

Darbības stratēģija

Publicēts: 01.11.2020.

Darbības stratēģija

Dabas aizsardzības pārvaldes darbības stratēģija
2017.-2019. gadam

 [Izdrukai: lejupielādēt >>> \(DOCX 0,89 MB\)](#)

SATURS

Izmantoto saīsinājumu saraksts

Ievads

1. Vispārīgā daļa

1.1. Pārvaldes darbības pilnvarojums

1.2. Pārvaldes misija, vīzija un pamatvērtības

1.3. Īstenotie darbības virzieni

1.4. Pārvaldes prioritātes

2. Pārvaldes darbības virzienu apraksts

2.1. Darbības virziens: ĪADT aizsardzības un apsaimniekošanas nodrošināšana

2.2. Darbības virziens: Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšana, aizsardzības un atjaunošanas pasākumu ieviešana īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem

2.3. Darbības virziens: Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokļa novērtēšana un monitorings

2.4. Darbības virziens: Dabas datu pārvaldības sistēmas „Ozols” uzturēšana un pilnveidošana

2.5. Darbības virziens: Sabiedrības izpratnes par dabas vērtību nozīmi palielināšana, sabiedrības izglītošana un informēšana dabas aizsardzības jautājumos

2.6. Darbības virziens: Ilgtspējīga tūrisma pasākumu veicināšana ĪADT

2.7. Darbības virziens: Dabas aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas uzraudzība un kontrole

2.8. Darbības virziens: CITES konvencijas ieviešana un īpaši aizsargājamo un nemedījamo sugu indivīdu ieguves uzraudzība

2.9. Darbības virziens: Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšana un profesionālās darbības uzraudzība

2.10. Darbības virziens: Kompensāciju izmaksu administrēšana

2.11. Darbības virziens: Mikroliegumu noteikšana

2.12. Darbības virziens: Pārvaldes valdījumā esošo valsts nekustamo īpašumu pārvaldība un apsaimniekošana

2.13. Darbības virziens: Līgatnes dabas taku apsaimniekošana

2.14. Darbības virziens: Projektu īstenošana Pārvaldes pamatdarbības jomā

3. Pārvaldes sniegtie publiskie pakalpojumi

4. Pārvaldes darbības spēju izvērtējums

4.1. Pārvaldes struktūra

4.2. Pārvaldes iekšējās kontroles sistēma

- 4.3. Pārvaldes atbalsta funkcijas un cilvēkresursi
- 4.4. Pārvaldes informācijas sistēmas un materiāltehniskais nodrošinājums
- 4.5. Pārvaldes darbību veicinošie un kavējošie faktori
- 4.6. Plānotās izmaiņas Pārvaldes administratīvajā darbībā

PIELIKUMI

- 1. pielikums: *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018-2030
- 2. pielikums: Pārvaldes struktūra

Izmantoto saīsinājumu saraksts

AS "LVM"
Akciju sabiedrība „Latvijas valsts meži”
Biotopu direktīva
Padomes direktīva 92/43/EEK par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību
CITES
1973. gada Vašingtonas konvencija par tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām
Darbinieki
Dabas aizsardzības pārvaldes amatpersonas un darbinieki
DDPS „Ozols”
Dabas datu pārvaldības sistēma „Ozols”
DIC
Dabas aizsardzības pārvaldes dabas izglītības centrs(-i)
ES
Eiropas Savienība
INSPIRE direktīva
Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2007/2/EK, ar ko izveido Telpiskās informācijas infrastruktūru Eiropas Kopienā
ĪADT
īpaši aizsargājamas dabas teritorijas

LAD
Lauku atbalsta dienests
LAPK
Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss
Latvija
Latvijas Republika
LVAF
Latvijas vides aizsardzības fonds
MK
Ministru kabinets
<i>Natura 2000</i> teritorija
Eiropas nozīmes aizsargājama dabas teritorija (<i>Natura 2000</i>)
NVO
Nevalstiskās organizācijas
Pārvalde
Dabas aizsardzības pārvalde
Pārvaldes nolikums
Ministru kabineta 2009. gada 2. jūnija noteikumi Nr. 507 "Dabas aizsardzības pārvaldes nolikums"
Putnu direktīva
Padomes direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību
PVD
Pārtikas un veterinārais dienests
Stratēģija
Dabas aizsardzības pārvaldes darbības stratēģija 2017.-2019. gadam
VARAM
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VARAM stratēģija
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas darbības stratēģija 2017.-2019. gadam (apstiprināta ar vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2017. gada 21. marta rīkojumu Nr. 1-247)
VMD
Valsts meža dienests
VPP2020
Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 26. marta rīkojumu Nr. 130)
VRAA
Valsts reģionālās attīstības aģentūra
VVD
Valsts vides dienests
VZD
Valsts zemes dienests
ZM
Zemkopības ministrija

Ievads

Dabu nevar sargāt tikai šķirti no Cilvēka, aizliedzot jebkādas darbības. Latvijas dabas krāšņumu un daudzveidību ietekmējusi Cilvēka un vides mijiedarbība gadsimtu gaitā. Arī turpmāk dabiskas pļavas, jūras piekraste, meži, upes un ezeri saglabājami vien Cilvēkam atbildīgi saimniekojot dabas vidē. Iekļaujot dabas saglabāšanu kā neatliekamu principu visu tautsaimniecības nozaru politikās - gan plānos, gan rīcībās, mēs Latvijā varam saglabāt reto, unikālo un skaisto.

Stratēģija ir Pārvaldes vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas nodrošina dabas aizsardzības politikas ieviešanu atbilstoši Pārvaldes nolikumā un citos normatīvajos aktos noteiktajai iestādes kompetencei.

Pirmajā Pārvaldes darbības stratēģijā (2015.-2017. gadam), strādājot 2011. gada reorganizācijas rezultātā būtiski samazinātās kapacitātes un veiktspējas apstākļos, Pārvalde noteikusi prioritātes sugu un biotopu saglabāšanai, apsaimniekošanai un atjaunošanai, kā arī *Natura 2000* teritorijas, kur prioritāri izstrādājami dabas aizsardzības plāni un jāveic īpaši aizsargājamo sugu un biotopu saglabāšanas un apsaimniekošanas pasākumi.

Plānošanas periodā no 2017.-2019. gadam, Pārvaldes uzmanības centrā ir dabas saglabāšanas un apsaimniekošanas pasākumu ieviešana atbilstoši iepriekš noteiktajām prioritātēm, efektīvi izmantojot gan valsts budžeta līdzekļus, gan mērķtiecīgi piesaistot un apgūstot projektu finansējumu. Turpmāk sabiedriskajās attiecībās Pārvalde īsteno proaktīvu dialogu, ieviešot un skaidrojot jēdzienu „Dabas saglabāšana”, kas zemapziņā izraisa piederības un atbildības sajūtu aizlieguma un draudu sajūtas vietā.

Pārvaldes Stratēģijas pamatā ir Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020. gadam, VPP2020 un VARAM stratēģija 2017.-2019. Rīcības biotopu un ĪADT saglabāšanā plānotas saskaņā ar Prioritāro rīcību ietvarprogrammu Eiropas nozīmes aizsargājāmām dabas teritorijām (*Natura 2000*) 2014.-2020. gadam.

Stratēģija izstrādāta saskaņā ar MK 2015. gada 28. aprīļa instrukciju Nr. 3 „Kārtība, kādā izstrādā un aktualizē institūcijas darbības stratēģiju un novērtē tās ieviešanu” un tajā noteiktas Pārvaldes prioritātes, darbības virzieni, to galvenie mērķi un rezultatīvie rādītāji plānošanas periodam no 2017.-2019. gadam

1. Vispārīgā daļa

1.1.Pārvaldes darbības pilnvarojums

Pārvalde ir vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kura nodrošina vienotas dabas aizsardzības politikas īstenošanu Latvijā.

Pārvaldes pilnvarojums galvenokārt ir noteikts MK 2009. gada 2. jūnija noteikumos Nr. 507 „Dabas aizsardzības pārvaldes nolikums”. Pārvaldei ir šādas funkcijas:

Saeimas un MK izveidoto ĪADT pārvaldīšana;

valsts dabas aizsardzības politikas īstenošana, tajā skaitā sugu un biotopu aizsardzības jomā;

uzraudzība par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām;

kompetentās iestādes funkcija par tirdzniecību ar izstrādājumiem no roņveidīgajiem;

kompensāciju izmaksu administrēšana par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikroliegumos, kā arī zaudējumu atlīdzības izmaksu administrēšana par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem.

Lai nodrošinātu funkciju izpildi, Pārvalde veic šādus uzdevumus:

organizē un uzrauga dabas aizsardzības plānu izstrādi un atjaunošanu ĪADT, kā arī veicina un koordinē minēto plānu ieviešanu;

sniedz priekšlikumus par jaunu ĪADT izveidošanu, ĪADT kategorijas vai ĪADT aizsardzības un izmantošanas noteikumu maiņu, kā arī ĪADT iekļaušanu starptautiskajos aizsargājamo teritoriju tīklos;

sniedz atzinumu par ĪADT statusa likvidēšanas pamatotību;

organizē un uzrauga īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības plānu izstrādi un atjaunošanu, kā arī veicina minēto plānu ieviešanu;

organizē īpaši aizsargājamo sugu, to dzīvotņu, kā arī īpaši aizsargājamo biotopu optimālus uzturēšanas un atjaunošanas, kā arī aizsardzības pasākumus;

sagatavo informāciju sabiedrībai un Eiropas Komisijai par *Natura 2000* teritorijām, īpaši aizsargājāmām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, kā arī par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu iegūšanu;

plāno un organizē nepieciešamos dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus ĪADT un mikroliegumos;

īsteno projektus dabas aizsardzības jomā;

kontrolē ĪADT, sugu un biotopu, kā arī mikroliegumu aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu;

kontrolē tirdzniecību ar apdraudētajiem savvaļas dzīvniekiem un augu sugu īpatņiem;

saskaņā ar dabas aizsardzību regulējošajiem normatīvajiem aktiem izsniedz un anulē atļaujas, kā arī aptur to darbību, sniedz atzinumus un saskaņojumus dabas aizsardzības jomā;

nodrošina informatīvo zīmju izvietojumu dabā ĪADT ārējo robežu apzīmēšanai;

koordinē un veic ĪADT zinātniskos pētījumus un monitoringu dabaszinātņu jomā, apkopo un glabā zinātnisko pētījumu rezultātus un monitoringa datus, uzkrāj un apkopo informāciju par veiktajiem, notiekošajiem un nepieciešamajiem dabas aizsardzības pasākumiem ĪADT un mikroliegumos;

izglīto sabiedrību dabas aizsardzības jautājumos;

sniedz teritoriju plānojumu izstrādei nepieciešamo informāciju par ĪADT, īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem un to aizsardzības režīmu, kā arī, ja pašvaldība atrodas ĪADT, sniedz nosacījumus teritoriju plānojumu izstrādei un atzinumus par teritoriju plānojumiem;

saskaņā ar normatīvajiem aktiem un dabas aizsardzības plāniem apsaimnieko VARAM valdījumā esošos valsts nekustamos īpašumus, kuri nodoti Pārvaldes turējumā;

veicina sabiedrības (tajā skaitā zemes īpašnieku) iesaistīšanu ĪADT un mikroliegumu apsaimniekošanā un sugu un biotopu aizsardzībā;

sagatavo, uztur un sniedz ģeotelpisko informāciju par ĪADT un mikroliegumiem, tajā skaitā īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem;

uztur ĪADT un mikroliegumu, kā arī īpaši aizsargājamo sugu, to dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu valsts reģistru;

Eiropas Vides aģentūrai sniedz datus par ĪADT, aizsargājamām sugām, to dzīvotnēm un biotopiem;

nodrošina bioloģiskās daudzveidības informācijas apmaiņas sistēmas „Informācijas un sadarbības tīkls” darbību un datu apmaiņu, kā arī veic atbildīgās institūcijas funkcijas;

nosaka to ĪADT esošu īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu sarakstu, kuru dzīvotņu vai atrašanās vietu atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai;

ierosina ierobežot, apturēt vai aizliegt sugu un biotopu izmantošanu, ja tā var apdraudēt sugu populāciju un biotopu eksistenci;

sertificē sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertus, veic ekspertu profesionālās darbības uzraudzību un izvērtē ekspertu profesionālo darbību, izveido un uztur ekspertu reģistru, kā arī izvērtē citus ar sertifikēšanu saistītus jautājumus;

izveido un uztur sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sniegto atzinumu datubāzi;

veic citus vides un meža apsaimniekošanas normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus.

1.2. Pārvaldes misija, vīzija un pamatvērtības

Pārvaldes misija (darbības virsmērķis) ir saglabāt dabas daudzveidību un veicināt cilvēka un dabas harmonisku līdzāspastāvēšanu, lai dabas vērtības būtu arī nākotnē un priecētu nākamās paaudzes.

Pārvalde aicina – iesim dabā ar izpratni un saudzēsim mūsu dabas bagātības, novērtēsim tās un palīdzēsim saglabāt!

Pārvaldes vīzija ir: Pārvalde – sabiedrībā atzīta valsts pārvaldes iestāde, kas efektīvi veicina un īsteno dabas vērtību saglabāšanu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Pārvaldes vērtība ir, zinošs un profesionāls kolektīvs, to raksturo entuziasms, lojalitāte valsts pārvaldei, dabas saglabāšanas misijas apziņa un spēja pozitīvi ietekmēt procesus dabas aizsardzības jomā.

Pārvalde sagatavos Latvijas nacionālos ziņojumus atbilstoši Eiropas Komisijas prasībām, balstoties uz objektīviem dabas datiem un ekspertu vērtējumu, kā arī monitoringa jomā veiks bioloģiskās daudzveidības monitoringa datu interpretāciju, lai ne tikai eksperti, bet pašvaldības, uzņēmēji un zemju īpašnieki varētu sākt patstāvīgi un adekvāti novērtēt dabas kapitālu un ekosistēmu pakalpojumu lomu sabiedrības labklājībā.

4. DDPS "Ozols" uzturēšana.

VPP2020 datu trūkums atzīmēts kā aktuāla problēma dabas aizsardzībā – nepietiekoša vai nepilnīga informācija par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatību, to aizsardzības mērķiem, par sugu un biotopu ekoloģiskām prasībām. 2017. gadā uzsākts ES Kohēzijas fonda projekts "Dabas skaitīšana" un ES nozīmes biotopu inventarizācijas process visā valstī. Rezultātā tiks iegūti aktuālie dati par ES nozīmes biotopu izplatību un kvalitāti, dati tiks integrēti DDPS „Ozols”. Tiks nodrošināta regulāra DDPS „Ozols” uzturēšana atbilstoši valsts informācijas sistēmu prasībām, veikta datu aktualizācija un apmaiņa ar citu valsts resoru informācijas sistēmām.

5. Sabiedrības izpratnes par dabas vērtībām palielināšana pārejot sabiedrisko attiecību jomā uz mērķtiecīgu un proaktīvu komunikāciju.

Jēdziens „Dabas aizsardzība” tiks nomainīts ar – „Dabas saglabāšana”, kas zemapziņā izraisa vērtības un atbildības sajūtu aizlieguma un draudu sajūtas vietā. Attīstība vairākās jomās tiks balstīta uz sadarbību, kas ir atslēga pat vissarežģītāko un pretrunīgāko procesu pozitīvai virzībai. Tiks veicināta ilgtspējīga tūrisma attīstība ĪADT, kā līdzeklis sabiedrības dabas izpratnei un nepastarpinātai saskarsmei ar vidi.

2. Pārvaldes darbības virzienu apraksts

2.1. Darbības virziens: ĪADT aizsardzības un apsaimniekošanas nodrošināšana

Esošās situācijas apraksts

Pārvaldes kompetencē ir ĪADT pārvaldīšanas un valsts dabas aizsardzības politikas īstenošanas funkcija. ĪADT veido, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzību, attīstītu vides izglītību, veicinātu dabas tūrismu un līdzsvarotu attīstību. Latvijā ir izveidotas 685 ĪADT, no kurām 333 iekļautas *Natura 2000* tīklā un aizņem 11,5% no Latvijas sauszemes teritorijas un 15% jūras teritorijas [1] (platībā neieskaitot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu un ĪADT, kam nav piešķirts *Natura 2000* statuss). Tas ir trešais mazākais *Natura 2000* sauszemes teritoriju platību rādītājs ES. ĪADT skaitā ietilpst arī dabas pieminekļi, kas ir Latvijas ainavas elementi, piemēram, ģeomorfoloģiskie un ģeoloģiskie dabas pieminekļi, alejas, dendroloģiskie stādījumi, kuru aizsardzībai un apsaimniekošanai līdz šim ir ticis pievērsts pārāk maz uzmanības. Sugu un biotopu aizsardzībai veido arī mikroliegumus. Par aizsargājamo uzskatāms koks vai akmens, kas sasniedzis MK noteikumos noteiktos izmērus. Latvijā nav līdz galam apzināts īpaši aizsargājamo koku – dižkoku un dižakmeņu skaits. Dažādu iemeslu dēļ rodas konfliktsituācijas ar privātpersonām un pašvaldību institūcijām dižkoku aizsardzības un apsaimniekošanas jautājumos, īpaši saistībā ar dižkokiem pilsētvidē.

ĪADT pieļaujamie aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumi ir atkarīgi no ĪADT funkcionālā zonējuma, tāpat – ĪADT pieļaujamās saimnieciskās un cita veida darbības. Sabiedrībā pastāv uzskats, ka visā ĪADT platībā ir strikti saimnieciskās un cita veida darbības ierobežojumi, tomēr faktiski 35% platību ĪADT atrodas neitrālajās zonās, t.i., šajās zonās praktiski nepastāv saimnieciskās darbības ierobežojumi, 27% – ainavu aizsardzības zonās, 12% – dabas parka zonās, 17% – dabas lieguma zonās, 9% – dabas lieguma regulējamā režīma un rezervāta zonās.

Liels skaits īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un aizsargājamo biotopu atrodas ārpus ĪADT un *Natura 2000* teritorijām, līdz ar to arvien aktuālāk kļūst nepieciešamība meklēt risinājumus, kā dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus integrēt citās

nozārēs, lai nodrošinātu šo sugu un biotopu saglabāšanu ilgtermiņā, jo ne vienmēr ĪADT vai mikrolieguma statusa noteikšana konkrētajai teritorijai veicina dabas vērtību aizsardzību un tas ne vienmēr ir vienīgais risinājums ilgtermiņā.

2014.-2017.gadā Pārvalde ir iesniegusi VARAM vairākus priekšlikumus ar zinātnisko pamatojumu ĪADT robežu precizēšanai un jaunu ĪADT izveidei, tajā skaitā *Natura 2000* teritoriju noteikšanai (piemēram, ģeomorfoloģiskie un ģeoloģiskie pieminekļi, alejas, dendroloģiskie stādījumi kā *Natura 2000* vietas lapkoku praulgrauzīm). Jāņem vērā, ka šādu zinātnisku izvērtējumu sagatavošanai Pārvalde piesaista projektu finansējumu, jo esošā budžeta ietvaros un ar esošo Pārvaldes ekspertu kapacitāti nav iespējams īsā laikā sagatavot pietiekoši pamatotus priekšlikumus par ĪADT robežu vai zonējuma maiņu.

Līdz ar to arī turpmākajos gados Pārvalde piesaistīs finansējumu un iesaistīsies sadarbības projektos, kuru mērķis ir sagatavot zinātniskus priekšlikumus dažādu kategoriju ĪADT (ne tikai *Natura 2000* teritoriju) robežu un zonējuma precizēšanai, jo neskaidrais robežu un zonējuma jautājums bieži ir pamatā pašvaldību un zemes īpašnieku neizpratnei par nosacījumiem, veicot saimniecisko darbību [2],[3].

Dažādas ĪADT veicamās apsaimniekošanas aktivitātes iespējams īstenot un integrēt pasākumos, kas saistīti ar pielāgošanos klimata pārmaiņām un laba iekšzemes ūdeņu stāvokļa un labu jūras vides stāvokļa nodrošināšanu [4].

Pieaugot atbalstam no ES fondiem, lauksaimnieciskā un mežsaimnieciskā darbība kļūst intensīvāka visā Latvijā [5],[6] – samazinās veco, pāraugušo mežaudžu īpatsvars, kā arī citviet plašas kādreizējās zālāju platības tiek apmežotas (īpaši Latgalē, Latvijas pierobežā). Esošā kompensāciju sistēma par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ne vienmēr ir pietiekoši motivējoša, jo daļa īpašnieku mazo platību dēļ (mazāka par vienu hektāru) uz maksājumu pieteikties nevar. Kompensāciju jautājums risināts Stratēģijas 2.10. Darbības virzienā. Lai gan lauksaimniecības politika paredz, ka ir jāveic “zaļināšana”, lai dažādotu lauksaimniecības praksi un uzlabotu vides un bioloģiskās daudzveidības stāvokli [7], tomēr lauksaimnieku izvēlētie pasākumi reizēm sniedz pretēju efektu, līdz ar to Pārvaldei jāstrādā kopā ar lauksaimniecības un mežsaimniecības pārstāvjiem, lai dažādi maksājumi nākamajā lauksaimniecības politikas plānošanas periodā būtu vairāk sasaistīti ar sasniedzamo mērķi.

Daļai ĪADT joprojām nav izstrādāti vai atjaunoti dabas aizsardzības plāni. Laika periodā no 2012. līdz 2014. gadam tika apstiprināti trīs dabas aizsardzības plāni, savukārt 2015. un 2016. gadā izstrādāti un apstiprināti 24 dabas aizsardzības plāni, izmantojot Norvēģijas finanšu instrumenta, *LIFE* un *LVAF* finansējumu. Pārvalde ir noteikusi tās ĪADT, kurām prioritāri izstrādājami un atjaunojami dabas aizsardzības plāni. 2016. gadā VARAM izveidota komisija [8] ir apstiprinājusi šo sarakstu, Pārvaldei līdz 2022. gadam jāizstrādā dabas aizsardzības plāni vismaz 20 sarakstā iekļautajām ĪADT.

Pārvalde ir noteikusi prioritātes arī ĪADT apsaimniekošanas pasākumiem. Lai nodrošinātu efektīvāku pieejamo resursu izmantošanu ĪADT apsaimniekošanā, Pārvalde regulāri apkopo informācija par notiekošajām aktivitātēm un pārskata prioritātes, vienlaikus novēršot dubultā finansējuma risku. Projektā „*Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” ir izvērtētas katrā ĪADT prioritāri veicamās rīcības. Tuvāko gadu izaicinājums ir piesaistīt finansējumu un koordinēt šo aktivitāšu īstenošanu [9].

Pārvaldei jāsadarbjas aktīvāk ar dažādām interešu grupām, pašvaldībām un NVO, kā arī organizācijām, kas piešķir finansējumu projektiem, lai veicinātu, projektu iesniegšanu un finansējuma piesaisti prioritārajiem dabas saglabāšanas un apsaimniekošanas pasākumiem ĪADT. *LVAF* projektu konkursos projekti jau tiek atbalstīti pēc konsultēšanās ar Pārvaldi un tām darbībām, kas iepriekš iekļautas kā atbalstāmās aktivitātes pēc Pārvaldes ieteikuma. Tuvākajos gados būtu kritiski svarīgi panākt, ka atbilstoši Pārvaldes prioritātēm tiek piešķirti arī citu nozares finanšu instrumentu līdzekļi.

VPP2020 minēts, ka vides politika, īpaši dabas aizsardzības politika, ir cieši saistīta ar ainavu aizsardzības problēmu sekmīgu risināšanu [10].

Jāizceļ arī dabas pieminekļu, kas saistīti ne tikai ar dabas daudzveidības, bet arī ar kultūrvēstures un ainavas saglabāšanu, – aleju, dendroloģisko stādījumu, dižkoku – apsaimniekošanas nepieciešamība. Pārvaldei jāturpina iesaistīt zemju īpašniekus, privātpersonas, NVO un pašvaldības dižkoku, aleju un dendroloģisko stādījumu apsaimniekošanā, tādējādi iespējams efektīvāk demonstrēt, ka dabas saglabāšana ietver ne tikai aizliegumus, bet arī darbības – apsaimniekošanu un atjaunošanu. Joprojām dabas aizsardzības politikā ir būtiski novirzīt uzsvāru no sugu un biotopu aizsardzības uz kompleksu ekosistēmu aizsardzību un to sniegto pakalpojumu pieejamību.

Normatīvajos aktos, kas regulē ĪADT dabas aizsardzības plānu izstrādi, mērķtiecīgāk jāievieš ainavu ekoloģiskās plānošanas un ekosistēmu pakalpojumu pieejas principi.

Lai veicinātu ekosistēmu sniegto pakalpojumu ekonomiska novērtējuma izmantošanu politikas plānošanas lēmumu pieņemšanā, Pārvalde līdz 2018. gada vidum īsteno pilotprojektu, lai cita starpā, sagatavotu ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma metodiku [11].

Pārvalde 2016. gadā pabeidza projekta „Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija teritorijas plānojumā” ieviešanu, kurā tika izstrādāti priekšlikumi par ĪADT dabas aizsardzības plānu satura un izstrādes procesa pilnveidošanu un sadaļu integrēšanu teritorijas plānošanas dokumentos. Priekšlikumi tika iesniegti VARAM, lai tuvāko gadu laikā izvērtētu iespēju aktualizēt noteikumus par dabas aizsardzības plānu izstrādi. Efektīvu dažādu plānojumu savstarpējo integrēšanu nodrošina dažādu datu bāzu savietojamība un ģeotelpisko datu izmantošana. DDPS “Ozols” savietošana ar citām valsts informācijas sistēmām un sistēmas attīstība, lai tā būtu ērti lietojama un saturētu pēc iespējas kvalitatīvākus datus, var veicināt iespēju dažādu plānošanas dokumentu integrēšanai. Informācijas sistēmas TAPIS (teritoriju attīstības plānošanas sistēma) un ATIS (plānotā apgrūtināto teritoriju informācijas sistēma) daļēji šīs integrēšanas iespējas veicina, līdz ar to nākotnē jāizskata iespēja arī dabas aizsardzības plānu sabiedriskās apspriešanas sanāksmes organizēt, izmantojot TAPIS platformu, un, pārskatot dabas aizsardzības plānā ietveramo informāciju, daļu plāna satura integrēt DDPS “Ozols”, samazinot rakstiskās informācijas apjomu.

Tikai nepilni 10% no visām ĪADT zemēm ir valsts īpašumā un VARAM valdījumā, savukārt lielākā daļa – privātipašumā. ĪADT apsaimniekošanas pasākumu īstenošana uz zemēm, kas nav valsts īpašumā, ir apgrūtināta. Pārvalde nereti netiek informēta par citu zemju īpašnieku (privātpersonu, pašvaldību) īstenotajiem dabas saglabāšanas pasākumiem ĪADT, daļa no tiem veikti projektos, bet, izbeidzoties finansējumam, netiek turpināti (piemēram, zālajos tiek izcirsti krūmi, bet pēc projekta beigām zālāji netiek ne pļauti, ne ganīti) – līdz ar to ilgtermiņā šo projektu mērķi netiek sasniegti. Vienlaikus monitoringa dati liecina, ka privātajās zemēs nenotiek no saimnieciskās darbības atkarīgu biotopu apsaimniekošana (piemēram, zālāji, zāļu purvi aizaug, jo netiek nopļauti, noganīti), jo zemes īpašnieki ĪADT uztver kā apgrūtinājumu un jebkādas saimnieciskās darbības aizliegumu, vai arī īpašumi ir nelieli, savulaik iegādāti apbūvei, un šobrīd netiek saskatīts šo īpašumu potenciāls.

Efektīvāk ĪADT var pārvaldīt, ja zemes atrodas valsts pārziņā. Valstij būtu jāatpērk zemes, dabas aizsardzībai prioritārās ĪADT vietās – teritorijās, kur ir vislielākais valsts zemju īpatsvars, un teritorijās ar visstingrākajiem aprobežojumiem. Ņemot vērā ĪADT teritoriju, biotopu apsaimniekošanas prioritātes, izmaksas un iespējas, jāizvērtē iespēja pārņemt valdījumā Valsts rezerves fonda zemes arī tādās ĪADT, kur nav valsts zemes, lai turpmāk varētu īstenot infrastruktūras un dabas interpretācijas projektus arī šādās teritorijās. Prioritāri jāiegādājas īpašumi, kur vēlamā apsaimniekošanas forma ir neiejaukšanās dabas procesos vai regulāra apsaimniekošana, ko var realizēt, iznomājot lielas, vienlaidus platības. Ja VARAM valdījumā ĪADT ir sadrumstaloti zemes gabali, tad rodoties iespējai, jāvērtē lietderība iegādāties tuvumā esošus zemes gabalus, veidojot vienotus zemes īpašumus, kuru apsaimniekošanu ir vieglāk plānot no loģistikas un citiem apsvērumiem. Ja biotopu un sugu dzīvotņu apsaimniekošanā tiek ieviesta ainavekoloģiskā plānošana, tad nereti nelieli savienojoši zemes gabali, kas kalpo kā sugu izplatības ceļi, var būt nozīmīgi elementi īpašumu apsaimniekošanā, kas vērsta uz dabas daudzveidības palielināšanu. Savukārt biotopos, kur nepieciešama specifiska apsaimniekošana, jāpiesaista papildu līdzekļi, vai jāpārskata lauku atbalsta maksājumu sistēma, radot interesi un veicinot šādu īpašumu apsaimniekošanu. Zemju atpirkšanai, tajā skaitā valsts pirkuma tiesību izmantošanai uz zemi, jāpiesaista papildu līdzekļi, tai skaitā gatavojot pieteikumus LIFE programmai un citiem atbilstošiem finanšu instrumentiem.

Biotopu un sugu dzīvotņu apsaimniekošanu un saglabāšanu ĪADT var veicināt, iesaistot zemju īpašniekus, ar skaidrojošu un individuālu pieeju, mainot īpašnieku stereotipus, kā arī iestrādājot dabas saglabāšanas principus citu nozaru normatīvajos aktos.

Pārvaldei jāpamato biotopu atjaunošanas un apsaimniekošanas sociālekonomiskie ieguvumi, tajā skaitā no ekosistēmu pakalpojumu viedokļa. Ar konkrētiem labiem piemēriem un privātpersonu un pašvaldību lielāku iesaisti biotopu apsaimniekošanas pasākumu ieviešanā, var panākt lielāku sabiedrības atbalstu, lai organizētu ĪADT dabas aizsardzības plānos noteikto apsaimniekošanas pasākumu īstenošanu (ņemot vērā to, ka sabiedrības atsevišķas interešu grupas apšaubā šādu aktivitāšu lietderību un to izpata sabiedrībā), veicot Pārvaldes valdījumā nodoto zemju robežu uzmērīšanu, meža inventarizāciju.

Vienlaikus jānodrošina, ka Dabas nozares projektu pieteicēji veido partnerības saziņā ar Pārvaldi, kā arī uztur projekta rezultātus

atbilstoši projekta finansētāja noteikumiem.

ĪADT apsaimniekošanas pasākumu īstenošanai jāattīsta sadarbība, jāpiemēro publiskās un privātās partnerības, valsts uzdevumu nodošanas NVO un privātpersonām un brīvprātīgais darbs..

ES fondu, finanšu instrumentu un pārrobežu sadarbības programmu finansējums jāvirza gan ĪADT dabas aizsardzības plānu izstrādei, gan īpaši aizsargājamo sugu un biotopu apsaimniekošanas pasākumu īstenošanai.

Darbības virziena mērķis

ĪADT pilda to izveidošanas mērķi – bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ekosistēmu pakalpojumu sniegšanu.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības
2016
2017
2018
2019
1. Nodrošināta ĪADT dabas aizsardzības plānu izstrāde un ieviešana
1.1. ĪADT īpatsvars (no kopējā), kurām izstrādāti dabas aizsardzības plāni un uzsākta to ieviešana [% no kopējā mērķa][12]
40
42
50
55
1.2. Pārskatīts ĪADT saraksts, kurām prioritāri izstrādājami vai atjaunojami dabas aizsardzības plāni [% no kopējā mērķa]
-
-
30
70

1.3. Pārskatīts ĪADT saraksts, kurās prioritāri veicami aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumi [% no kopējā mērķa]
-
30
70
-
1.4. ĪADT īstenoti dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumi
Rezultatīvie rādītāji un apjomi ir daudzveidīgi un atkarīgi no finanšu līdzekļu piesaistes, un tiek noteikti Pārvaldes ikgadējā darba plānā.
2. Pilnveidots normatīvais regulējums, lai nodrošinātu efektīvāku ĪADT mērķu sasniegšanu
2.1. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi MK noteikumiem par ĪADT dabas aizsardzības plānu saturu un izstrādi [% no kopējā mērķa]
-
100
-
-
2.2. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi ar zinātnisko pamatojumu ĪADT robežu un funkcionālā zonējuma pārskatīšanai [ĪADT skaits]
1
2
1 (Rezultatīvie rādītāji ir atkarīgi no finanšu līdzekļu piesaistes)
1 (Rezultatīvie rādītāji ir atkarīgi no finanšu līdzekļu piesaistes)
2.3. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi par dižkoku aizsardzību un apsaimniekošanu [% no kopējā mērķa]
-
-
100
-

Uzdevumi darbības virziena īstenošanai:
Pasākumi un rīcības rezultatīvo rādītāju sasniegšanai.

Iesaistītās puses:
VARAM, pašvaldības, NVO, zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji.

Klienti un labuma guvēji:
Sabiedrība kopumā, tajā skaitā ĪADT apmeklētāji, zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, NVO, pašvaldības.

2.2. Darbības virziens: Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšana, aizsardzības un atjaunošanas pasākumu ieviešana īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem

Esošās situācijas apraksts

Latvijā sugu un biotopu aizsardzības apjomu un veidu nosaka Sugu un biotopu aizsardzības likums un uz tā pamata izdotie normatīvie akti, no kuriem izriet, ka labvēlīgs aizsardzības statuss ir jānodrošina 89 Latvijā īpaši aizsargājamiem biotopu veidiem, 19 ES prioritārajiem biotopiem, 719 Latvijā īpaši aizsargājamām sugām, 24 Latvijā ierobežoti izmantojamām īpaši aizsargājamām sugām, piecām ES prioritārajām sugām un migrējošajām putnu sugām.

Kopējais īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu skaits un biotopu platība Latvijas teritorijā joprojām nav pietiekami precīzi zināms, tāpēc nepieciešams veikt sugu un biotopu kartēšanu visā Latvijā [13][14] pēc vienotas metodikas, kā arī noteikt dzīvotņu kvalitāti un nepieciešamos aizsardzības un atjaunošanas pasākumus atbilstoši VPP2020 rīcības virzienam C2.1.[15] un darbības rezultātam C2.1.[16]. 2017. gadā Pārvalde ir uzsākusi ES nozīmes biotopu inventarizāciju, lai sniegtu sabiedrībai pilnīgu informāciju par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu sastopamību valstī. Biotopu izplatības dati pēc apstrādes būs publiski pieejami un to formāts atbilst INSPIRE direktīvas prasībām [17].

Joprojām aktuāli ir apkopot vēsturisko informāciju par īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un to stāvokli Latvijā, izvērtēt izmaiņas, kas skārušas dzīvotnes, kā arī noteikt galvenos faktorus, kas izraisījuši nevēlamas izmaiņas dabā vai pat dzīvotnes iznīcināšanu. Līdz šim trūka patiesa priekšstats par veicamajiem īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības un atjaunošanas pasākumu apjomiem un veidiem, lai nodrošinātu labvēlīgu aizsardzības statusu. LIFE projekta "NAT-PROGRAMME" ietvaros 2017. gadā ir izstrādāta un publicēta „Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018 – 2030”(turpmāk – Programma) (1. pielikums), kur noteikti prioritāri veicamie dabas vērtību saglabāšanas un atjaunošanas pasākumi katrā *Natura 2000* teritorijā, kā arī izstrādātas un publicētas "Vadlīnijas biotopu saglabāšanai Latvijā" (turpmāk – Vadlīnijas) visām sešām sauszemes biotopu grupām. Augšminētie dokumenti nosaka rīcības un metodiku biotopu saglabāšanai Latvijā un ir saistoši Pārvaldei Stratēģijas īstenošanā.

2017. gadā uzsāktā ES nozīmes biotopu inventarizācija sniegs papildus informāciju gan par biotopu izplatību un stāvokli valstī kopumā, gan katrā ĪADT.

ES nozīmes aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības stāvoklis tiek izvērtēts reizi sešos gados pēc vienotas metodikas visā ES. Labvēlīgā aizsardzības stāvoklī 2013. gadā Latvijā atradās tikai 28% sugu un 13% biotopu. Pārējo sugu un biotopu stāvoklis Latvijā novērtēts kā nelabvēlīgs dažādās pakāpēs, kas nozīmē, ka sugas vai biotopa pastāvēšanai nepieciešama rīcība [18]. Pabeidzot ES nozīmes biotopu inventarizāciju, būtu jāveic izpēte par ĪADT tīkla ekoloģisko funkciju – īpaši aizsargājamo sugu un biotopu kontinuitātes nodrošinājumu, kā arī jānosaka aizsardzības mērķi ES nozīmes sugām un biotopiem [19]. Šāds izvērtējums attiecībā uz Biotopu direktīvas sugām būtu jāietver Ziņojumā Eiropas Komisijai par sugu un biotopu stāvokli valstī, kas Latvijai jāiesniedz 2019. gada sākumā. Vienlaikus dabas aizsardzības politikā vairāk jāievieš ainavu ekoloģiskās plānošanas principi, kas saistīti ar "zaļās infrastruktūras" veidošanu, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamajām sugām nepieciešamos migrācijas koridorus un "saliņas", kas mazinātu fragmentācijas radīto negatīvo ietekmi.

Viena no svarīgākajām problēmām dabas saglabāšanā vēl arvien ir nepietiekamais finansējums sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai nepieciešamo pasākumu ieviešanai. Tas izraisa sugu un biotopu aizsardzības stāvokļa pasliktināšanos. Tuvākajos gados Pārvalde plāno piesaistīt finansējumu vairāku praktisku pasākumu veikšanai, tomēr perspektīvā ir jāmeklē risinājumi, kā dabas saglabāšanu un apsaimniekošanu nodrošināt ilgtermiņā, piesaistot finansējumu un apsaimniekotājus to īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un biotopu uzturēšanai, kuriem nepieciešama ekstensīva apsaimniekošana (piemēram, atklāto biotopu uzturēšana). Jautājums izvērsti aplūkots Stratēģijas 2.1. Darbības virzienā.

Būtisks drauds ir īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un biotopu bojāšana vai iznīcināšana neatbilstošu saimniecisko prakšu (piemēram, zālāju biotopu mēslošana, kultivēšana, neapsaimniekošana, u.c.) vai ļaunprātīgu rīcību rezultātā. Atsevišķus biotopu veidus apdraud lauksaimniecības un mežsaimniecības intensifikācija un citu tautsaimniecības nozaru strauja attīstība, tādēļ jāturpina dialogs ar dažādām nozarēm, sabalansējot visu pušu intereses [20].

Dabas aizsardzības politikā īpaši svarīga ir tās mērķu integrācija citu nozaru politikās, īpaši, lauksaimniecības un meža nozarē, kā arī sadarbība ar citiem valsts zemju apsaimniekotājiem, piemēram AS "LVM". Kā papildu faktors, kas negatīvi ietekmē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības stāvokli ārpus ĪADT, ir lauksaimniecības atbalsta maksājumu sadalījums, jo maksājumi par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos atsevišķās situācijās nenosedz apsaimniekošanas izmaksas. Līdz ar to Pārvaldei aktīvi jāiesaistās nākamā perioda Latvijas lauku attīstības programmas izstrādē, sniedzot ieteikumus, kā efektīvāk integrēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu lauksaimniecības politikā. Attiecībā uz meža nozari pastāv domstarpības par to, cik daudz mežsaimniecība ietekmē bioloģisko daudzveidību un kādā mērā aizsargājamo biotopu saglabāšanas pasākumi būtu jāveic, nosakot mežsaimnieciskās darbības aizliegumus. ES nozīmes biotopu inventarizācija un iegūto datu zinātnisks izvērtējums ir iespēja attīstīt sadarbību arī meža un ar to saistīto sugu aizsardzības prasību nodrošināšanā. Pārvalde ir izstrādājusi Vadlīnijas [21], kuras integrējot meža sertifikācijas prasībās, būtu iespējams gan vienlaikus nodrošināt biotopu aizsardzību, gan veikt meža apsaimniekošanu. Citi starpnozaru kompromisi būs iespējami pēc ES nozīmes aizsargājamo biotopu inventarizācijas pabeigšanas.

Vienlaikus, pilnveidojot atbalsta maksājumu un kompensāciju sistēmu, kas saistīta ar dabas vērtību saglabāšanu, iespējams gūt lielāku sabiedrības atbalstu dažādu intensīvu saimniecisko darbību ierobežošanai. Papildus jāveic regulāra aprobežojumu reģistrācija Nekustāmā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā, kā arī jāizvērtē nepieciešamība veikt izmaiņasnORMATĪVAJOS aktos, lai novērstu atšķirīgas interpretācijas iespējas un par līdzīgiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem paredzētu līdzvērtīgu nekustamā īpašuma nodokļa samazinājumu.

Lai uzlabotu situāciju, ir jāapzina īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes un biotopi, tie jāapsaimnieko, jāatjauno un jāuzrauga, kā arī jāpilnveido normatīvie akti. Tā kā vairākums no šiem ir Pārvaldes uzdevumi, tad Pārvaldei ir nepieciešami speciālisti, kuri spējīgi ne tikai atpazīt īpaši aizsargājamās sugas un biotopus, bet arī novērtēt to stāvokli un aizsardzības pasākumu nepieciešamību gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Pārvaldei trūkst šādu speciālistu ar zināšanām visās īpaši aizsargājamo sugu un biotopu grupās vispārīgā un padziļinātā līmenī, līdz ar to Pārvalde tos piesaista kā ārpalpojumu, lai gan lietderīgāk būtu vairot Pārvaldes kapacitāti, izvērtējot, nosakot un apmācot darbiniekus ar vispārīgām un padziļinātām zināšanām īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības jomā, kā arī piesaistot darbā labākos speciālistus valstī.

Lai sekmētu vienotu un plānotu dabas vērtību apsaimniekošanu visās *Natura 2000* sauszemes teritorijās Latvijā, 2013. gadā Pārvalde ir izstrādājusi un iesniegusi Eiropas Komisijai prioritāro rīcību ietvaru. Atbilstoši tam izstrādātas Vadlīnijas, un Programma, kas jāīsteno saskaņā ar Stratēģiju. Lai Latvijā pakāpeniski ieviestu plašākai sabiedrībai mazāk zināmas sugu un biotopu apsaimniekošanas metodes, piemēram, kontrolētu meža zemsedzes dedzināšanu, kas izraisīja pretrunīgus vērtējumus no meža un vides nozares ekspertiem, Pārvaldei ir jāturpina sabiedrības izglītošanas pasākumi un jārod vides un meža nozares ekspertu atbalsts, izskaidrojot, kāda ir kontrolētas meža zemsedzes dedzināšanas loma dabiskas ekosistēmas saglabāšanā.

Sugu un biotopu aizsardzības likuma 17. pants nosaka, ja kādai sugai vai biotopam ir nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi, attiecīgās sugas vai biotopa aizsardzību nodrošina saskaņā ar aizsardzības plānu. Lai īstenotu VPP2020 rīcības virzienu C1.2. „Izstrādāt sugu un biotopu aizsardzības plānus un uzsākt to ieviešanu” [22], ir pārskatīti un aktualizēti VARAM un Pārvaldes rīkojumi par sugu un biotopu plānu izstrādi un saturu. Iepriekšējā darbības plānošanas periodā Pārvalde ir noteikusi tās īpaši aizsargājamās sugas un biotopus, kuriem prioritāri izstrādājami un atjaunojami to aizsardzības plāni. LVAF projektos Pārvalde rosināja atbalstīt prioritāro sugu aizsardzības plānu izstrādi, kā arī atsevišķām sugām plānus paredzēts izstrādāt no ES

struktūrfondu līdzekļiem. Ja Pārvalde ir sugu aizsardzības plāna pasūtītājs, tad tiek lūgts izstrādātājiem piedāvāt risinājumus, kā veicināt sugas aizsardzību jeb apsaimniekošanu un kā nodrošināt sugai labvēlīgu aizsardzības statusu, integrējot dabas aizsardzības prasības citu nozaru plānošanas dokumentos. Iepriekšējā plānošanas periodā Pārvalde ir noteikusi arī tās īpaši aizsargājamās sugas un biotopus, kuriem prioritāri plānojami un veicami pasākumi to labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai. Pārvalde regulāri pārskata un aktualizē prioritāšu sarakstus, ņemot vērā to, cik un kādus pasākumus ir izdevies paveikt gan pašiem, gan sadarbībā ar zinātniskām institūcijām, NVO, u.c.

Joprojām nepieciešami skaidri, saprotami un piemērojami kritēriji, pēc kādiem tiek izvērtēts nodarītā kaitējuma būtiskums ĪADT un īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem. Šobrīd atbilstoši Vides aizsardzības likuma 24. panta otrajai daļai īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskums jānovērtē salīdzinājumā ar pamatstāvokli, ņemot vērā MK 2007. gada 27. marta noteikumos Nr. 213 "Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu" ietvertos kritērijus: kaitējuma skarto atsevišķo sugas individu nozīmi attiecīgās sugas saglabāšanā vai kaitējuma skartās platības nozīmi attiecīgā biotopa saglabāšanā un dabiskā izplatībā, sugas vai biotopa jutību un sastopamības biežumu, kas jānovērtē vietējās pašvaldības, valsts, ES ietilpstošā boreālā (ziemeļu) reģiona un ES līmenī. Šie noteikumi ir sarežģīti un praktiski nav piemērojami. Attiecībā uz ĪADT, izņemot dabas pieminekļus, šādu kritēriju nav vispār.

Lai novērtētu, vai par nodarīto kaitējumu iestājas kriminālatbildība, tiek piemērots likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23. pants, kas paredz, ka būtisks kaitējums iestājas, ja nodarījuma rezultātā ne vien nodarīts ievērojams mantiskais zaudējums, bet arī ir apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses vai ja šāds apdraudējums ir ievērojams. Ar likumu aizsargāto interešu apdraudējuma kritēriji ir noteikti vienīgi attiecībā uz meža vidi, bet tādi ir nepieciešami arī attiecībā uz pārējo dabas vidi - ĪADT, īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem, jo šobrīd apdraudējumu ar likumu aizsargātām interesēm tiesībsargājošām iestādēm Pārvalde pamato ar vispārīgu normatīvajos aktos noteiktu šādu teritoriju aizsardzības nepieciešamību.

Pārvalde uzsver, ka īpaši aizsargājamo biotopu stāvokli netieši pasliktina arī tiesību normu pretrunas, radot neviennozīmīgu izpratni attiecībā uz sekām par īpaši aizsargājamo biotopu (arī ES prioritāro biotopu) bojāšanu un kaitējuma nodarīšanu, īpaši ārpus ĪADT un *Natura 2000* teritorijām.

Arī klimata pārmaiņām un invazīvajām sugām ir nelabvēlīga ietekme uz sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu. [23]

Tas, vai būtu pilnveidojams normatīvo aktu regulējums un kādā veidā, lai rastu viennozīmīgu izpratni un pieeju attiecībā uz iepriekš minēto problemātiku, ir jāvērtē un jārod risinājumi, balstoties uz īpaši aizsargājamo sugu un biotopu inventarizācijas un ES nozīmes aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības stāvokļa izvērtējuma rezultātiem, diskutējot ar visu nozaru pārstāvjiem.

Darbības virziena mērķis

Uzturēt labvēlīgu sugu un biotopu aizsardzības statusu, ieviest saglabāšanas un atjaunošanas pasākumus īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības

2016
2017
2018
2019
1. Nodrošināts sugu un biotopu labvēlīgs aizsardzības statuss [24]
1.1. Izstrādāti sugu un biotopu aizsardzības plāni [skaits gadā]
1
2
2
4
1.2. Veikta prioritāro sugu un biotopu aizsardzības plānu ieviešana [plānu skaits, kuru ieviešanai piesaistīts finansējums]
-
2
2
2

1.3. Apsaimniekoti pļavu, meža un purvu biotopi [ha gadā][25]

1005

15 166

15 166

15 166

1.4. Nodrošināta biotopu un sugu stāvokļa apzināšana, kā arī dabas resursu ilgtspējīga un efektīva izmantošana un informācijas sniegšana sabiedrībai [26] [EUR gadā]

-

1 357 794

1 637 822

2 093 012

2. Sniegti priekšlikumi normatīvo aktu regulējuma pilnveidei, lai nodrošinātu efektīvāku īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzību un apsaimniekošanu

Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi normatīvo aktu izmaiņām, tajā skaitā, izvērtējot sugu un biotopu aizsardzības plānos izteiktos priekšlikumus [% no kopējā mērķa]

0

10

30

60

Uzdevumi darbības virziena īstenošanai:
Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai.

Iesaistītās puses:

VARAM, ZM, VVD, Vides pārraudzības valsts birojs, VMD, LAD, pašvaldības, NVO, zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji.

Klienti un labuma guvēji:

Sabiedrība kopumā, tai skaitā: ĪADT apmeklētāji, zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, NVO, pašvaldības.

2.3. Darbības virziens: Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokļa novērtēšana un monitoringa

Esošās situācijas apraksts

VVP2020 kā viens no svarīgākajiem pasākumiem dabas aizsardzībā ir norādīta vides monitoringa nodrošināšana, tajā skaitā vides informācijas sistēmas – dažādu datu bāzu uzlabojumi, kas palīdz novērtēt vides kvalitāti un dabas resursus un nodrošina pieejamu ticamu un pamatotu informāciju – pamatu dažādu plānošanas dokumentu izstrādei un atskaitēm par ES piešķirtā finansējuma apguves doto labumu videi, un nodrošina ES saistību izpildi monitoringa jomā [27]. Sakarā ar finanšu krīzi pēc 2009. gada vides monitoringa veikts ierobežots apjoms. Tikai 2012. gadā tika piešķirti papildu valsts budžeta finanšu līdzekļi, kas paredzēti pārtraukto novērojumu daļējai atjaunošanai [28].

Natura 2000 teritorijas ir izveidotas sugu un biotopu aizsardzībai, balstoties uz Biotopu direktīvu. Saskaņā ar to Pārvaldei reizi sešos gados jāsaprot un jāiesniedz Eiropas Komisijai un jāpublisko ziņojums par īstenotajiem pasākumiem īpaši aizsargājamo sugu un biotopu uzturēšanā, atjaunošanā un aizsardzībā. Ziņojums tiek gatavots, pamatojoties uz monitoringa datiem un citiem pētījumiem, ja tādi ir pieejami. Lai iegūtu informāciju par Biotopu direktīvā un Putnu direktīvā iekļauto sugu un biotopu stāvokli valstī, Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas ietvaros tiek veikts *Natura 2000* teritoriju monitoringa, fona monitoringa un speciālais monitoringa. Kopš 2015. gada Pārvalde monitoringa darbos iesaista Pārvaldes darbiniekus, lai maksimāli izmantotu darbinieku specifiskās profesionālās zināšanas un prasmes sugu un biotopu aizsardzības jomā, tomēr, tā kā veicami liela apjoma darbi, bet darbinieku skaits nav palielināts, lielākoties joprojām monitoringa veikšanai tiek piesaistīti speciālisti, pētījumus iepērkot kā ārpalpojumu. Ņemot vērā to, ka sugu dzīvotņu un biotopu platību un kvalitātes izmaiņu uzraudzība var tikt izmantota īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības un atjaunošanas pasākumu plānošanai ikdienā, Pārvalde daļēji var apvienot ĪADT, mikroliegumu un *Natura 2000* teritoriju kontroli un uzraudzību ar sugu un biotopu stāvokļa novērtējumu, lielāku daļu monitoringa darbu uzticot veikt Pārvaldes darbiniekiem.

Tikai putnu sugu aizsardzībai saskaņā ar Putnu direktīvu ir izveidotas četras *Natura 2000* teritorijas, 94 *Natura 2000* teritorijas noteiktas atbilstoši abām direktīvām – Putnu direktīvai un Biotopu direktīvai, savukārt 235 *Natura 2000* teritorijas izveidotas īpaši aizsargājamo sugu (izņemot putnu) un biotopu aizsardzībai. Daudzām sugām ar dispersu izplatību tikai neliela daļa populācijas var atrasties ĪADT un *Natura 2000* teritorijās, līdz ar to reizēm papildus esošajai monitoringa programmai nepieciešami specifiski pētījumi vai speciālais monitoringa.

Saskaņā ar Biotopu direktīvu ir jāveic *Natura 2000* teritoriju uzraudzība, tajā skaitā jāseko īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības stāvoklim un katras *Natura 2000* teritorijas stāvoklim, savlaicīgi novēršot iespējamus draudus. Biotopu direktīva paredz informācijas atjaunošanu *Natura 2000* datu bāzē reizi sešos gados par sugām un biotopiem un to stāvokli. Pārvalde katru gadu veic informācijas aktualizēšanu, ņemot vērā informāciju, kas tiek iegūta monitoringa vai dabas aizsardzības plānu izstrādes ietvaros.

Dati par sugām un biotopiem nepieciešami ne tikai Biotopu direktīvas ziņojuma sagatavošanai un *Natura 2000* datu bāzes aktualizēšanai, bet arī starptautisko konvenciju (Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, Bonnas konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību, Riodežaneiro konvencija par bioloģisko daudzveidību, Helsinku konvencija par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību, Ramsāres konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi un Vašingtonas konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām) saistību izpildei, kā arī dažādu bioloģiskās daudzveidības indikatoru aprēķināšanai.

Putnu direktīva un Biotopu direktīva ir normatīvo aktu stūrakmeņi, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību ES. Bioloģiskās daudzveidības monitoringa viennozīmīgi nepieciešams arī nacionālajām vajadzībām - vides stāvokļa un vides aizsardzības pasākumu efektivitātes novērtēšanai un sabiedrības informēšanai par vides stāvokli.

Ņemot vērā to, ka daudzviet notiek un ir plānots aktīvāk organizēt dažādu sugu dzīvotņu un biotopu apsaimniekošanu, nepieciešams izstrādāt vienotu metodiku gan apsaimniekošanas darbu, gan negatīvo ietekmju monitoringam, kas ļautu pēc vienotas metodikas apkopot un analizēt datus. DDPS "Ozols" integrēta šāda monitoringa datu kopa ļautu gūt priekšstatu par valstī kopumā notiekošo, kā arī valsts līmenī analizēt sugu dzīvotņu un biotopu apsaimniekošanas pasākumu sekmes.

Sugu dzīvotņu un biotopu platību un to izmaiņu uzraudzībai un novērtēšanai nepieciešams pastāvīgi uzturēt datu apmaiņu ar valsts iestādēm. Monitoringa dati un citi pētījumu dati tiek ievietoti un uzturēti DDPS "Ozols", līdz ar to monitoringa sistēmas pilnveide iespējama vien attīstot arī datubāzi.

Bioloģiskās daudzveidības monitoringā Pārvaldei ir sekojoši izaicinājumi

Pārvalde kā ārpakalpojumu veic monitoringa apakšprogrammu izstrādi un ieviešanu, lai daļēji īstenotu *Natura 2000* teritoriju, fona un speciālo monitoringu Vides monitoringa programmā noteiktajā apmērā. Pārvaldei joprojām nav pietiekamas kapacitātes monitoringa plānošanai, uzraudzībai un rezultātu interpretācijai, jo līdz ar finansējuma piešķiršanu monitoringa ārpakalpojumam, Pārvaldei netika piešķirts finansējums Pārvaldes administratīvās kapacitātes palielināšanai, lai pilnvērtīgi un kvalitatīvi varētu īstenot šo uzdevumu. Daļēji attiecībā uz biotopiem problēmu plānots risināt, izmantojot "Dabas skaitīšanas" projektā piesaistītos speciālistus.

Monitoringa veikšanas pakalpojuma iepirkumu procedūras ietvaros nav iespējams nodrošināt pietiekamu konkurenci, jo vairumā jomu Latvijā ir tikai daži eksperti, kas spēj sniegt kvalitatīvu pakalpojumu vai pieteikties izpildei, ievērojot iepirkuma procedūrā noteiktās prasības. Citu ES valstu ekspertu piesaiste ir apgrūtināta metodikas atšķirību dēļ dažādās ES dalībvalstīs. Risinājums ir attīstīt sadarbību ar mācību iestādēm, zinātniskām institūcijām un veicināt jaunu ekspertu piesaisti un apmācību. 2017. gadā ir uzsāktas jauno ekspertu apmācības sadarbībā ar Daugavpils Universitāti, tomēr tas nenodrošinās to, ka jaunie eksperti uzreiz radīs konkurenci tirgū, jo šāda jauno speciālistu piesaiste ir jāveic regulāri (ne visi apmācības izgājušie izvēlas šajā jomā profesionāli darboties). Jāveicina citās Vides monitoringa apakšprogrammās iegūto datu nodošana Pārvaldei bez maksas, lai tos varētu izmantot arī dabas aizsardzības vai sugu un biotopu aizsardzības plānu izstrādē, apsaimniekošanas pasākumu plānošanā u.c. Pārvaldes uzdevumu veikšanā.

Iepriekšējā bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma nav tikusi pilnībā ieviesta, līdz ar to iepriekš tapušie ziņojumi Eiropas Komisijai par sugu un biotopu izplatību un stāvokli valstī ir balstīti uz datu ekstrapolāciju un ekspertu vērtējumu. Tā kā iepriekšējās bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas ietvaros valstī nokartēti vai apsekoti ir tikai 10% biotopu (tikai *Natura 2000* teritorijās), tad trūkst informācijas par to izplatību un stāvokli valstī kopumā. Ņemot vērā to, ka ir iekavējušies ES nozīmes biotopu inventarizācijas darbi, ko sākotnēji paredzēja uzsākt 2016. gadā, arī 2019. gada sākumā iesniedzamajā ziņojumā Eiropas Komisijai nebūs iespējams iekļaut visu aktuālo informāciju, jo daļā valsts teritorijas vēl nebūs veikta izpēte. Veidojot un stiprinot sadarbību starp institūcijām, kas iesaistītas dažādu izpētes darbu un monitoringa programmu ieviešanā un kur strādā vairums ekspertu (piemēram, Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR", Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "SILAVA", Latvijas Universitāte, Daugavpils Universitāte, AS "LVM"), iespējams optimizēt monitoringa programmas un efektīvi apmainīties ar datiem. Sadarbības ietvaros iespējams dažādas monitoringa programmas savstarpēji integrēt, tādējādi papildinot iegūstamo datu apjomu un veicinot starpdisciplinārus pētījumus.

Pārvaldes ekspertu kvalifikācija ir pietiekama lai veiktu monitoringa darbu, taču tad pietiekošā apjomā un kvalitātē nav iespējams veikt citas Pārvaldes pamatfunkcijas, jo trūkst personāla un atalgojuma. Ilgtermiņā nepieciešams, ka monitoringu daļēji veiktu Pārvaldes eksperti, kuri sezonas laikā ievāktu nepieciešamos datus, bet pārējā laikā veiktu datu analīzi, ievadi, datu bāzu aktualizēšanu un gatavotu nepieciešamos pārskatus, publikācijas un ziņojumus par sugu un biotopu stāvokli. Tas uzlabotu sabiedrības uzticību ziņojuma objektivitātei. Lai to sasniegtu, nepieciešams daļu ārpakalpojumiem paredzēto monitoringa finanšu līdzekļu novirzīt Pārvaldes darbinieku atbildībai un papildus pieņemot darbā ekspertus.

Stratēģisks uzdevums ir attīstīt Pārvaldi kā dabas kapitāla pārvaldības valsts kompetences centru – atjaunot dabas ekspertu kapacitāti, pārstrukturējot esošos Pārvaldes cilvēkresursus un finansējumu. Radīt priekšnosacījumus nozares ekspertu motivācijai atgriezties darbā Pārvaldē vai sadarboties ilgtermiņā. Jāattīsta darba vietas ar augstu profesionālu standartu, kas vienlaicīgi ir nozares informācijas punkti, projektu iniciatori, kas spēj piesaistīt jaunus speciālistus darbam kvalificētos vides nozares amatos arī reģionos. Vienlaikus Pārvaldei aktīvāk jāsadarbojas ar dabas NVO, kas organizē brīvprātīgo monitoringu, lai nodrošinātu

caurspīdīgu un efektīvu piešķirtā finansējuma izlietojumu.

2018. gadā ir paredzēts pārskatīt esošo bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmu un iesniegt priekšlikumus VARAM, lai novērstu pasākumu dublēšanos un veicinātu dažādu monitoringa programmu sasaisti. Nepieciešams daļu finansējuma piešķirt Pārvaldes darbinieku atlīdzībai, jo daļu monitoringa programmu var ieviest efektīvāk, algojot ekspertus Pārvaldē, kur veic gan monitoringu, gan datu interpretāciju un spēj plānot nepieciešamos aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus.

2015.-2016. gadā Pārvalde ir izstrādājusi un aprobējusi invazīvo svešzemju sugu monitoringa programmu/metodiku, kurā ir iekļautas potenciāli invazīvās sugas. Jāizvērtē iespēja invazīvo sugu monitoringu daļēji integrēt citās monitoringa programmās, kurās jau tiek iegūti fona dati par invazīvajām sugām (piemēram, zivju monitorings), kā arī meklēt iespējas turpināt šo monitoringa apakšprogrammu [29]. Minētās darbības veicamas arī, lai ieviestu Padomes regulu (ES) Nr.1143/2014 (2014. gada 22. oktobris) par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību.

No 2015. gada Pārvaldes tīmekļa vietnē ir publiski pieejamas visu veikto monitoringu atskaites, tāpēc aicinām dabas aizsardzības plānu izstrādātājus, zinātniekus un *Natura 2000* teritoriju apsaimniekotājus izmantot monitoringa datus, tādējādi paplašinot to pielietojumu.

ĪADT dabas aizsardzības plānu un sugu un biotopu aizsardzības plānu ieviešanas un veikto pasākumu efektivitātes izvērtējums tiek veikts neregulāri Pārvaldes ierobežotās kapacitātes dēļ.

Šobrīd pētījumi dabas aizsardzības jomā tiek īstenoti, nosakot prioritātes ĪADT un sugu un biotopu izpētei. Prioritātes tiek aktualizētas vismaz vienu reizi gadā, ņemot vērā Pārvaldes rīcībā esošo aktuālo informāciju par situāciju ĪADT, par sugu populāciju aizsardzības stāvokli, nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem vai trūkstošo zinātnisko informāciju par sugas sastopamību. Biotopu saraksts, kuriem prioritāri izstrādājami vai aktualizējami biotopu aizsardzības plāni, veicami pētījumi par tiem, vai nepieciešams veikt apsaimniekošanas pasākumus labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai, tiek noteikts, ņemot vērā "*NATURA 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programmā" veikto informācijas apkopojumu un Pārvaldes konstatētās aktuālās problēmas.

2014.-2016. gadā Pārvalde ir ieviesusi fona monitoringa 14 apakšprogrammas, lai iegūtu informāciju par sugu un biotopu stāvokli ārpus ĪADT, jo iepriekšējā ES plānošanas periodā fona monitorings nav veikts, un Latvijā nav visaptverošu datu par sugām un biotopiem, tajā skaitā par ārpus ĪADT esošajiem, un to kartējums. 2016. gada nogalē ir apstiprināts Kohēzijas fonda projekts "Dabas skaitīšana" un 2017. gadā tika uzsākts ES nozīmes aizsargājamo biotopu inventarizācijas process visā valsts teritorijā, pēc kura pabeigšanas tiks iegūti aktuālie dati par ES nozīmes aizsargājamo biotopu izplatību un kvalitāti.

Pētījumus sugu un biotopu aizsardzības jomā par valsts vai ES līdzekļiem ir veikušas arī citas organizācijas. Dažādas citas monitoringa programmu ievieš valsts SIA "Latvijas Valsts ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", Latvijas Hidroekoloģijas institūts, Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava", AS "LVM" u.c. Universitāšu un zinātnisko institūtu pētījumu rezultāti ir izmantojami arī praktiskajā dabas aizsardzībā. Starp dažādām monitoringos un pētījumos dabā iesaistītām iestādēm un organizācijām jāveicina sadarbība datu apmaiņai un plašākam to pielietojumam, kā arī dažādu monitoringa programmu vai pētījumu savstarpējai integrācijai resursu efektīvākai izmantošanai.

Darbības virziena mērķis

Nodrošināt Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas īstenošanu un tā rezultātu efektīvu pielietojumu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu uzturēšanas, atjaunošanas un aizsardzības un ĪADT aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu īstenošanā.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības
2016
2017
2018
2019
1. ĪADT un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpēte veikta atbilstoši prioritātēm ĪADT un sugu un biotopu aizsardzības jomā
1.1. Noteiktas un aktualizētas prioritātes ĪADT un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpētei [% no kopējā mērķa gadā]
100
100
100
100
1.2. Nodrošināta sadarbība ar zinātniskajiem institūtiem, NVO, finanšu instrumentu administrētājiem, lai tiktu piesaistīti finanšu līdzekļi un īstenoti pētījumi atbilstoši Pārvaldes noteiktām prioritātēm
Pārvalde iniciē un veicina sadarbību rezultāta sasniegšanai
2. Pārvalde uzdevumu izpildi īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības un monitoringa jomā nodrošina ar saviem darbiniekiem.
Pārvaldē piesaistīti jauni, motivēti un kvalificēti darbinieki, lai veiktu ES nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes analīzi, īpaši aizsargājamo sugu izplatības un dzīvotņu kvalitātes analīzi, monitoringa datu apstrādi un interpretēšanu, sadarbībā ar zinātnisko pētījumu veicējiem [% no kopējā mērķa]
0
70
20
10

3. Nodrošināta biotopu un sugu stāvokļa apzināšana
Sagatavota informācija ziņojumiem Eiropas Komisijai par Biotopu un par Putnu direktīvu [% no kopējā mērķa]
-
5
90
5
4. Nodrošināta informācijas apmaiņa un dabas datu pieejamība
4.1. Nodrošināta informācijas apmaiņa par īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un biotopiem ar citām institūcijām (tai skaitā, AS "LVM", LAD, VMD)
Pārvalde iniciē un uztur sadarbību rezultāta sasniegšanai
4.2. Nodrošināta informācijas saņemšana par īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm vai biotopiem no personām, kurām Pārvalde izsniedz īpaši aizsargājamo sugu individu iegūšanas vai zinātnisko pētījumu atļaujas [% no kopējā mērķa]
100
100
100
100
5. Izpildītas ES prasības bioloģiskās daudzveidības monitoringa īstenošanā [30]:[31]
5.1. Nodrošināta monitoringa datu interpretēšana un izmantošana aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu īstenošanā Pārvaldes turējumā esošajās zemēs un plānošanas dokumentu izstrādē
Pārvalde aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu īstenošanā Pārvaldes turējumā esošajās zemēs un plānošanas dokumentu izstrādē ņem vērā monitoringa datus
5.2. Īstenots <i>Natura 2000</i> vietu monitorings, Fona monitorings, Speciālais monitorings [32] [% no VPP2020 noteiktā rezultāta]
100
100
100
100

5.3. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas pilnveidei un ieviešanas efektivizēšanai [% no kopējā mērķa]
-
100
-
5.4. Izstrādāt vadlīnijas apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringam dažādām biotopu grupām, datu kopu integrējot DDPS "Ozols" [% no kopējā mērķa]
-
-
30
70
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai. VPP2020, 11.9. Vides monitorings, Politikas rezultāts un darbības rezultāts M4. (57. lpp.).
Iesaistītās puses: VARAM, VRAA, VMD, LAD, VZD, AS „LVM”, Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts “BIOR”, Latvijas Valsts mežzinātnes institūts “SILAVA”, Valsts augu aizsardzības dienests, Latvijas Hidroekoloģijas institūts, pašvaldības, NVO, sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperti.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, tajā skaitā zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperti, izglītības un zinātniskās institūcijas, NVO, valsts un pašvaldību institūcijas.

2.4. Darbības virziens: Dabas datu pārvaldības sistēmas „Ozols” uzturēšana un pilnveidošana

Esošās situācijas apraksts

Pārvalde ir izveidojusi valsts informācijas sistēmu DDPS „Ozols”, kas ir vienota elektroniska dabas datu bāze Latvijā par ĪADT un mikroliegumiem, tajā skaitā *Natura 2000* teritorijām, īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem. DDPS „Ozols” nodrošina šo teritoriju dabas vērtību, īpaši aizsargājamo sugu un biotopu vienotu uzskaiti, kā arī uztur to aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu plānošanas un ieviešanas reģistru. Saskaņā ar MK 2014. gada 9. jūnija noteikumiem Nr. 293 „Dabas datu pārvaldības sistēmas uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtība” Pārvalde ir DDPS „Ozols” turētājs un pārzinis. DDPS „Ozols” esošie dati pieejami gan ģeoportālā geolatvija.lv, gan citās valsts informācijas sistēmās. Ģeogrāfisko informāciju no DDPS „Ozols” tiešsaistes režīmā saņem institūcijas, kuru kompetence skar dabas aizsardzību – VMD, LAD, VZD, AS „LVM”, informācijas sistēmas – TAPIS, ATIS, kā arī jebkurai interesentam ir publiski pieejama DDPS „Ozols” vispārpieejamā sadaļa. DDPS „Ozols” ir nozīmīgs rīks un atbalsts efektīvai dabas vērtību aizsardzībai un apsaimniekošanas pasākumu plānošanai valsts un pašvaldību institūcijām, NVO un privātpersonām, kā arī DDPS „Ozols” uzturētā informācija ir pamats lēmumu pieņemšanai, aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes novērtējumam. Sugu dzīvotņu un biotopu platību un to izmaiņu uzraudzībai un novērtēšanai nepieciešams pastāvīgi uzturēt datu apmaiņu ar valsts iestādēm. Nākotnē jāturpina sistēmas attīstība un tās

izmantošana iestādes procesu optimizēšanā, datu analizē un dažādu pārskatu sagatavošanā [33]. Pirms DDPS „Ozols” izveidošanas, dabas dati nebija pieejami vienkopus, tos glabāja vairākas institūcijas, mikroliegumus un aizsargājamus kokus (dižkokus) nebija iespējams aplūkot digitāli, kas apgrūtināja lēmumu pieņemšanas procesu un efektīvu kontroles un uzraudzības īstenošanu dabas aizsardzības jomā. Palielinoties DDPS “Ozols” pieejamajam datu apjomam un kvalitātei, pieaug arī pieprasījums pēc šiem datiem. Līdz ar to palielinās Pārvaldes darbinieku noslodze, sagatavojot dažādus datu pieprasījumus. Jāņem vērā, ka Pārvalde ir viena no retajām valsts iestādēm, kurai datu sagatavošana un izsniegšana nav noteikta kā maksas pakalpojums. Palielinoties datu pieprasījumiem, jāizvērtē iespēja grozīt MK 2014. gada 9. jūnija noteikumus Nr. 293 „Dabas datu pārvaldības sistēmas uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtība”, nosakot, kāda veida dati un kam pieejami bez maksas, kā arī izvērtējot maksas pakalpojuma ieviešanu, lai veicinātu komersantus bez maksas iegūstamos datus lejupielādēt ģeoportālā geolatvija.lv.

Tuvāko gadu laikā paralēli ES nozīmes biotopu inventarizācijai jāpilnveido DDPS “Ozols”, integrējot tajā sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēto ekspertu atzinumus un to kartogrāfisko materiālu, kā arī sākotnējā ietekmes uz vidi novērtējuma vai citu pētījumu rezultātus. Tas veicinās gan ekspertu atzinumu kvalitātes paaugstināšanos attiecībā uz kartogrāfisko materiālu, gan novērsīs situācijas, kad kādu objektu īsā laika periodā par dažādiem finansu līdzekļiem apseko sertificēti eksperti, jo pirms tam informācija par veikto izpēti nav bijusi publiski pieejama. Jo vairāk informācijas ir pieejams, jo vieglāk pieņemt izsvērtus lēmumus par dabas aizsardzības un ekonomiskās attīstības interešu sabalansēšanu visas valsts mērogā.

Ņemot vērā, ka DDPS „Ozols” ir valsts informācijas sistēma, kas uztur ĪADT, mikroliegumu, īpaši aizsargājamo sugu un biotopu valsts reģistra datus, Pārvaldei īpaši būtiski ir nodrošināt ticamu un pamatotu informāciju, tās uzturēšanu, aktualizēšanu un apriti. VARAM 2013. gadā uzsāka informācijas un komunikāciju tehnoloģiju centralizēšanu VRAA kompetencē, kā rezultātā daļu DDPS „Ozols” uzturēšanas kapacitātes Pārvalde nodeva VRAA. Tā kā no 2014. gada 9. jūnija Pārvalde ir noteikta par DDPS „Ozols” turētāju un pārzini, Pārvaldei ir nepieciešams palielināt DDPS „Ozols” uzturēšanas kapacitāti, lai to nodrošinātu. Nepieciešams izvērtēt un apmācīt Pārvaldes darbiniekus ar kartogrāfijas zināšanām un prasmēm reģionos, nodrošinot to kvalifikācijas uzturēšanu. DDPS „Ozols” tika izveidota projekta ietvaros, tās turpmākai pastāvīgai uzturēšanai Pārvalde 2015. un 2016. gadā ir pieprasījusi papildu finansējumu sasniegto rezultātu uzturēšanai pēc projekta pabeigšanas. 2017. gadā ir piešķirti līdzekļi ĢIS (ģeogrāfiskās informācijas sistēmas) licenču uzturēšanai un divām amata vietām. Pārvalde ir informējusi VRAA par turpmāko ĢIS licenču uzturēšanu, iesakot 2020. gadā centralizēt licenču iegādi visā VARAM resorā. Līdz ar to jānodrošina, ka Pārvaldē ir attiecīgi kvalificēti darbinieki, kas spēj veikt sistēmas uzlabojumu plānošanu un jauno produktu testēšanu, kā arī pieejams finansējums sistēmas uzturēšanai un attīstībai.

Pārvalde ir uzsākusi DDPS „Ozols” apkopot informāciju par ĪADT, mikroliegumu un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumiem, to ieviešanu un pēctecību, veiktajiem īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokļa novērtējumiem, kā arī par apstiprinātajiem meža apsaimniekošanas plāniem Gaujas Nacionālajā parkā. 2016. gadā ir izveidota ES nozīmes aizsargājamo biotopu inventarizācijas anketu digitālā versija, 2017. gadā ir izveidota vaskulāro augu sugu un sūnu/ķērpju monitoringa anketas digitālā versija. Šāda informācija nepieciešama plānojot un organizējot dažādas darbības ĪADT, tajā skaitā īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un biotopu apsaimniekošanas pasākumus. Projekta „*Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” ietvaros ir izstrādāta veidne par *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošanas pasākumu īstenošanu un tā ir savietota ar DDPD „Ozols”.

Projekts, ar kuru izveidota DDPS “Ozols”, 2015. gadā ir noslēdzies un atbilstoši nosacījumiem ir piešķirts finansējums esošās sistēmas uzturēšanai. Informācijas tehnoloģiju jomā notiek nepārtraukta attīstība, tāpēc, īstenojot projektus, kuru ietvaros tiek iegūti dažādi dabas dati, jāparedz finansējums datu ievadei DDPS “Ozols”, kā arī sistēmas attīstībai. DDPS “Ozols” jāpilnveido atbilstoši informācijas tehnoloģiju jomas attīstībai, lai tā būtu mūsdienīga, ērta lietotājam, kā arī saturētu aktuālu informāciju. Īpaša vērība jāpievērš tehniskā nodrošinājuma atjaunošanai (globālās pozicionēšanas sistēmas iekārtas u.tml.). 2015. un 2016. gadā ir atjaunota DDPS „Ozols” serveru infrastruktūra. Šajā darbības plānošanas periodā ir jāizvērtē datu apjoma pieaugums un pieejamās tehniskās bāzes nodrošinājums un atbilstība datu apjomam.

Svarīgi ir nodrošināt nepieciešamās informācijas sagatavošanu INSPIRE direktīvas ziņojumu.

Darbības virziena mērķis:

Nodrošināt informācijas pieejamību valsts reģistra datiem par ĪADT, mikroliegumiem, īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem DDPS „Ozols”, valsts reģistra un ģeotelpiskās informācijas uzturēšanu atbilstoši INSPIRE direktīvas prasībām.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
2016
2017
2018
2019
1. Nodrošināta DDPS „Ozols” uzturēšana, dabas datu aktualizācija, sinhronizācija ar citu nozaru IS un pieejamība.
1.1. Pieejama un uzturēta valsts reģistra informācija par ĪADT, mikroliegumiem, īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem [% no Pārvaldei pieejamās informācijas gadā]
100
100
100
100
1.2. Izvērtēti, noteikti un apmācīti Pārvaldes darbinieki ar kartogrāfijas zināšanām un prasmēm, nodrošināta to kvalifikācijas uzturēšana [% no kopējā mērķa]
70
10
10
10
1.3. Sagatavotas un uzturētas 9 datu kopas Telpiskās informācijas infrastruktūrā Eiropas Kopienā (INSPIRE) [% no kopējā mērķa]
-
100
100
100

2. Nodrošināts ĪADT dabas aizsardzības plānu un sugu un biotopu aizsardzības plānu ieviešanas, kā arī apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes izvērtējums
2.1. Pieejama un uzturēta informācija par Pārvaldes īstenotajiem ĪADT, mikroliegumu un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumiem, Pārvaldes veiktajiem sugu un biotopu stāvokļa novērtējumiem un apstiprinātajiem meža apsaimniekošanas plāniem [% no kopējā mērķa]
60
70
80
100
2.2. Nodrošināta sadarbība ar ĪADT un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu apsaimniekošanas pasākumu īstenotājiem, lai dati un informācija par veiktajiem pasākumiem būtu pieejama Pārvaldei
Pārvalde iniciē un veicina sadarbību rezultāta sasniegšanai
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai. VPP2020, 11.9. Vides monitorings, Politikas rezultāts un darbības rezultāts M4. (57. lpp.).
Iesaistītās puses: VARAM, VRAA, VMD, LAD, VZD, AS „LVM”, Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts “BIOR”, Latvijas Valsts mežzinātnes institūts “SILAVA”, Valsts augu aizsardzības dienests, Latvijas Hidroekoloģijas institūts, pašvaldības, NVO.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, tai skaitā: zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperti, izglītības un zinātniskās institūcijas, NVO, valsts un pašvaldību institūcijas.

2.5. Darbības virziens: Sabiedrības izpratnes par dabas vērtību nozīmi palielināšana, sabiedrības izglītošana un informēšana dabas aizsardzības jautājumos

Esošās situācijas apraksts

Nepārvērtējama loma dabas aizsardzības politikas īstenošanā ir sabiedrības izpratnei par dabas procesiem un secīgi arī par Pārvaldes darba mērķiem un uzdevumiem. Līdz šim jau īstenotas labas iestrādes, kas veicinājušas sabiedrības vides apziņu un izpratni. Vides izglītība palīdz sabiedrībai apzināties dabas nozīmi, izskaidro tās saistību ar sabiedrības labklājību. Tas ir būtisks preventīvu pasākumu komplekss, kas veido zinošāku sabiedrību, kas rīkojas dabai draudzīgāk (mazāk pārkāpumu), pretī saņemot ekosistēmu pakalpojumu garantētu veselīgu un drošu dzīves vidi.

Iespējams, tieši atpazīstamības trūkuma dēļ, Pārvalde nav minēta VPP2020 sabiedrībā pazīstamāko vides informācijas, komunikācijas un izglītības institūciju vidū, kā Nacionālais botāniskais dārzs, Latvijas Dabas muzejs, Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs. Tāpēc Stratēģijas mērķis ir veikt aktīvāku interpretācijas un izglītības darbu dabas saglabāšanas jomā, ieviešot izglītības

principu „mācamies darot” vistiešākajā un klātesošākajā veidā dabas vidē.

VARAM stratēģijā uzsvērts, ka kvalitatīvas vides komunikācijas nodrošināšanai nepieciešama infrastruktūras pilnveidošana un administratīvās kapacitātes celšana nacionālas nozīmes informācijas un dabas izglītības centros [34].

Pārvalde līdz 2020. gadam vēlas atjaunot agrāko dabas teritoriju prestižu Latvijā, reģionos un novados – it īpaši spožākajiem Latvijas dabas kapitāla zīmoliem – Gaujas, Ķemeru, Rāznas un Slīteres nacionālajiem parkiem, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātiem, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātam, Lubāna, Engures ezeru mitrājiem u.c. *Natura 2000* teritorijām. Pārvaldes reģioniem jāattīsta zīmoli katra novada *Natura 2000* teritorijām, kā spēcīgi vietas pievilcības, lokālpatriotisma un sabiedrības atbalsta instrumenti sadarbībā ar vietējām pašvaldībām, mācību iestādēm un uzņēmējiem. Pašlaik vidēji gadā tiek noorganizēti aptuveni 600 dažādu izglītojošu pasākumu – radošās darbnīcas, nodarbības, lekcijas, pasākumi, pārgājieni dabā. Lai gan ar šīm aktivitātēm tiek uzrunāts samērā liels cilvēku daudzums, tomēr līdz šim primārā auditorija ir bijusi skolēni, kā rezultātā DIC izmantotās izglītojošās metodes un informācija ir pielāgota šai auditorijai. Turklāt katra reģiona DIC darbībā ir ieviesta reģionāli prioritārā tematika.

Lai celtu DIC sniegto pakalpojumu kvalitāti un veidotu DIC kā vienotu vides izglītības tīklu, Pārvalde ieviesīs metodisko vadību, vienotu vides izglītības programmu un darba metodiku, noteiks prioritārās tēmas un mērķgrupas, izstrādās un aprobēs jaunas metodes darbam ar dažādām mērķauditorijām. Piemēros darba kvalitātes un efektivitātes novērtēšanas standartu.

Veidos sistēmu, kurā katrs DIC apzinās sevi kā vienotas vides izglītības programmas sastāvdaļu un īstenotāju, ne tikai kā Pārvaldes konkrētās reģionālās administrācijas lokālo “ruporu”. Paralēli izvērtēsim un iespēju robežās nodrošināsim līdzvērtīgu darbinieku sadali reģioniem.

Ņemot vērā DIC “Pauguri” izvietojumu Līgatnes dabas takās (pieeja tikai par maksu), nepieciešams veikt šī DIC darbības izvērtējumu, attīstot šo kā atšķirīgu un unikālu vienību, kas tematiski un saturiski atšķiras no pārējiem DIC, būtiski papildinot Līgatnes dabas taku pakalpojumus un paplašinot Līgatnes dabas taku apmeklētājiem pieejamo pakalpojumu klāstu. DIC “Pauguri” pārveidojams par ikvienam Līgatnes dabas taku apmeklētājam pieejamu informācijas centru ar interaktīvi izglītojošiem materiāliem.

DIC ikgadējā darba plānā Pārvalde noteiks prioritārās tēmas un aktuālos jautājumus dabas saglabāšanā, lai DIC kvalitatīvi sniegtu atbalstu visām Pārvaldes komunikācijas aktivitātēm, ne tikai paplašinātu savu specifisko tēmu klāstu vides izglītības programmās. Tas veicinātu mērķtiecīgāku vides izglītības īstenošanu un līdz ar to Pārvalde sniegtu labākus rezultātus sabiedrības vides apziņas celšanā.

Mērķauditorijas. Darbs ar skolēniem veikts tradicionāli un joprojām ir svarīgs, lai no mazotnes mācītu un skaidrotu dabas daudzveidības nozīmi un tās saglabāšanas nepieciešamību. Stratēģijas mērķis ir pārvirzīt uzsvaru no skolēniem uz tām sabiedrības grupām, kas būtiski ietekmē dabas aizsardzības politikas lēmumus un to ieviešanas iespējas, pilnveidojot proaktīvu komunikāciju ar pieaugušo auditorijām.

Primārās pieaugušo mērķgrupas ir zemju īpašnieki, kas veic saimniecisko darbību (zemnieki, mežsaimnieki), skolotāji, pašvaldību pārstāvji un vadītāji, mediju pārstāvji.

Zemju īpašnieki – reālo darbu veicēji un dabas daudzveidības ietekmētāji. Viņu lēmumi zemju apsaimniekošanas metožu izvēlē būtiski ietekmē situāciju dabas daudzveidības saglabāšanā valstī. Līdz ar to nepieciešams runāt nepastarpināti ar šo mērķauditoriju, iesaistot biotopu saglabāšanā, rādot, argumentējot ar reāliem faktiem un rezultātiem.

Skolotāji – izglītotāji, informācijas izplatītāji, starpnieki. Dabas daudzveidības saglabāšanā izglītoti un pret dabas vērtībām atbildīgi skolotāji iegūtās zināšanas nodos saviem skolēniem, tādējādi mazinot DIC noslodzi PII un skolu audzēkņu izglītošanā.

Pašvaldību pārstāvji un vadītāji – lēmumu pieņēmēji, lokālie viedokļu līderi. Pārvaldei ir svarīga viņu pozitīva izpratne par Pārvaldes funkcijām un veikto darbu, lai saņemtu atbalstu gan lēmumu veidā, gan izplatot Pārvaldes informāciju pašvaldību teritorijās.

Mediju pārstāvji – sabiedriskās domas un dienas kārtības veidotāji. Svarīgi, lai dabas saglabāšanas jautājumus izpratoši mediju

pārstāvji būs Pārvaldei vieglāk sasniedzami, rezultātā paustā informācija būs patiesāka un faktos balstīta.

NVO pārstāvji – Pārvaldes palīgi pamatfunkciju īstenošanā. Izglītotie un zinošie NVO pārstāvji var sniegt nozīmīgu atbalstu Pārvaldei gan komunikācijā ar dažādām sabiedrības grupām, gan arī reālo darbu veikšanā.

Lai gan liela daļa ĪADT zemju ir privātpašnieku rokās, ne vienmēr viņi gatavi iesaistīties un līdzdarboties. Dabas saglabāšanas pasākumus bieži uztver kā apdraudējumu viņu saimniecībai, kaut gan bieži vien ierobežojumi nav kritiski vai pat pilnīgi netraucē izvēlētajai saimnieciskajai darbībai. ĪADT zemju īpašnieku izglītošana sekmēs viņu ieinteresētību īstent dabas aizsardzības pasākumus savā īpašumā. Plašāk iesaistot šīs mērķauditorijas, tiek panākts lielāks sabiedrības atbalsts dabas saglabāšanai kopumā.

Vienota stratēģiska ziņa. Komunikācijas paradigmas maiņa no “Mācāmies sēžot vai klausoties!” uz “Mācamies, darot dabā!”, aktīvi atspoguļojot Pārvaldes pamatdarbu dabas saglabāšanā, kā arī iesaistot darba, ģimeņu vai interešu kolektīvus reālos biotopu apsaimniekošanas darbos, sniedzot gan praktisko pieredzi, gan teorētisko skaidrojumu par šo darbu veikšanas un dabas saglabāšanas nepieciešamību kopumā. Uzsvars uz Pārvaldes veiktajiem sugu un biotopu aizsardzības pasākumiem un Latvijā inovatīvām sugu un biotopu apsaimniekošanas metodēm, piemēram, kontrolētu dedzināšanu, skaidrojot to nozīmi plašākā kontekstā un norādot uz sabiedrības ieguvumiem.

Komunikācijas pamatjēdziena maiņa no „Dabas aizsardzība” uz „Dabas saglabāšana”, kas zemapziņā izraisa vērtības un atbildības sajūtu aizlieguma un draudu sajūtas vietā.

Dabas saglabāšana ir sabiedrības un katra cilvēka kopīgs uzdevums, kas pārtrauc tradicionālo spriedzi un vēsturisko „dališanu” divās pretējās frontēs – vieni, kas aizsargā, otri, kas iznīcina.

Stratēģijas mērķis ir arī ekosistēmu pakalpojumu principa ieviešana un praktiska pielietošana komunikācijā, t.i., veicināt izpratni, ka dabas aizsardzība ir viena no tautsaimniecības nozarēm. Pabeigt ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma metodiku, pakāpeniski iedzīvināt to politikas plānošanā un lēmumu pieņemšanā.

Izmantojamās metodes. Lai dažādotu DIC aptvertās mērķauditorijas:

Jāievieš un jānostiprina regulārās talkošanas kustība, tādējādi īstenojot principu “Mācāmies, darot dabā!”, veicinot sabiedrības iesaisti biotopu apsaimniekošanas darbos, veidojot atbildības sajūtu par dabas daudzveidības saglabāšanu.

Visos reģionos jāattīsta “Zaļās pēcpusdienas” – vides izglītības pēcpusdienu pieaugušajiem, izvēloties norises vietu, kur jau dabiski sapulcējas pieaugušo auditorija (Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, bibliotēkas, pašvaldību konsultāciju centri u.tml.), ne tikai aicinot pieaugušos uz DIC telpām.

Mācību programma skolotājiem, īstenojot praktisko treniņu dabā, tādējādi ceļot viņu kompetenci dabas saglabāšanas jautājumos.

Sadarbībā ar Valsts augu aizsardzības dienestu, LAD, Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centru jāiestrādā dabas saglabāšanas tēma iepriekšminēto iestāžu mācību saturā, tādējādi nodrošinot iespēju komunicēt šīs tēmas ar zemju īpašniekiem.

Vizītes uz ĪADT pašvaldību un mediju pārstāvjiem ar praktisko darbošanos biotopu sakopšanā (piemēram, „Gājiens caur *Natura 2000* vietu un veidošanas procesu”).

Tematiskās slejas reģionālajos medijos vai pašvaldību ziņu lapās.

Komunikācijas nodrošināšanā būtiska loma ir sešiem dabas izglītības centriem visā Latvijā. Taču to pilnvērtīgākam atbalstam Pārvaldes komunikācijā nepieciešams izveidot ilgtspējīgu DIC darbības mehānismu. DIC jāveido par multifunkcionālām, interaktīvām, mūsdienīgām un atvērtām dabas interešu un mūžizglītības un vides komunikācijas platformām, kas sadarībā ar vietējām pašvaldībām, NVO u.c. partneriem, piedāvātu savu ekspertīzi un līdzdalību lekcijās, apmācībās vietējiem iedzīvotājiem, zemju īpašniekiem un apsaimniekotājiem, tūristiem, kā arī nodarbībās skolēniem un citos saistošajos tematiskajos pasākumos. Respektīvi, DIC uzdevums ir meklēt jau esošus forumus un informatīvus pasākumus, kuros izplatīt un skaidrot Pārvaldes jautājumus. Samazināt resursus dažādu izklaidējošu pasākumu organizēšanā, kas nenodrošina pietiekamu informatīvo un izglītojošo segumu, tādējādi nepieciešams pārskatīt Rezultatīvajos rādītājos ietvertā rādītāja 2.2. “Noorganizēti dabas izglītības

pasākumi, semināri, lekcijas, novadītas dabas izglītības nodarbības, mācību stundas lekcijas, informatīvie pasākumi, tajā skaitā zemes īpašniekiem un saimniecisko darbību veicējiem” skaitliskās vērtības 2018. un 2019. gadam, samazinot tās uz 600, lai celtu īstenoto aktivitāšu kvalitāti ierobežoto resursu apstākļos.

Būtiska DIC loma - būt starpniekam starp Pārvaldes struktūrvienībām un vietējām pašvaldībām, NVO un iedzīvotājiem, palīdzot nodot informāciju mērķauditorijām. Kā arī DIC jādarbības kā idejas “Mācies, darot dabā!” popularizētājam un informatīvā atbalsta sniedzējam biotopu apsaimniekošanas darbos.

Pārvaldes galvenās komunikācijas platformas ir Pārvaldes tīmekļa vietne www.daba.gov.lv un sociālo tīklu konti [Facebook](https://www.facebook.com/) un [Twitter](https://twitter.com/), kur ik gadu palielinās sekotāju skaits un iespējams iegūt atgriezenisko saiti no sabiedrības. Taču līdz šim nav veikta visaptveroša analīze, pētījums par sabiedrības izpratni par dabas aizsardzību, sabiedrības vajadzībām un Pārvaldes sniegto pakalpojumu vērtējumu. Šāds pētījums ļautu mērķtiecīgāk plānot komunikācijas un izglītības aktivitātes, taču tam ir nepieciešams finansējums.

Dabas izglītībā un komunikācijā jārod finanšu resursi, lai integrētu jaunas, atraktīvas un mūsdienīgas pieejas un informācijas pasniegšanas veidus, piemēram, komunikācijas platformas, kas piesaista un notur plašu sabiedrības uzmanību (dabas aizsardzības kampaņas, brīvprātīgo iesaiste dabas aizsardzības aktivitātēs). Kā piemēru var minēt ikgadējo multimediju brīvdabas projektu „Dabas koncertzāle”, kura organizēšanā un norisē Pārvalde ir iesaistījusies kopš 2006. gada kopā ar pasākuma organizētājiem, NVO, zinātniekiem, mūziķiem un finansētājiem.

Darbības virziena mērķis

Podrošināt mērķtiecīgu un produktīvu dialogu jeb divpusēju informācijas plūsmu starp Pārvaldi un mērķgrupām par priekšnosacījumiem, veicamajiem pasākumiem, rīcībām un sabiedrības ieguvumiem no dabas daudzveidības saglabāšanas, lai veicinātu atbalstu un aktīvu līdzdalību Pārvaldes īstenotajos dabas aizsardzības un saglabāšanas pasākumos.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības
2016
2017
2018
2019

1. Izveidots ilgtspējīgs DIC darbības mehānisms
1.1. Uzturēti DIC [DIC skaits]
6
6
6
6
1.2. Ieviesta vienota metodiskā vadība [% no kopējā mērķa]
-
25
50
25
2. Sabiedrības izglītošana un iesaistīšana dabas aizsardzības un saglabāšanas pasākumu īstenošanā
2.1. Izstrādāta Pārvaldes vides izglītības programma [% no kopējā mērķa]
-
25
50
25
2.2. Noorganizēti dabas izglītības pasākumi, semināri, lekcijas, novadītas dabas izglītības nodarbības, mācību stundas lekcijas, informatīvie pasākumi, tajā skaitā zemes īpašniekiem un saimnieciskās darbības veicējiem [skaits]
120
1200
600
600

3. Veikts plašs, visaptverošs pētījums par sabiedrības izpratni par dabas aizsardzību
Pētījums
-
Rādītāja sasniegšana ir atkarīga no finanšu līdzekļu piesaistes.
4. Popularizēts un veicināts brīvprātīgais darbs īpaši aizsargājamo biotopu atjaunošanā un dabas vērtību saglabāšanā
4.1. Izstrādāts rīcības un komunikācijas plāns brīvprātīgā darba popularizēšanai un brīvprātīgo piesaistei biotopu atjaunošanas un dabas vērtību saglabāšanas darbos ("Mācīes, darot dabā!") [% no kopējā mērķa]
-
20
80
-
4.2. Īstenots rīcības un komunikācijas plāns [% no kopējā mērķa]
-
10
45
45
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultatīvo rādītāju sasniegšanai.
Iesaistītās puses: VARAM, Izglītības ministrija, pašvaldības, NVO, privātpersonas.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, tajā skaitā zemes īpašnieki un lietotāji, ĪADT apmeklētāji, izglītības iestādes un pašvaldības.

2.6. Darbības virziens: Ilgtspējīga tūrisma pasākumu veicināšana ĪADT

Esošās situācijas apraksts

Lai arī tūrisma joma Latvijā juridiski ir Ekonomikas ministrijas pārraudzībā, jāņem vērā, ka tās attīstība lielā mērā balstīta dabas vērtībās, tostarp, ĪADT, ko pārvalda VARAM un

Pārvalde.

Ekonomikas ministrijas izdotajās Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēs 2014-2020. gadam [35] dabas tūrisms tiek definēts kā

viens no stratēģiskajiem tūrisma veidiem Latvijā. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (Latvija 2030) kā viens no risinājumiem ilgtspējīga dzīvesveida veicināšanai minēti publiski pieejami dabas objekti (265), norādot, ka “sabiedrībai piederoši dabas objekti būtu jāiesaista ar transporta tīkliem un atpūtas infrastruktūru, veidojot integrētu pakalpojumu ķēdi”. Arī VPP2020 dabas aizsardzības politikas mērķis ir noteikts “sekmēt Latvijas kā “zaļās” valsts tēla veidošanu” [36], kas ietver arī kvalitatīvas rekreācijas iespējas dabā.

Lai nodrošinātu iepriekš minētajos dokumentos plānoto pasākumu veiksmīgu īstenošanu, no vienas puses maksimāli izmantojot dabas vērtību sniegto potenciālu Latvijas tēla veidošanā un tūrisma kā nozīmīgas tautsaimniecības nozares veicināšanā, bet no otras – nodrošinot labvēlīgu aizsardzības statusu sugām un biotopiem atbilstoši ES prasībām un dabas kapitāla saglabāšanu turpmākajām paaudzēm, Pārvaldei būtu nepieciešams vairāk iesaistīties tūrisma plānošanas procesos un izmantot savā rīcībā esošās zināšanas un kompetences ilgtspējīga tūrisma veicināšanai ĪADT. Tādējādi tiks stiprināta starpresoru jeb starpdisciplināra sadarbība, kas kā ilgtspējīgas attīstības pamats, aizvien biežāk tiek minēta dažāda līmeņa plānošanas dokumentos. VPP2020 uzsvērta nepieciešamība nodrošināt labu vides pārvaldību visos līmeņos [37], bet kā problēmas norādītas nepietiekama vides informācija un pārāk maza sabiedrības līdzdalība ar vidi saistītu jautājumu risināšanā [38].

Pārvalde faktiski jau ir iesaistījusies tūrisma attīstības procesos Latvijā – ES Kohēzijas fonda projektā “Antropogēno slodzi samazinošās un informatīvās infrastruktūras izveide *Natura 2000* teritorijās” no 2013.-2016. gadam Latvijas ĪADT tika izveidota infrastruktūra vairāk nekā divu miljonu eiro vērtībā, kas mazinot slodzi uz ekosistēmām, tomēr ir ievērojami uzlabojusi dažādu dabas objektu pieejamību. Infrastruktūra paplašinājusi dabas izglītības piedāvājumu, veicinot vietējo ekonomiku un radot pamatu jaunu tūrisma produktu veidošanai.

2016. gada nogalē Kohēzijas fonda finansējuma projekta “Antropogēno slodzi mazinošās infrastruktūras izbūve un rekonstrukcija *Natura 2000* teritorijās” finansējums dabas tūrisma infrastruktūrai bija pieejams arī pašvaldībām, un 2017. gadā tas vēl paplašinājās.

Ir daudzi pozitīvi piemēri, kā tūrisma infrastruktūras izveide ĪADT veicina vietējās uzņēmējdarbības attīstību, tomēr bieži sastopamas situācijas, kad vietējo uzņēmēju iesaiste tūrisma produktu izstrādē ir nepietiekama. Vēl vairāk – nereti tūrisma piedāvājumi tiek veidoti un reklamēti, neņemot vērā dabas aizsardzības intereses, un bieži vien iemesls tam ir VPP2020 minētais vides informācijas trūkums [39].

Eiropas lielākā ĪADT pārstāvošā organizācija – Eiroparku Federācija (*EUROPARC Federation*) – ir izstrādājusi īpašu instrumentu tūrisma plānošanai ĪADT – Eiropas ilgtspējīga tūrisma hartu (*European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas* turpmāk Harta). Tās galvenais mērķis ir nodrošināt ĪADT esošo vērtību saglabāšanu, vienlaikus veicinot līdzsvarotu un pārdomātu tūrisma attīstību. Hartas būtiskākie darbības principi ir:

visu pušu iesaistīšana (jāiesaista pašvaldības, NVO, vietējie uzņēmēji un iedzīvotāji – ikviens, kas ĪADT saskaras ar tūrisma jomu);

stratēģiska plānošana (ĪADT jāizstrādā tūrisma stratēģija un rīcības plāns);

ĪADT vērtību aizsardzība un saglabāšana (dabas aizsardzības plānu īstenošana (tostarp, sabiedrības iesaistīšana apsaimniekošanas pasākumos), monitoringa un citu pētījumu programmu veikšana, tostarp, par apmeklētāju skaitu, plūsmām un to radītajām negatīvajām ietekmēm u.c.). Šie dati ir izšķiroši svarīgi visu pārējo principu sekmīgai ieviešanai un tieši tie ir pamatā jebkādam tālākai tūrisma attīstībai ĪADT;

augstas kvalitātes ĪADT apmeklējuma pieredze visos aspektos (kvalitatīva un pieejama infrastruktūra un informācija, dabas vērtību interpretācija un izglītība, atgriezeniskās saites nodrošināšana u.c.);

kvalitatīvu, tieši konkrētajai teritorijai raksturīgu un tās vērtības izceļošu piedāvājumu veidošana;

vietējo iedzīvotāju labklājības un vietējās ekonomikas veicināšana.

Ir secināts, ka, darbošanās pēc Hartas principiem ne tikai nodrošina līdzsvarotu un sabalansētu ĪADT pārvaldību un attīstību, bet arī veicina vairāku starptautisko vienošanos prasību izpildi, tostarp, Konvencija par bioloģisko daudzveidību un tās ietvaros “Vadlīnijas par bioloģisko daudzveidību un tūrisma attīstību” (*CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development*) un Bioloģiskās daudzveidības (*Aichi*) mērķi (A1,4; B 5,7, 10; C11, 12; D14, 15; E 18,19), kā arī Eiropas Komisijas Tūrisma politikas prioritāte Nr. 2 “Veicināt ilgtspējīga, atbildīga un augstas kvalitātes tūrisma attīstību”.

Hartas sertifikāts Stratēģijas sagatavošanas brīdī Latvijā ir piešķirts tikai Ķemeru Nacionālajam parkam un tāpēc veicināma pieredzes pārņemšana arī citās Latvijas ĪADT. Tas ļautu sabalansēt dabas saglabāšanas intereses ar tūrisma attīstības un vietējās ekonomikas interesēm, kas savukārt ilgtermiņā atvieglotu izveidotās tūrisma infrastruktūras uzturēšanu.

Kā prioritārās ĪADT ilgtspējīga tūrisma ieviešanai izvirzāmi visi četri nacionālie parki un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts (turpmāk – ZBR), veicinot arī šo teritoriju atpazīstamību. Īpaša stratēģiska prioritāte ir atpazīstamības atjaunošana Latvijas dabas kapitāla zīmoliem – Gaujas, Ķemeru, Rāznas un Slīteres Nacionālajiem parkiem, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātiem, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātam, Lubāna, Engures ezeru mitrājiem u.c. *Natura 2000* teritorijām kuru atpazīstamība, līdz ar Pārvaldes vienotā logotipa izveidi, ir krietni samazinājusies. Augšminēto ĪADT logotipu un simbolu izmantošana jāveicina, atgriežot tos aktīvā aprītē – lietojot uz informācijas materiāliem, zīmēm, ceļvežiem, plānošanas dokumentiem, publikācijās un citur – arī uz darbinieku dienesta apģērbiem vai dienesta autotransporta. Tām ĪADT, kur nav zīmolu tie jāizstrādā, iesaistot viertējo sabiedrību – skolas, pašvaldības, augstskolas un NVO. Jāpanāk, ka ĪADT (prioritāri – nacionālajos parkos, rezervātos un ZBR) darbojas vismaz viens apmeklētāju centrs, kurā nodrošināta informācija par visu ĪADT kā vienotu galamērķi, ne tikai konkrētas pašvaldības piedāvājumu, kā tas diemžēl šobrīd vērojams reģionālajos tūrisma informācijas centros.

Ilgspējīga tūrisma ieviešanai Latvijas ĪADT, svarīga Pārvaldes proaktīva un kvalitatīva dalība ar tūrisma attīstību saistītos procesos (semināros, darba grupās, diskusijās, forumos, gidu un citu iesaistīto pušu apmācībās, utt.), nodrošinot uz zināšanām balstītu informāciju Pārvaldes kompetencē esošajās jomās, tādējādi palīdzot īstenot vīziju par Pārvaldi kā valsts kompetences centru dabas saglabāšanas jautājumos. Lai īstenotu lielāko ĪADT pārvaldības funkcijas atbilstošā apmērā, tiecoties sasniegt pirmskrīzes līmeni (- līdz 2011. Gada reformai) veicināma partnerība ar NVO, pašvaldībām un uzņēmējiem, gan konkrētu projektu attīstībā, gan sabiedrisku pārvaldības struktūru veidošanā un funkciju deleģēšanā tām.

Pārvaldei nepieciešama koncepcija ilgtspējīga tūrisma veicināšanai ĪADT, kurā jāietver tūrisma attīstībai prioritāro ĪADT saraksts (pēc attiecīga izvērtējuma veikšanas), vadlīnijas ilgtspējīga tūrisma principu ieviešanai šajās ĪADT, galveno mērķauditoriju apraksts, metodika tūrisma iesaistīto pušu informēšanai, apmācībai un iesaistīšanai dabas saglabāšanā un sabiedrības izglītošanā. Nākotnē veicināma tūrisma iesaistīto pušu aktīvāka līdzdalība sabiedrības izglītošanā, piemēram, pēc atbilstošas apmācības tiktu slēgti līdzdarbības līgumi vai meklētas citas sadarbības formas ar NVO, gidiem, citiem pakalpojumu sniedzējiem, kuri nodrošinātu ekskursijas un citas dabas izziņas aktivitātes ĪADT. Tādējādi būs iespējams DIC darbā vairāk pievērsties zemes īpašnieku, lietotāju, mediju pārstāvju, uzņēmēju, pašvaldību vadītāju un citu lēmumu pieņēmēju auditorijām, kuru ietekme uz dabas saglabāšanu un ĪADT ir izšķiroša.

Informējot sabiedrību par ilgtspējīga tūrisma ieguvumiem, vairāk jāizceļ informācija par apmeklētāju skaitu ĪADT, uzsverot gan pašu ĪADT nozīmi apmeklētāju piesaistē reģionos, gan apsaimniekošanas un uzturēšanas pasākumu nozīmi ĪADT.

Darbības virziena mērķis

Ilgspējīga tūrisma veicināšana Latvijas ĪADT, nodrošinot pilnvērtīgu dabas vērtību potenciāla izmantošanu, vienlaikus nodrošinot to saglabāšanu turpmākajām paaudzēm.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības

2016
2017
2018
2019
1. Ieviesta stratēģiskā vadība ĪADT tūrisma veicināšanā
1.1. Izstrādāta koncepcija ilgtspējīga tūrisma veicināšanai ĪADT [% no kopējā mērķa]
-
20
80
-
1.2. Noteiktas tūrisma attīstībai prioritārās ĪADT (saraksts ar ĪADT, kurās jau notiek vai nākotnē būtu attīstāmas ilgtspējīga tūrisma aktivitātes) [% no kopējā mērķa]
-
50
50
-
2. Nodrošināta kvalitatīva Pārvaldes dalība/pārstāvība ar ĪADT saistītajos tūrisma (plānošanas) procesos
Pārvaldes viedokļa pārstāvēšana, interešu aizstāvēšana un uz zināšanām balstītas informācijas sniegšana ar tūrisma attīstību saistītajās apspriedēs, diskusijās, darba grupās, tūrisma forumos utml.
Rezultatīvie rādītāji un apjomi ir daudzveidīgi, ir atkarīgi no katra reģiona specifikas un tiek atspoguļoti Pārvaldes ceturkšņa atskaitēs un gada pārskatā.

3. Nodrošināta tūrismā iesaistīto pušu izglītošana un iesaistīšana dabas saglabāšanas norisēs
Atbilstoši 1.1. punktā minētajam plānam nodrošinātas mācības un zināšanu pārbaudes tūrismā iesaistītajām pusēm, tostarp, gidiem [% no kopējā mērķa]
-
-
50
50
4. Uzturēta Pārvaldes tīmekļa vietnes tūrisma sadaļa un mobilā aplikācija "Dabas tūrisms"
Nodrošināta informācijas papildināšana un aktualizēšana Pārvaldes tīmekļa vietnes tūrisma sadaļā un mobilajā aplikācijā "Dabas tūrisms" [skaits jaunām lejupeļādēm]
-
5000
5000
5000
5. Nodrošināta tūrisma un dabas izglītības infrastruktūras pieejamība sabiedrība [40]
Uzturēti tūrisma un dabas izglītības objekti ĪADT [skaits gadā]
241
738
738
738
6. Veikts pētījums ĪADT vietējo iedzīvotāju un uzņēmēju viedokļa izziņāšanai par ĪADT lomu vietējā sabiedrībā un vietējās ekonomikas stimulēšanā (sadarbībā ar reģionālajām augstskolām)
Pētījums [ĪADT skaits, kurā veikts pētījums]
-
1 (Rādītāja sasniegšana ir atkarīga no Pārvaldes finanšu līdzekļiem)
1 (Rādītāja sasniegšana ir atkarīga no Pārvaldes finanšu līdzekļiem)
1 (Rādītāja sasniegšana ir atkarīga no Pārvaldes finanšu līdzekļiem)

Uzdevumi darbības virziena īstenošanai:
Pasākumi un rīcības rezultatīvo rādītāju sasniegšanai.

Iesaistītās puses:
VARAM, pašvaldības, NVO, tūrisma uzņēmēji, zemju īpašnieki un citas tūrismā iesaistītās puses.

Klienti un labuma guvēji:
Sabiedrība kopumā, zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, valsts un pašvaldību institūcijas.

2.7. Darbības virziens: Dabas aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas uzraudzība un kontrole

Esošās situācijas apraksts

Viens no Pārvaldes pamatzdevumiem ir ĪADT, mikroliegumu, sugu un biotopu aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanas kontrole. Tās mērķis ir ĪADT aizsardzības nodrošināšana un sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšana. Turklāt, veicot dabas aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas kontroli, tiek novērstas nevēlamas vai prettiesiskas darbības, kas samazina ekosistēmu sniegto pakalpojumu kvalitāti. Piemēram, ir aprēķināts, ka *Natura 2000* teritoriju mežu ekosistēmas nodrošina oglekļa dioksīda absorbēšanas pakalpojumus, kuru vērtība svārstās 639-918 miljardu eiro robežās vietās, kur netiek nodrošināta pilnvērtīga ekosistēmu aizsardzība, turpretī 651-936 miljardu eiro robežās vietās, kur mežu ekosistēmu aizsardzības tiek nodrošināta [41]. Līdz ar to sekmīga dabas aizsardzības normatīvo aktu kontroles nodrošināšana rada konkrēti aprēķināmu ekonomisko ieguvumu sabiedrībai. Pārvaldes pārraudzībā ir 683 ĪADT (4 nacionālie parki, 4 dabas rezervāti, 261 dabas liegumi un 414 citu kategoriju ĪADT), tajā skaitā 333 *Natura 2000* teritorijas, ar dažādiem aizsardzības režīmiem un izveidošanas mērķiem, neskaitot aizsargājamus kokus (dižkokus) un dižakmeņus.

VVP2020 kā viens no svarīgākajiem pasākumiem dabas aizsardzībā ir norādīta efektīva vides kontroles sistēmas nodrošināšana, tajā skaitā VVD un Pārvaldes kompetenču jomu nodalīšana [42]. Uz šo problemātiku norādīja arī Pārvalde iepriekšējā darbības plānošanas periodā:

- Pārvaldes kompetencē ir dabas aizsardzības normatīvo aktu kontrole, bet normatīvajos aktos nav definēts, kas ir dabas aizsardzība un dabas aizsardzības politika, lai gan šie jēdzieni normatīvajos aktos tiek lietoti;
- normatīvajos aktos nav precīzi nodalīta Pārvaldes un VVD kompetence, kas rada priekšstatu, ka Pārvaldes funkcijas pārklājas ar citas VARAM padotībā esošas iestādes – VVD funkcijām, lai gan faktiskajā izpildē tās nepārklājas.

Lai rastu nosacītu risinājumu, Pārvalde ar VVD ir noslēgusi un īsteno starpresoru vienošanos, normatīvajos aktos noteiktās kompetences nodalīšanai un savstarpējās sadarbības uzlabošanai. Nepieciešama vienošanās precizēšana attiecībā uz Pārvaldes un VVD kompetences apjomu maksšķerēšanas un zvejas kontrolē iekšējos ūdeņos. Pārvaldes turējumā un pārvaldībā ir nodoti VARAM valdījumā esošie nekustamie īpašumi, tajā skaitā tajos esošie iekšējie ūdeņi, kā arī Zemes pārvaldības likuma 15. panta pirmajā daļā noteiktie VARAM valdījumā esošie iekšzemes publiskie ūdeņi. Teritorijas pārvaldība ietver arī tās kontroli, ko pamato arī MK 2009. gada 2. jūnija noteikumos Nr. 507 "Dabas aizsardzības pārvaldes nolikums" noteiktais, ka viena no Pārvaldes funkcijām ir Saeimas un MK izveidoto ĪADT pārvaldīšana un lai nodrošinātu šīs funkcijas izpildi, Pārvalde veic uzdevumu – kontrolē ĪADT aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu. Līdz ar to vienošanās būtu nosakāms, ka Pārvaldes kompetencē ir VARAM valdījumā esošo un Pārvaldes pārvaldībā nodoto iekšzemes ūdeņu (iekšzemes ūdeņi, kas atrodas valsts nekustamajos īpašumos, un iekšzemes publiskie ūdeņi) kontrole ĪADT, kā arī iekšzemes ūdeņu, kas atrodas mikroliegumos, kontrole. Pārvaldes kompetencē ir mikroliegumu uzraudzība atbilstoši MK 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" un ir tikai daži mikroliegumi, kuros atrodas arī iekšzemes ūdeņi. Minēto iekšzemes ūdeņu ĪADT un mikroliegumos kontroles nodošana Pārvaldei nodrošinātu abu iestāžu resursu efektīvāku izmantošanu, jo Pārvaldes kompetencē ir gan ĪADT, gan mikroliegumu kontrole. Šāda pieeja ir ietverta arī 2017. gada februārī izsludinātajos grozījumos Zvejniecības likumā saistībā ar LAPK dekodifikāciju, kur paredzēts, ka Pārvalde veiks zivju resursu aizsardzības un izmantošanas uzraudzību ĪADT un mikroliegumos.

Pārvalde īsteno ar VMD noslēgto starpresoru vienošanos, LAPK un citos normatīvos aktos noteiktās kompetences nodalīšanai un savstarpējās sadarbības uzlabošanai meža apsaimniekošanas, izmantošanas un medības regulējošo normatīvo aktu uzraudzībā un kontrolē ĪADT un mikroliegumos, CITES ieviešanā un savvaļas sugu dzīvnieku ieguvī un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu ievērošanas uzraudzībā.

Ar minētajām starpresoru vienošanām faktiski novērsta Pārvaldes un VVD, kā arī Pārvaldes un VMD darbības dublēšanās dabas aizsardzības jomā, racionalizēta pušu sadarbība un ietaupīti administratīvie resursi, samazinot izbraukumu un savstarpējo sarakstes apjomu. Iestāžu savstarpējās sadarbības iespējas arvien ir uzlabojamas. Tomēr jāņem vērā, ka starpresoru vienošanās priekšmets ir iestāžu sadarbība spēkā esošo normatīvo aktu ietvaros, līdz ar to joprojām saglabājas nepieciešamība precizēt un nodalīt iestāžu kompetenci normatīvajos aktos, lai novērstu sabiedrības un politiskās bažas par valsts iestāžu funkciju pārklāšanos. Tas atbilst arī VPP2020 norādītajam rīcības virzienam mērķa sasniegšanai - normatīvo aktu grozījumu rosināšana VVD un Pārvaldes kompetences nodalīšanai vides kontroles jomā [43]. Lai to īstenotu, būtu nepieciešami šādi grozījumi normatīvajos aktos:

definēt Vides aizsardzības likumā, kas ir dabas aizsardzība (jautājumi, kas saistīti ar ĪADT, mikroliegumiem, sugām un biotopiem), nošķirot to no vides aizsardzības (jautājumi, kas saistīti ar vides kvalitāti, dabas resursu ieguvī un izmantošanu), un noteikt regulējumu attiecībā uz dabas aizsardzības jomas kontroli, nosakot Pārvaldi kā kontrolējošo iestādi un kontrolējošās amatpersonas – dabas aizsardzības inspektori. Tādējādi VVD amatpersonas būtu valsts vides inspektori un Pārvaldes amatpersonas – valsts dabas aizsardzības inspektori. Nepieciešams VARAM konceptuāls atbalsts šādu grozījumu virzībai;

LAPK dekodifikācijas ietvaros nozares speciālajos likumos pēc iespējas noteikt vienu atbildīgo iestādi, kurai primāri piekritīga attiecīgā likuma ievērošanas kontrole un soda piemērošana, precīzi nedefinējot katras iesaistītās iestādes kompetences apjomu. Pārvalde aktīvi iesaistās, izsakot priekšlikumus, grozījumu izstrādē nozaru speciālajos likumos – likumā "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām", Sugu un biotopu aizsardzības likumā, Zvejniecības likumā, Meža likumā;

izdarīt attiecīgus grozījumus citos normatīvos aktos, kuros šobrīd pārklājas Pārvaldes un VVD kompetence. Nepieciešams VARAM konceptuāls atbalsts šādu grozījumu virzībai.

Iepriekšējā darbības plānošanas periodā īstenoja Pārvaldes darbinieku specializēšanās konkrētās jomās, atsakoties no „universālā *reindžera*” pieejas, respektīvi, Pārvaldes inspektoru pamatpienākums ir normatīvo aktu ievērošanas kontrole. 2016. gadā ar LVA atbalstu veikts problemātikas un Pārvaldes darbības izvērtējums dabas aizsardzības normatīvo aktu kontroles jomā un izstrādātas "Vadlīnijas dabas aizsardzības normatīvo aktu kontroles jomā". Jāturpina vienotas pieejas ieviešana, veicot metodisko vadību un Pārvaldes inspektoru profesionālo zināšanu un darba kvalitātes paaugstināšanu normatīvo aktu kontroles jomā.

Ekonomikas ministrija 2017. gadā sāka izstrādāt kopējas vadlīnijas par "konsultē vispirms" principa piemērošanu valsts iestāžu darbā, ņemot vērā Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plānā lietpratīgas valsts pārvaldes ietvaros noteikto uzdevumu valsts pārvaldes un uzņēmējus uzraugošo institūciju darbībā ieviest principu "konsultē vispirms". "Konsultē vispirms" princips paredz valsts pārvaldes uzraugojāmās institūcijās pirmreizēju normu/prasību skaidrošanu, īpaši, ja acīm redzami tiek konstatēti pirmreizējs pārkāpums, dodot termiņu nepilnību novēršanai [44]. "Konsultē vispirms" principa mērķis ir nodrošināt noteikto prasību izpildi un panākt dialogu starp komersantiem un saimnieciskās darbības veicējiem un uzraugošo iestādi, nevis uzlikt sodu. Pēc kopējo vadlīniju izstrādes un apstiprināšanas būs nepieciešams arī Pārvaldes vadlīnijās atrunāt šī principa piemērošanu Pārvaldes darbā.

Pārvaldes inspektoru kompetence un veikspēja pieaugusi, tomēr amata vienību skaitam paliekot iepriekšējā līmenī, kapacitāte arvien ir nepietiekama. Arī VPP2020 norādīts, ka sakarā ar finanšu krīzi VPP2015 plānotie pasākumi vides institūciju kapacitātes stiprināšanai un palielināšanai netika īstenoti. Visām VARAM padotībā un pakļautībā esošajām vides institūcijām tika ievērojami samazināti resursi. Par spīti funkciju izvērtēšanai un optimizācijai, lielais darbinieku skaita samazinājums un tehnisko resursu, jo īpaši transporta, lietošanas ierobežojumi darīja gandrīz neiespējamu kvalitatīvu vides inspekcijas darbu [45]. Tas, ka ir pārāk maza vides aizsardzības sistēmas kapacitāte visos līmeņos, VPP2020 ir norādīta kā problēma, kuras risināšanai ir nepieciešams īstenot valdības politiku [46] un nodrošināt vides institūciju kapacitātes pieaugumu [47]. Arī nepietiekamais finansējums, lai īstenotu ĪADT aizsardzībai un sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai nepieciešamos pasākumus, negatīvi ietekmē kontroles uzdevuma īstenošanu – jau tā ierobežoto Pārvaldes inspektoru kapacitāti nākas ieguldīt nevis dabas aizsardzības

normatīvo aktu ievērošanas uzraudzībā, bet gan apsaimniekošanas pasākumu īstenošanā un dabas tūrisma infrastruktūras uzturēšanā. Arī šajā darbības plānošanas periodā aktuāls ir jautājums par Pārvaldes inspektoru kapacitātes stiprināšanu.

Sekmīgs uzraudzības un kontroles darbs nav iespējams bez sabiedrības atbalsta, jo nav iespējams nodrošināt Pārvaldes inspektoru pastāvīgu klātbūtni vienlaicīgi visur visās ĪADT. Tāpēc īpaši nozīmīga loma kontroles jomā ir preventīvu pasākumu īstenošanai – sabiedrības izglītošanai un sabiedrības līdzdalībai dabas aizsardzībā, kas risināti Stratēģijas 2.5. Darbības virzienā. Jāveicina sadarbība un pašvaldību iesaiste dabas aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas kontrolē.

Nozīmīgs faktors kontroles darbā ir Pārvaldes inspektoru atpazīstamība un prestižs sabiedrībā ko veicina vienots dienesta apģērbs. Iepriekšējā darbības plānošanas periodā Pārvaldes inspektori tika nodrošināti ar dabas videi piemērotu darba apģērbu, bet netika iegādāti formas tērpi. Jautājums risināms Pārvaldei pieejamo finanšu resursu ietvaros.

Darbības virziena mērķis

Efektīva dabas aizsardzības normatīvo aktu kontrole, nodrošinot ĪADT un mikroliegumu aizsardzības režīma ievērošanu, sekmējot sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusa saglabāšanu un ekosistēmu sniegto pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības
2016
2017
2018
2019
1. Nodrošināta ĪADT aizsardzības režīma kontrole
Veiktas pārbaudes [pārbauzu skaits]
1819
1620
1620
1620

2. Nodrošināta mikroliegumu, īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības režīma kontrole
Veiktas pārbaudes [pārbauzu skaits]
388
380
380
380
3. Veicināta Pārvaldes inspektoru atpazīstamība sabiedrībā
Pārvaldes inspektori nodrošināti ar darba apģērbu un formas tērpiem [% no kopējā mērķa]
50
Rādītāja sasniegšana ir atkarīga no Pārvaldes finanšu līdzekļiem
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai.
Iesaistītās puses: VARAM, VVD, VMD, pašvaldības, sabiedriskie vides inspektori.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, valsts un pašvaldību institūcijas.

2.8. Darbības virziens: CITES konvencijas ieviešana un īpaši aizsargājamo un nemedījamo sugu indivīdu ieguves uzraudzība

Esošās situācijas apraksts

CITES konvencijas mērķis ir nodrošināt apdraudēto savvaļas sugu aizsardzību, regulējot un veicinot šo sugu ilgtspējīgu starptautisko tirdzniecību un izmantošanu. Līdzīgi Pārvaldes mērķis ir ieviest CITES konvenciju un citu savvaļas sugu aizsardzību regulējošo Latvijas un starptautisko normatīvo aktu prasības, sabalansējot dabas aizsardzības mērķus un šo sugu ilgtspējīgu izmantošanas veidus, kas plašākā nozīmē ietilpst VARAM stratēģijas 1.4.2. Darbības virzienā "Nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu un efektīvu pārvaldību, saglabājot bioloģisko daudzveidību".

Dzīvnieku aizsardzības likuma 9. panta pirmā daļa nosaka Pārvaldes kompetenci attiecībā uz savvaļā dzīvojošo nemedījamo savvaļas sugu dzīvnieku aizsardzību un uz īpaši aizsargājamo un ierobežoti izmantojamo savvaļas sugu dzīvnieku aizsardzību saskaņā ar dabas aizsardzības normatīvajiem aktiem. Attiecīgi Pārvalde uzrauga Sugu un biotopu aizsardzības likuma, Dzīvnieku aizsardzības likuma, Medību likuma un no tiem izrietošo MK noteikumu, kā arī CITES konvencijas un ar to saistīto ES normatīvo aktu prasību ievērošanu. Vienlaikus Pārvalde ir kompetentā iestādē attiecībā uz zooloģisko dārzu darbību reglamentējošo normatīvo aktu ieviešanu un kontroli. Iepriekš minēto normatīvo aktu prasības ir savstarpēji saistītas un daļā gadījumu pārklājas. CITES ieviešanas jautājumi bieži vien ir saistīti arī ar Latvijas īpaši aizsargājamo sugu izmantošanu vai citu nemedījamo sugu izmantošanu un aizsardzību, jo, piemēram, viens dzīvnieks, atkarībā no sugas un turēšanas vietas, vienlaikus var būt savvaļas, nemedījams, īpaši aizsargājams, CITES un zooloģiskā dārzā turēts dzīvnieks.

Atbilstoši vairākām Eiropas Padomes un Eiropas Komisijas regulām un Pārvaldes nolikumam, Pārvalde nodrošina CITES konvencijas ieviešanu un uzraudzību Latvijā, tajā skaitā atļauju un sertifikātu izsniegšanu, iesaistīto iestāžu (Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldes, valsts un pašvaldības policijas) darbinieku izglītošanu par CITES. CITES jomā būtiska ir ES tiesību aktu ieviešana, Pārvaldes un iesaistīto iestāžu darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana un cieša sadarbība ar ES un citām CITES uzraudzības institūcijām pasaulē.

Pārvalde sekmīgi sadarbojas ar Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldi, bet ir nepieciešamas pilnveidot sadarbību ar Valsts policiju. Pārvaldei, īstenojot tīmekļa vietņu tirdzniecības kontroli un veicot kontrolpirkumus, ir nepieciešams pieaicināt Valsts policijas darbiniekus. Tā kā policijai nav pienākuma CITES jomā organizēt kontrolpirkumus un, ņemot vērā arī policijas ierobežoto kapacitāti, policija nav ieinteresēta salīdzinoši nelielu kontrolpirkumu lietās, līdz ar to ne visos gadījumos ar policiju ir iespējams organizēt kontrolpirkumu. Lai gan noziegumu pret vidi, tostarp apdraudētajām savvaļas sugām, apkarošana ir starp Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes uzdevumiem, praksē šī sadarbība norit uz šo iestāžu darbinieku personīgas iniciatīvas pamata. Vienlaikus Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes cilvēkresursu kapacitāte nav pietiekosa, lai nodrošinātu operatīvu un efektīvu kontroles pasākumu veikšanu visas valsts mērogā. Līdz ar to ir nepieciešams pilnveidot sadarbības mehānismus, kas sekmētu efektīvāku CITES iekšējā tirgus kontroles uzdevumu īstenošanu.

Pārvaldei ir pienākums konfiscēt CITES, īpaši aizsargājamus un nemedijamos dzīvniekus, kuru īpašnieki pārkāpj konkrētās sugas tirdzniecības vai dzīvnieku turēšanai nebrīvē prasības, tajā pašā laikā Latvijā nav izveidota vieta šādu dzīvnieku uzturēšanai. Normatīvie akti nosaka, ka konfiscēto CITES dzīvnieku uzturēšanu veic Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs, kamēr CITES pielikumos neiekļauto sugu pieņemšana Rīgas Nacionālajā zooloģiskajā dārzā balstās uz šīs iestādes pretimnākšanu. Vienlaikus Rīgas Nacionālā zooloģiskā dārza kapacitāte ir nepietiekama, īpaši attiecībā uz liela izmēra dzīvniekiem. Būtu izvērtējama apstākļu piemērotība dzīvnieku uzturēšanai Līgatnes dabas takās. Šobrīd, kamēr valstij nav iespējas nodrošināt labākus apstākļus šādiem dzīvniekiem, daļā gadījumu, lemjot par dzīvnieku konfiskāciju, tiek pieņemts pārkāpuma izdarītājam labvēlīgs lēmums, vai dzīvnieki pēc to konfiscēšanas un nodošanas Rīgas Nacionālajam zooloģiskajam dārzam tiek tālāk nodoti privātpersonām. Tas būtu jānovērš, jo atsevišķos gadījumos šāda sistēma var radīt jaunus pārkāpumus.

Pārvaldei ir jāveic gan CITES dzīvnieku turēšanas vietu, gan zooloģisko dārzu pārbaude, kā arī iekšējā tirgus kontrole. Saskaņā ar MK 2001. gada 23. janvāra noteikumiem Nr. 34 „Nemedijamo sugu individu iegūšanas, Latvijas dabai neraksturīgo savvaļas dzīvnieku ieviešanas (introdukcijas), kā arī dzīvnieku populācijas atjaunošanas dabā (reintrodukcijas) atļauju izsniegšanas kārtība” Pārvaldes kompetencē ir atļauju izsniegšana nemedijamo sugu individu iegūšanai, Latvijas dabai neraksturīgo savvaļas dzīvnieku ieviešanai (introdukcijai) un dzīvnieku populācijas atjaunošanai dabā (reintrodukcijai), kā arī šo noteikumu ievērošanas uzraudzība un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu (tajā skaitā CITES sugu) izmantošanas kontrole (tajā skaitā zooloģiskajos dārzos).

Būtiskākā problēma ir Pārvaldes kapacitātes trūkums, kas negatīvi ietekmē Pārvaldes uzdevumu izpildi, īpaši attiecībā uz CITES iekšējās kontroles nodrošināšanu. Pārvalde veic selektīvas kontroles tīmekļa vietnēs un pārbaudes uz privātpersonu sūdzību pamata, bet nespēj nodrošināt pilnvērtīgu iekšzemes kontroli, veicot plānveida pārbaudes dažādās tirdzniecības vietās, piemēram, taksidermijas laboratorijās, CITES dzīvnieku turēšanas vietās u.c., kurās varētu būt pieejami produkti no CITES konvencijā iekļautajiem dzīvniekiem un augiem.

Kontroles pasākumu veikšanu un sekmes attiecībā uz CITES sugu īpatņiem, kā arī pilnvērtīgu CITES ieviešanu Latvijā kavē arī CITES zinātnisko iestāžu kapacitātes trūkums. Praksē aizrūto CITES īpatņu ekspertīzes veic eksperti, kas piesaistīti no dažādām organizācijām, kamēr atsevišķas normatīvajos aktos noteiktās CITES zinātniskās iestādes aktīvi neiesaistās CITES ieviešanā. 2017. gadā ir panākta vienošanās ar Latvijas Valsts mežzinātnes institūtu “Silava” par tā kļūšanu par CITES zinātnisko iestādi un institūta kapacitātes celšanu saistībā ar ekspertīzes veikšanu CITES iekļautajām plēsēju un kokaugu sugām. VARAM tika nosūtīta vēstule ar priekšlikumu rosināt grozījumus MK 1999. gada 6. aprīļa noteikumos Nr. 133 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta starptautiskā tirdzniecība ar apdraudētajiem savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem”, par vienu no CITES zinātniskajām iestādēm nosakot Latvijas Valsts mežzinātnes institūtu “Silava”.

Iepriekšējie grozījumi MK 2000. gada 14. novembra noteikumos Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu ir veikti 2004. gadā, līdz ar to īpaši aizsargājamo sugu saraksts daļēji neatbilst reālajai situācijai konkrēto sugu sastopamībai un apdraudētībai savvaļā, un ir nepieciešama grozījumu veikšana tajā. Tāpat daļā

gadījumu īpaši aizsargājamās sugas, piemēram, laxis un atsevišķas orhideju sugas, ir veiksmīgi pavairojamas mākslīgos apstākļos, savukārt, uz šādu indivīdu tirdzniecību Sugu un biotopu aizsardzības likuma prasības nav attiecināmas. Tā rezultātā Pārvalde veic laikietilpīgas atsevišķu īpaši aizsargājamo sugu indivīdu tirdzniecības kontroles un izdod atļaujas šādu sugu ieguvei, kas vēl vairāk mazina Pārvaldes kapacitāti prioritārāku un dabas aizsardzības mērķu sasniegšanai nozīmīgāku uzdevumu veikšanai. Piemēram, ņemot vērā nozīmīgos laika resursus un nepieciešamās specifiskās zināšanas, šāds kapacitātes trūkums būtiski ietekmē arī Pārvaldes spēju pildīt CITES uzraudzības iestādes funkcijas attiecībā uz iesaistīšanos CITES konvencijas un ar to saistīto ES normatīvo aktu pilnveidošanā starptautiskā mērogā, kā arī daļēji privātpersonu konsultēšanā par šīm izmaiņām.

Zvejniecības likuma 22. pants nosaka, ka Pārvalde izsniedz atļaujas jaunu zivju sugu ieviešanai un pārvietošanai dabiskās ūdenstilpēs, vienlaikus Sugu un biotopu aizsardzības likums nosaka, ka Pārvalde izsniedz atļauju Latvijas dabai neraksturīgu sugu introdukcijai. Kamēr normatīvajos aktos nav noteikts Latvijas dabai raksturīgo zivju sugu saraksts, pastāv neskaidrība, kāda atļauja attiecas uz konkrēto sugu, radot domstarpības starp ūdenstilpju ekspluatētājiem, sabiedrību, NVO un valsts iestādēm. Pēdējo 50 gadu laikā dabiskās ūdenstilpēs ir ielaistas dažādas Latvijas dabai neraksturīgas zivju sugas, iepriekš nesaskaņojot attiecīgo darbību ar kompetentajām iestādēm un neizvērtējot šo sugu iespējamo ietekmi uz vidi, un vēlāk daļa šo sugu pat iekļautas zvejniecību un maksšķerēšanu regulējošos normatīvos aktos, tādējādi vēl vairāk pastiprinot neskaidrību par konkrētās sugas piederību Latvijas dabai raksturīgajām sugām. Paredzams, ka iesniegumu skaits jaunu zivju sugu ielaišanai, pārvietošanai un introducēšanai tuvākajos gados palielināsies, tādējādi vēl vairāk ietekmējot Pārvaldes kapacitāti.

Iepriekš minētā regulējuma Latvijas dabai neraksturīgu sugu introducēšanai mērķis ir nepieļaut tādu sugu nonākšanu savvaļā, kas var negatīvi ietekmēt Latvijas dabā sastopamās sugas un vidi kopumā. No šādām sugām visbīstamākās ir invazīvās sugas, kuru ierobežošanai ar tieši piemērojamām ES regulām 2014. gadā ir izstrādāts ES līmeņa izmantošanas regulējums un 2016. gadā ir izstrādāts ES līmeņa invazīvo sugu saraksts. Tomēr Latvijas normatīvajos aktos nav noteiktas atbildīgās iestādes par šo regulu ieviešanu. Līdz ar to esošajā situācijā Pārvaldei nav deleģējuma ierobežot invazīvo sugu tirdzniecību un izmantošanu, saucot pie atbildības personas, kuru darbības rezultātā ir radies vai pastāv risks par invazīvo sugu izplatīšanos Latvijas dabā. Tādējādi tiek apdraudēta Pārvaldes nolikuma 2.2. apakšpunktā noteiktās Pārvaldes funkcijas izpilde. Līdz ar to attiecībā uz invazīvajām dzīvnieku sugām būtu rosināma iepriekš minēto regulu ieviešanas daļēja deleģēšana Pārvaldei. Tomēr pilnvērtīgai šo regulu ieviešanai ir nepieciešama CITES jomā kompetentās Pārvaldes struktūrvienības kapacitātes celšana, jo esošo resursu ietvaros papildu funkciju uzņemšanās nav iespējama.

Papildu problēmas rada sarežģītie normatīvie akti un neskaidrais kompetenču sadalījums Dzīvnieku aizsardzības likumā starp Pārvaldi un PVD gan savvaļas dzīvnieku sugu turēšanas vietu, gan zooloģisko dārzu reģistrēšanas un pārbaudes jomā. Nepieciešams arī valstiskā līmenī pārskatīt kārtību, kādā dzīvnieku patversmēs nonāk savvaļas dzīvnieki un kā tiek nodrošinātas to labturības prasības. 2016. gadā Pārvalde un ZM ir iniciējusi grozījumu veikšanu normatīvos aktos, lai novērstu funkciju dublēšanos starp Pārvaldi un PVD, minētie priekšlikumi ir iesniegti VARAM. 2018. gadā būtu jārosina nepieciešamās izmaiņas citos normatīvajos aktos.

Darbības virziena mērķi

Nodrošināt efektīvu CITES konvencijas ieviešanu un uzraudzību, tajā skaitā atļauju un sertifikātu izsniegšanu, CITES dzīvnieku reģistrāciju, sadarbības iestāžu darbinieku apmācību, sabiedrības informēšanu un iekšējā tirgus kontroli. Nodrošināt nemedijamo sugu ieguves atļauju izsniegšanu, zooloģisko dārzu reģistrāciju un uzraudzību.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības

2016
2017
2018
2019
1. Ieviesta CITES konvencija
1.1. Izvērtēti privātpersonu iesniegumi un izsniegtas atļaujas un sertifikāti [% gadā no pieteikumu skaita]
100
100
100
100
1.2. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi par CITES zinātniskās iestādes noteikšanu normatīvajos aktos [% no kopējā mērķa]
-
100
-
-
1.3. Veiktas iekšējā tirgus pārbaudes [pārbaūžu skaits]
15
16
16
16

2. Nodrošināta nemedijamo sugu individu iegūšanas, Latvijas dabai neraksturīgo savvaļas dzīvnieku ieviešanas (introdukcijas), kā arī dzīvnieku populācijas atjaunošanas dabā (reintrodukcijas) uzraudzība

2.1. Izvērtēti pieteikumi un izsniegtas atļaujas [% gadā no pieteikumu skaita]

100

100

100

100

2.2. Veiktas zooloģisko dārzu pārbaudes [pārbažu skaits]

5

8

8

8

3. Uzlabota savvaļas dzīvnieku sugu turēšanas vietu un zooloģisko dārzu uzraudzība

Sagatavoti un iesniegti VARAM un ZM priekšlikumi grozījumiem normatīvajos aktos par apstākļiem, kas jānodrošina savvaļas dzīvniekiem patversmēs un zooloģiskajos dārzos [% no kopējā mērķa]

-

10

90

-

4. Sniegti priekšlikumi īpaši aizsargājamo sugu saraksta pārskatīšanai

Sagatavoti un iesniegti priekšlikumi VARAM īpaši aizsargājamo sugu saraksta pārskatīšanai [% no kopējā mērķa]

-

-

-

100

5. Sniegti priekšlikumi invazīvo sugu regulas ieviešanai
Sagatavoti un iesniegti priekšlikumi VARAM normatīvo aktu grozījumiem invazīvo sugu regulas (Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1143/2014) ieviešanai attiecībā uz dzīvnieku sugām [% no kopējā mērķa]
-
-
100
-
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai.
Iesaistītās puses: VARAM, ZM, Finanšu ministrija, Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvalde, Valsts policija, pašvaldību policija, Nacionālais botāniskais dārzs, Latvijas Dabas muzejs, Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs, PVD.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, tajā skaitā dzīvnieku īpašnieki un turētāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, zinātniskās institūcijas.

2.9. Darbības virziens: Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšana un profesionālās darbības uzraudzība

Esošās situācijas apraksts

Pārvalde veic sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšanu un ekspertu profesionālās darbības uzraudzību kopš 2010. gada saskaņā ar MK 2010. gada 16. marta noteikumiem Nr. 267 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšanas un darbības uzraudzības kārtība” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 267). Līdz 2017. gada 1. janvārim sertificēti 130 sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperti (turpmāk – eksperti). Prasības eksperta atzinuma sagatavošanai nosaka MK 2010. gada 30. septembra noteikumi Nr. 925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 925).

Lai uzlabotu ekspertu profesionālo darbību un darbības uzraudzību, Pārvalde ir īstenojusi iepriekšējā darbības plānošanas periodā noteiktos uzdevumus, kur viens no tiem bija sagatavot un iesniegt VARAM priekšlikumus grozījumiem MK noteikumos Nr. 267 un MK noteikumos Nr. 925. Iesniegtie priekšlikumi ietver ierosinājumu noteikt ekspertiem pienākumu Pārvaldei iesniegt atzinumu un kartoshēmu kopijas viena mēneša laikā pēc atzinuma sniegšanas. Līdzšinējā kārtība nosaka, ka eksperts Pārvaldei iesniedz tikai pārskatu par iepriekšējā gadā sniegtajiem atzinumiem. Tā kā Pārvaldes rīcībā nav visi ekspertu sniegtie atzinumi, Pārvalde nevar pilnvērtīgi veikt ekspertu darbības uzraudzību un izvērtēt atzinumu saturu un to atbilstību normatīvo aktu prasībām, jo ir konstatēti gadījumi, kad ekspertu sniegtie atzinumi neatbilst MK noteikumu Nr. 925 prasībām, kā arī ir gadījumi, kad eksperts, sniedzot atzinumu, veic pārbaudes dabā ārpus sugas veģetācijas vai vairošanās perioda vai neveic pārbaudi dabā vispār. Lai nodrošinātu ekspertiem vienotu pieeju un kvalitāti atzinumu sagatavošanā, Pārvalde ir arī ierosinājusi, ka atzinumam pievienojamā kartoshēma sagatavojama DDPS “Ozols”, kā arī, ja tiek konstatēti ES nozīmes aizsargājami biotopi, atzinumam pievienojama ES nozīmes aizsargājamo biotopu apsekošanas anketa. Izmaiņas normatīvajā regulējumā ļautu Pārvaldei operatīvi izsekot ekspertu sniegto atzinumu kvalitātei, kā arī nodrošinātu ekspertu savstarpēju darba kvalitātes uzraudzību, ņemot vērā, ka ekspertiem DDPS “Ozols” būtu pieejama informācija gan par iepriekš veiktajiem teritorijas apsekojumiem, gan par citām plānotajām darbībām teritorijā un tās apkārtnē, kas atvieglos arī visu plānoto darbību kumulatīvās ietekmes izvērtējumu. Ierosināts piemērot „klusēšanas-piekrišanas” principu attiecībā uz lēmuma pieņemšanu par eksperta sertifikāta piešķiršanu vai pagarināšanu un eksperta sertifikāta izsniegšanu. Šobrīd šie dokumenti ekspertam tiek izsniegti papīra formātā. Pārvalde ir izveidojusi un uztur ekspertu

reģistru, kurš ir pieejams Pārvaldes tīmekļa vietnē, tādējādi sabiedrībai ir publiski pieejama informācija par tām personām, kuras ir sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēti eksperti un viņu tiesību apjomu (sertifikāta derīguma termiņš, biotopu grupa, sugu grupa vai suga, par kuru eksperts ir tiesīgs sniegt atzinumu, eksperta kontaktinformācija), līdz ar to ekspertam nav nepieciešams papīra formā izsniegts sertifikāts, lai to uzrādītu, sniedzot eksperta pakalpojumu. Ieviešot „klusēšanas-piekrišanas” principu, pozitīva lēmuma gadījumā ekspertam netiks izsniegts lēmums un rakstisks sertifikāts, informācija par ekspertu tiks ievietota publiski pieejamā datubāzē. VARAM ir atbalstījusi Pārvaldes priekšlikumus, 2017. gada februārī ir izsludināti grozījumi iepriekš minētajos noteikumos.

Iepriekšējā darbības plānošanas periodā Pārvalde noorganizējusi ekspertu apmācības nolūkā veicināt ekspertu kvalifikācijas celšanu un interkalibrāciju (vienotu skatījumu un saskaņotu pieeju sugu un biotopu noteikšanā, sugu un biotopu aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu plānošanā). 2017. gada 1. ceturksnī ar LVAF atbalstu izstrādātas “Vadlīnijas sugu un biotopu aizsardzības jomas sertificētu ekspertu sniegto atzinumu satura kvalitātes uzlabošanai sākotnējā izvērtējuma, ietekmes uz vidi novērtējuma vai ietekmes uz *Natura 2000* teritoriju novērtējuma ietvaros”. Pārvalde plāno arī turpmāk īstenot ekspertu profesionālās kvalifikācijas celšanas pasākumus. 2017. gadā tika organizēta ekspertu kvalifikācijas celšana Kohēzijas fonda projekta “Dabas skaitīšana” ietvaros, kā arī ar LVAF atbalstu tika īstenots sadarbības projekts ar Daugavpils Universitāti, kura ietvaros tika apmācīti jaunie eksperti, tādējādi risinot ekspertu kapacitātes jautājumu. Turpmāk būtu paredzams mehānisms, ka eksperti paši daļēji sedz mācību izdevumus, jo līdz šim Pārvalde organizē bezmaksas apmācības, lai gan eksperti par saviem pakalpojumiem saņem samaksu.

Arī šajā darbības plānošanas periodā būtisks jautājums ir par Pārvaldes kapacitātes stiprināšanu pilnvērtīgai ekspertu darbības uzraudzībai, jo šobrīd Pārvalde var veikt ekspertu atzinumu vispārīgu izvērtējumu, bet nav iespējams izvērtēt visu ekspertu atzinumus saturiski pēc būtības. Pārvaldes kapacitātes palielināšanu ekspertu darbības uzraudzībai var risināt kopīgi ar kapacitātes palielināšanu monitoringa programmu ieviešanas jomā, izveidojot ekspertu amata vietas un pieņemot darbā speciālistus ar atbilstošu profesionālo kvalifikāciju.

Vēl arvien aktuāls ir jautājums par ekspertu sertificēšanas procesa uzlabošanu, veicot pretendentu faktisko zināšanu pārbaudi, nevis kā līdz šim – izvērtējot iesniegtos dokumentus. Pašreizējā ekspertu sertificēšanas kārtība arī nemotivē ekspertus pilnveidot profesionālās zināšanas, jo MK noteikumu Nr. 267 16. punkts nosaka, ka eksperts Pārvaldē iesniedz “*dokumentus, kas apliecina pretendenta profesionālās kvalifikācijas saglabāšanu (piemēram, dalībaursos, semināros), ja tāda ir veikta*”. Ja eksperts trīs gadu laikā nav apmeklējis nevienu semināru vai citādā veidā pilnveidojis profesionālo kvalifikāciju, tas nav šķērslis eksperta sertifikāta pagarināšanai vēl uz pieciem gadiem. Būtu paredzams, ka ekspertu profesionālās kvalifikācijas pilnveide (piemēram, dalībaursos, semināros) ir kā obligāts priekšnoteikums eksperta sertifikāta pagarināšanai. Lai nodrošinātu, ka eksperti tiek sertificēti atbilstoši viņu profesionālajām zināšanām, nepieciešams mainīt ekspertu sertificēšanas sistēmu pēc būtības un ieviest ekspertu zināšanu pārbaudi (eksamināciju). Iepriekšējā darbības plānošanas periodā Pārvalde izveidoja darba grupu, tajā iesaistot visas ieinteresētās puses (NVO, VARAM, VMD, AS “LVM”), kas uzsāka darbu pie jaunā regulējuma izveides. Tā kā risinājums ir atkarīgs no grozījumiem normatīvajos aktos, darbs būtu turpināms pēc VARAM konceptuālas atbildes saņemšanas par šī jautājuma iespējamo virzību.

Atbilstoši spēkā esošajam normatīvajam regulējumam eksperts ir tiesīgs sniegt atzinumu vienīgi par to sugu grupu, sugu vai biotopu grupu, par kuru ir izsniegts sertifikāts. Praksē veidojas situācija, ka eksperts, kurš tiesīgs sniegt atzinumu par noteiktu biotopu grupu (piemēram, zālājiem), nav tiesīgs sniegt atzinumu par attiecīgajā biotopā ietilpstošajām sugām vai sugu grupām, bez kuru atpazīšanas nav iespējams noteikt attiecīgo biotopu (piemēram, vaskulārajiem augiem). Normatīvajos aktos būtu nosakāms, kuros gadījumos, saņemot eksperta sertifikātu par noteiktu biotopu grupu, eksperts ir tiesīgs sniegt atzinumus arī par tajā ietilpstošajām sugām un sugu grupām. Tas būtu ieviešams vienlaikus ar ekspertu profesionālo zināšanu pārbaudi (eksamināciju), kuras ietvaros tiktu pārbaudītas pretendenta zināšanas arī par attiecīgajā biotopu grupā ietilpstošajām sugām un sugu grupām.

Pasūtītāja un eksperta saistību attiecības normatīvajos aktos netiek īpaši reglamentētas. Līdz ar to pasūtītājam pastāv plašas iespējas (piemēram, ar finanšu līdzekļu starpniecību) ietekmēt ekspertu, lai panāktu pasūtītājam vēlamu atzinuma saturu. Šāda situācija nav pieņemama, jo atšķirībā no klasiskām civiltiesiskām attiecībām, kur izpildītājs par samaksu sniedz pakalpojumu pasūtītāja interesēs, šajā gadījumā eksperta (izpildītāja) pienākums nav apmierināt pasūtītāja intereses, bet gan visas sabiedrības intereses, sniedzot objektīvu situācijas novērtējumu. Līdz ar to ekspertu darbā būtu veicināma mehānismu ieviešana, kas mazina eksperta atkarību no pasūtītāja. Pirmkārt, jāizvērtē, vai ir saglabājama kārtība, ka pasūtītājs pats brīvi var izvēlēties, kurš eksperts

tam sniegs atzinumu. Kā alternatīva izskatāma iespēja, ka pasūtītājs piesaka vajadzīgo pakalpojumu Pārvaldei un Pārvalde nosaka, kurš eksperts apsekos konkrēto teritoriju. Tādā gadījumā lietu sadales "caurspīdīgumu" varētu nodrošināt, ieviešot elektronisku ekspertu izvēles sistēmu, kas nav atkarīga no subjektīviem faktoriem. Otrkārt, jāizvērtē reglamentācijas nepieciešamība pasūtītāju un ekspertu finansiālajās attiecībās, izskatot nepieciešamību pēc vienota pakalpojuma cenrāža un līguma standartformas ieviešanas. Ņemot vērā, ka šādas sistēmas izveide un ieviešana būtu būtiska līdzšinējās pieejas maiņa, un, saistīta ar grozījumiem normatīvajos aktos, konkrēti priekšlikumi būtu izstrādājami un virzāmi tikai pēc to apspriešanas Pārvaldes izveidotajā darba grupā un skatāmi vienlaikus ar grozījumiem normatīvajos aktos par ekspertu profesionālo zināšanu pārbaudi.

Īstenojot iepriekš minētos pasākumus un rīcības ekspertu sertificēšanas un profesionālās darbības uzraudzības uzlabošanai, labuma guvēji būs:

- sabiedrība kopumā – profesionāls ekspertu darbs ļaus identificēt un aizsargāt tās dabas vērtības, kurām ir nepieciešama īpaša aizsardzība;
- zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji – varēs paļauties, ka tās dabas vērtības, ko eksperts teritorijā ir konstatējis, atbilst faktiskajai situācijai dabā, un cita eksperta apsekojuma gadījumā izdarītie secinājumi būs līdzīgi;
- valsts un pašvaldību institūcijas, NVO – varēs paļauties, ka eksperti ir kompetenti tiem uzlikto pienākumu kvalitatīvai veikšanai;
- eksperti – varēs pilnveidot profesionālo kvalifikāciju, kā arī paļauties, ka kolēģu darbs tiek pilnvērtīgi uzraudzīts.

Darbības virziena mērķis

Nodrošināta ekspertu sertificēšana, pastāvīga un efektīva ekspertu profesionālās darbības uzraudzība.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības
2016
2017
2018
2019
1. Nodrošināta ekspertu sertifikācija atbilstoši normatīvo aktu prasībām
1.1. Izvērtēti pretendentu iesniegumi un veikta ekspertu sertificēšana [% gadā no pieteikumu skaita]
100
100
100
100

1.2. Uzturēta publiski pieejama ekspertu datubāze [datubāzes satura atbilstība pieņemtajiem lēmumiem (%)]
100
100
100
100
2. Nodrošināta ekspertu darbības uzraudzība
Veiktas ekspertu sniegto atzinumu kvalitātes un atbilstības normatīvo aktu prasībām pārbaudes [% gadā no kopējā iesniegto atzinumu skaita]
-
10
20
30
3. Nodrošināta ekspertu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana
Noorganizēta ekspertu apmācība un interkalibrācija [apmācību skaits]
1
1
1
1
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai.
Iesaistītās puses: VARAM, NVO, eksperti.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, zemes īpašnieki un lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, valsts un pašvaldību institūcijas, kuri izmanto ekspertu pakalpojumus, NVO, eksperti.

2.10. Darbības virziens: Kompensāciju izmaksu administrēšana

Esošās situācijas apraksts

Kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikroliegumos izmaksu administrēšana.

Likums „Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās” (turpmāk – Kompensāciju likums) paredz divus kompensāciju veidus par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikroliegumos: ikgadēju atbalsta maksājumu un zemes atpirkšanu.

Ikgadēju atbalsta maksājumu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem *Natura 2000* teritorijās izmaksā normatīvajos aktos par lauku attīstības atbalsta piešķiršanu noteiktajā kārtībā no attiecīgo ES fondu līdzekļiem saskaņā ar MK 2015. gada 7. aprīļa noteikumiem Nr. 171 "Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.-2020. gada plānošanas periodā" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 171). Stājoties spēkā MK noteikumiem Nr. 171, tika uzsākta arī ikgadēju atbalsta maksājumu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem mikrolieģumos izmaksa no ES fondu līdzekļiem. Kompensāciju izmaksu administrēšanu no ES fondu līdzekļiem veic LAD.

Pārvalde administrē un izmaksā ikgadēju atbalsta maksājumu ĪADT, kas nav *Natura 2000* teritorijas, kā arī mikrolieģumos ārpus *Natura 2000* teritorijām, ja zemes īpašuma platība mikrolieģumā ir mazāka par vienu hektāru. Pārvalde kompensācijas izmaksā saskaņā ar MK 2013. gada 17. septembra noteikumiem Nr. 891 „Noteikumi par saimnieciskās darbības ierobežojumiem, par kuriem pienākas kompensācija, tās izmaksas nosacījumiem, kārtību un apmēru” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 891).

2015.-2016. gadā Pārvalde izmaksājusi kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikrolieģumos par 54 īpašumiem 441 368,56 eiro apmērā, tajā skaitā ikgadēju atbalsta maksājumu par 40 īpašumiem 6091,65 eiro apmērā un vienreizējo atlīdzību par 14 īpašumiem 435 276,91 eiro apmērā. Vienreizējo atlīdzību izmaksa tika veikta, pamatojoties uz 2010.-2013. gadā pieņemtajiem lēmumiem par iesnieguma atbalstīšanu saskaņā ar likumu "Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikrolieģumos" (spēkā no 01.01.2006. līdz 01.06.2013.), nodrošinot Kompensāciju likuma Pārejas noteikumu 3. punkta izpildi, – ka zemes īpašniekam, kurš pieteicies atlīdzības saņemšanai pēc 2009. gada 31. decembra, bet kuram atlīdzība vēl nav aprēķināta un izmaksāta, to aprēķina un izmaksā, sākot ar 2015. gadu, ja zemes īpašnieks nav pieteicies ikgadēja atbalsta maksājuma saņemšanai vai zemes atpirkšanai.

Saskaņā ar Kompensāciju likuma 2. panta piekto daļu zemes atpirkšanu kā kompensāciju var piemērot attiecībā uz neapbūvētu zemi tikai dabas rezervātā vai citas ĪADT dabas rezervāta, stingrā režīma vai regulējamā režīma zonās. Ņemot vērā stingro ierobežojumu, 2015.-2016. gadā zemes atpirkšana nav piemērota. Daudzi zemes īpašnieki vēlas valstij pārdot zemi, kas atrodas cita režīma ĪADT (piemēram, dabas lieguma vai dabas parka zonās), bet, Ņemot vērā normatīvo regulējumu, Pārvaldei nav tiesības izvērtēt šo zemes īpašumu iegādes lietderību no dabas vērtību viedokļa. Būtu izdarāmi grozījumi normatīvajā regulējumā, paplašinot ĪADT kategoriju loku, uz kurām attiektos kompensācija – zemes atpirkšana, nosakot nepieciešamību veikt zemes īpašumā esošo dabas vērtību novērtēšanu un atpirkšanas lietderības izvērtēšanu dabas aizsardzības interešu nodrošināšanai.

Zemes īpašnieki, kuru īpašuma platība *Natura 2000* teritorijā vai mikrolieģumā, kas atrodas *Natura 2000* teritorijā, ir mazāka par vienu hektāru atbilstoši MK noteikumu Nr. 171 nosacījumiem nevar saņemt kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ikgadēja atbalsta maksājuma veidā no ES fondu līdzekļiem. Šie zemes īpašnieki ir nevienlīdzīgā stāvoklī attiecībā pret tiem zemes īpašniekiem, kuri saņem kompensāciju no valsts. Lai to novērstu, nepieciešamas izmaiņas normatīvajā regulējumā.

Valstī nav vienota pārskatāmā rezultātā dabas videi (videi, mežam, zivju resursiem, medījamiem dzīvniekiem) nodarīto zaudējumu uzskaites reģistra, kā arī pašvaldībām nav vienota nekustamā īpašuma nodokļa uzskaites reģistra, tādejādi Pārvaldei ir papildu administratīvais slogs informācijas pieprasīšanā no kompetentajām institūcijām (VVD, VMD, pašvaldībām), lai pārbaudītu zemes īpašnieka atbilstību kompensācijas saņemšanas nosacījumiem, kā arī institūcijām ir papildu administratīvais slogs informācijas sagatavošanā un nosūtīšanā. Veicināma valsts un pašvaldību institūciju dažādu reģistru izveide, savietojamība un piekļuve tiem, lai samazinātu administratīvo slogu visām iesaistītajām institūcijām.

Atbilstoši MK noteikumu Nr. 891 13. punktam lēmums par kompensācijas piešķiršanu vai atteikumu piešķirt kompensāciju jāpieņem mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas. Ņemot vērā, ka lēmuma pieņemšanai ir nepieciešams pieprasīt un saņemt dažāda veida informāciju no citām iestādēm, noteikumos noteiktais termiņš nav izpildāms, un Pārvaldei ir jāpieņem lēmumi par iesniegumu izskatīšanas termiņa pagarināšanu, kas veido vēl papildu administratīvo slogu Pārvaldei. Nepieciešams veikt izmaiņas normatīvajā regulējumā, nosakot sākotnēji garāku termiņu lēmuma pieņemšanai par kompensācijas piešķiršanu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem.

Kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem meža zemēs tiek maksāta, ja pilnībā ir aizliegta kāda no MK noteikumos Nr. 891 noteiktajām darbībām (piemēram, koku ciršana kailcirtē, galvenajā cirtē un kopšanas cirtē). Daudzos gadījumos ĪADT individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi satur ļoti būtiskus mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus, nenosakot pilnīgu attiecīgās darbības aizliegumu. Šādos gadījumos saskaņā ar normatīvajiem aktiem zemes īpašniekiem nav tiesības saņemt kompensāciju. Būtu pārskatāms (papildināms) saimnieciskās darbības ierobežojumu saraksts, par kuriem zemes īpašniekiem pienākas kompensācija, nosakot procentuāli kompensējamo apjomu no pilnīga darbības aizlieguma.

Ņemot vērā, ka grozījumu izdarīšana kompensāciju izmaksu regulējošos normatīvajos aktos ir sabiedrībā jutīgs jautājums, normatīvā regulējuma pilnveidošana būtu uzsākama pēc VARAM konceptuālas atbildes saņemšanas par šī jautājuma iespējamo virzību.

Kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem izmaksu administrēšana.

Sugu un biotopu aizsardzības likums paredz tiesības zemes īpašniekiem un lietotājiem saņemt kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem.

Līdz 2015. gada 28. oktobrim, kad stājas spēkā grozījumi Sugu un biotopu aizsardzības likuma 10. panta pirmajā daļā, kompensāciju izmaksāja no LVAF līdzekļiem, pamatojoties uz VVD noteikto zaudējumu apmēru saskaņā ar MK 2007. gada 20. novembra noteikumiem Nr. 778 „Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 778). Pamatojoties uz grozījumiem Sugu un biotopu aizsardzības likumā, MK noteikumi Nr. 778 2016. gada 1. janvārī zaudēja spēku un 2016. gada 10. jūnijā stājās spēkā MK 2016. gada 7. jūnija noteikumi Nr. 353 “Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 353). Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 353 Pārvalde ir atbildīgā iestāde par kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem aprēķināšanu un izmaksu, pārņemot zaudējumu apmēra noteikšanas funkciju no VVD un kompensācijas izmaksas funkciju no LVAF administrācijas, bet līdz ar jauno uzdevumu Pārvaldei netika piešķirts finansējums tās administratīvās kapacitātes palielināšanai, lai pilnvērtīgi varētu īstenot šo uzdevumu.

Ņemot vērā grozījumus Sugu un biotopu aizsardzības likumā, 2015. gadā LVAF netika paredzēti līdzekļi šo kompensāciju izmaksai, bet atbilstoši MK noteikumiem Nr. 778, kuri 2015. gadā bija spēkā, VVD veica zaudējumu apmēra noteikšanu un iesniedza pārbaudes aktus LVAF administrācijā, kompensāciju izmaksai. Tā kā ar grozījumiem Sugu un biotopu aizsardzības likuma 10. panta pirmajā daļā tika noteikts, ka kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem ir tiesības saņemt no valsts budžetā šim mērķim paredzētajiem līdzekļiem, 2015. gadā un 2016. gada 1. ceturksnī LVAF administrācija šīs kompensācijas izmaksāja no Pārvaldes budžetā kompensāciju izmaksai paredzētajiem līdzekļiem 189 009,75 eiro apmērā.

Pēc MK noteikumu Nr. 353 spēkā stāšanās, Pārvalde 2016. gadā pieņēma lēmumus par kompensācijas apmēru un izmaksāja 51 kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem postījumiem augkopībai un akvakulturai 187 946,69 eiro apmērā.

Kopā 2015.-2016. gadā izmaksātas kompensācijas par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem 376 956,44 eiro apmērā.

2017. gada 1. ceturksnī Pārvalde pieņēma lēmumus par kompensācijas apmēru un izmaksāja 53 kompensācijas par augkopībai un akvakulturai nodarītajiem zaudējumiem 2016. gadā 242 170,04 eiro apmērā.

Sugu un biotopu aizsardzības likuma 10. panta trešā daļa paredz, ka kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem postījumiem nemaksā, ja zemes īpašniekam vai lietotājam ir piešķirti citi valsts, pašvaldības vai ES maksājumi, kas tieši vai netieši paredzēti par tiem pašiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem vai īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem, par kuriem normatīvajos aktos paredzēta

kompensācija. Pārvalde par to pārliecinās, pieprasot informāciju no LAD, kas administrē valsts un ES fondu līdzekļus atbalsta maksājumiem, un attiecīgās pašvaldības. Ja ir piešķirts ES fondu atbalsts akvakulturai, tiek pieprasīts LAD un izvērtēts arī atbalstītais projekta pieteikums. Pārvalde līdz šim nav saskārusies ar nevienu gadījumu, kad būtu izmaksāti citi maksājumi par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem postījumiem. Minētā norma paldzina lēmuma pieņemšanu un veido administratīvo slogu Pārvaldei, LAD un pašvaldībām.

Valstī nav vienota pārkāpuma rezultātā dabas videi (videi, ĪADT, sugām un biotopiem, mežam, zivju resursiem, medījamiem dzīvniekiem) nodarīto zaudējumu uzskaites reģistra, tādejādi Pārvaldei ir papildu administratīvais slogs informācijas pieprasīšanā no VVD, lai pārbaudītu zemes īpašnieka vai lietotāja atbilstību kompensācijas saņemšanas nosacījumiem, kā arī VVD ir papildu administratīvais slogs informācijas sagatavošanā un nosūtīšanā. Veicināma valsts institūciju dažādu reģistru izveide, savietojamība un piekļuve tiem, lai samazinātu administratīvo slogu visām iesaistītajām institūcijām.

Darbības virziena mērķis

Kompensācijas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikroliegumos, kā arī kompensācijas par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem postījumiem tiek savlaicīgi izmaksātas visām personām, kurām tās pienākas, balstoties uz juridiski kvalitatīviem lēmumiem, kuru sagatavošanai pieejama precīza un pilnīga informācija.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības
2016
2017
2018
2019
1. Nodrošināta kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikroliegumos izmaksu administrēšana atbilstoši normatīvo aktu nosacījumiem [48]
Izvērtēti zemes īpašnieku iesniegumi un pieņemti lēmumi par kompensāciju izmaksu [% gadā no pieteikumu skaita]
100
100
100
100

2. Nodrošināta kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem izmaksu administrēšana atbilstoši normatīvo aktu nosacījumiem
Izvērtēti zemes īpašnieku un lietotāju iesniegumi un pieņemti lēmumi par kompensāciju izmaksu [% gadā no pieteikumu skaita]
100
100
100
100
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai. VPP2020 11.3. Dabas aizsardzība, Darbības rezultāts C4.2. (44. lpp.). VPP2020 4. Dabas aizsardzība 4.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi 4. punkts (27. lpp.).
Iesaistītās puses: VARAM, ZM, LAD, VMD, VVD, VZD, pašvaldības, zemes īpašnieki un lietotāji.
Klienti un labuma guvēji: Zemes īpašnieki un lietotāji.

2.11. Darbības virziens: Mikroliegumu noteikšana

Esošās situācijas apraksts

No 2013. gada 1. janvāra Pārvalde ir atbildīgā iestāde par mikroliegumu noteikšanu, tajā skaitā par mikroliegumu noteikšanu likumos noteiktajos dabas rezervātos un nacionālajos parkos, izņemot mikroliegumu noteikšanu meža zemēs ārpus likumos noteiktajiem dabas rezervātiem un nacionālajiem parkiem un īpaši aizsargājamo zivju sugu nārsta vietās saskaņā ar MK 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 940). Līdz 2013. gada 1. janvārim Pārvalde izvērtēja iesniegtos priekšlikumus mikroliegumu izveidošanai, teritorijas precizēšanai vai tā likvidēšanai un sagatavoja nepieciešamo informāciju, bet lēmumu pieņēma VARAM.

2017. gada sākumā valstī kopumā bija izveidoti 2441 mikroliegumi ar kopējo platību 43067 ha, un buferzonām 43852 ha platībā. Pēc platības 98,7 % mikroliegumu ir izveidoti mežos. Lielākā daļa no to platības, gandrīz 90 %, izveidoto ar mežiem saistīto īpaši aizsargājamo putnu sugu – medņa, melnā stārķa un mazā ērgļa, aizsardzībai. Publiskajā telpā regulāri aprit informācija, ka mikroliegumu izveide apgrūtina privāto mežu īpašniekus, tomēr 73% mikroliegumu platības atrodas valsts īpašumos, savukārt privātpersonu, fizisku personu, īpašumos tikai 18%. Pārējās platības atrodas pašvaldību un juridisku personu īpašumos [49]. Vairāk nekā trešdaļa (35%) mikroliegumu platību daļēji vai pilnībā atrodas ĪADT, jo ĪADT aizsardzības režīms nenodrošina pietiekamus attiecīgās īpaši aizsargājamās sugas aizsardzības pasākumus.

Lai gan Pārvalde atbildīgās iestādes par mikroliegumu noteikšanu uzdevumu īsteno neilgi, ir konstatētas vairākas problēmas.

Gadījumos, kad persona kopā ar iesniegumu par mikrolieguma izveidošanu iesniedz arī eksperta atzinumu, daļā gadījumu eksperta atzinuma saturs neatbilst MK noteikumiem Nr. 925 un nesatur visu nepieciešamo informāciju: tajā nav noteikti apsaimniekošanas pasākumi, atļautās un aizliegtās darbības, nav izvērtēts, vai jau esošās aizsardzības prasības nav pietiekamas sugas vai biotopa aizsardzībai. Atkārtota sarakste ar ekspertu un informācijas papildināšana prasa papildu laiku un resursus, līdz ar to problēmas risinājums ekspertu sniegto atzinumu kvalitātes un profesionālās darbības uzlabošanai sniegts Stratēģijas 2.9.

Darbības virzienā.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 940 Pārvalde pieņem lēmumu un aizpilda inventarizācijas anketas II daļu, pamatojoties uz eksperta atzinumā sniegto informāciju, bet tāda var arī nebūt sniegta. Līdz ar to šādās situācijās Pārvaldei ir nepieciešams piesaistīt ekspertu, lai varētu izvērtēt mikrolieguma izveides pamatotību. Tas prasa papildu resursus, jo kā jau minēts iepriekš, Pārvalde daļu ekspertu pakalpojumu iepērk kā ārpakalpojumu, jo Pārvaldē nav pietiekoša ekspertu kapacitāte. Reizēm ārpakalpojumā iepirkto ekspertu darba kvalitāte ir zema vai darbs netiek izpildīts noteiktajā laikā, un tad tiek zaudēts laiks, kamēr tiek uzdots nodevumu precizēt, pārstrādāt, vai reizēm pat laužts līgums un Pārvaldes jau tā noslogotie eksperti veic nodevuma pārstrādāšanu.

Pārvaldei nav savu ekspertu visās sugu un biotopu grupās, un esošo ekspertu kapacitāte nav pietiekama lai izvērtētu iesniegtā mikrolieguma izveidošanas priekšlikuma pamatotību, it sevišķi attiecībā uz izveidojamā mikrolieguma un tā buferzonas platību un nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem. Lai Pārvalde varētu izvērtēt mikrolieguma izveidošanas iesniegumu pamatotību pēc būtības, Pārvaldei ir nepieciešams palielināt ekspertu kapacitāti.

Normatīvajos aktos ir noteikts iestāžu kompetences sadalījums mikroliegumu noteikšanā, taču ir gadījumi, kad izveidojamais mikroliegums ir vairāku iestāžu kompetencē, piemēram, daļa atrodas nacionālajā parkā vai lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ārpus nacionālā parka, kas ir Pārvaldes kompetencē, bet daļa – meža zemēs ārpus nacionālā parka – VMD kompetencē, vai arī mikrolieguma izveidošana ir Pārvaldes kompetencē, bet tā buferzonas – VMD. Šādos gadījumos katra iestāde veic izvērtējumu par savā kompetencē esošo mikrolieguma daļu un pieņem savu lēmumu – faktiski tiek izveidoti divi atsevišķi mikroliegumi, kas savstarpēji robežojas, vai izveidota tikai mikrolieguma buferzona. Tā kā mikrolieguma izveidošanas process notiek paralēli abās iestādēs, tādējādi vienai iestādei var nebūt zināmi otras iestādes pieņemtie lēmumi un var rasties situācija, kad viena iestāde pieņem pozitīvu lēmumu, bet otra – negatīvu, var atšķirties iestāžu pieņemto lēmumu termiņi, kas ietekmē saimnieciskās darbības ierobežojumu spēkā stāšanos pēc būtības dabā vienotā mikrolieguma vai tās buferzonas teritorijā.

Ir situācijas, kad mikrolieguma robežas VMD uzturētajā Meža valsts reģistrā neatbilst mikrolieguma robežām DDPS "Ozols", kā arī Meža valsts reģistrā mikroliegumu robežas ir piesaistītas meža nogabalu robežām. Lai šo risinātu, notiek intensīva sadarbība starp VMD un Pārvaldi, gan nosakot vienotu metodiku mikroliegumu robežu noteikšanā, gan risinot robežu nesakritību. Kopš 2016. gada ir izveidojusies veiksmīga sadarbība, kas jāturpina, vienīgi jāņem vērā, ka šīs jomas sakārtošanu traucē ne tikai Pārvaldes, bet arī VMD nepietiekamā kapacitāte.

Būtu nepieciešams pārskatīt sugu, kam veidojami mikroliegumi, saraksts un, ja iespējams, jānosaka konkrēto sugu dzīvotņu aizsardzības "sliksnis" – t.i., jāizvērtē, vai mikrolieguma izveide ir vienīgais risinājums, kā aizsargāt sugas dzīvotni, ja, iespējams, dabas aizsardzības prasību integrēšana citu nozaru plānošanas dokumentos, ir efektīvāks veids sugas aizsardzībai.

Darbības virziena mērķis

Mikroliegumu noteikšanas uzdevuma efektīva īstenošana, veicinot sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības

2016
2017
2018
2019
1. Nodrošināta mikroliegumu noteikšana atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai Pārvaldes kompetencei
Izskatīti mikroliegumu izveidošanas, teritorijas precizēšanas un to likvidēšanas priekšlikumi un pieņemti lēmumi [% gadā no ierosinājumiem]
100
100
100
100
2. Īstenota sadarbība ar VMD mikroliegumu izveidošanas lēmumu pieņemšanā
Nodrošināta sadarbība ar VMD mikroliegumu izveidošanas lēmumu pieņemšanā
Pārvalde iniciē un veicina sadarbību rezultāta sasniegšanai
3.Pārskatīts īpaši aizsargājamo sugu, kam veidojami mikroliegumi, saraksts
Iesniegti priekšlikumi VARAM nepieciešamajām izmaiņām MK noteikumos Nr. 940 [% no kopējā mērķa]
-
-
-
100
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai. VPP2020 4. Dabas aizsardzība 4.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi 2.punkts (26. lpp.).
Iesaistītās puses: VARAM, VMD, pašvaldības, NVO, eksperti.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, tajā skaitā zemes īpašnieki un lietotāji, NVO, pašvaldības.

2.12.Darbības virziens: Pārvaldes valdījumā esošo valsts nekustamo īpašumu

pārvaldība un apsaimniekošana

Esošās situācijas apraksts

Balstoties uz Valsts nekustamā īpašuma pārvaldīšanas līgumu ar VARAM, kas noslēgts 2017. gadā, Pārvalde saskaņā ar normatīvajiem aktiem un dabas aizsardzības plāniem pārvalda un apsaimnieko pārvaldībā nodotos valsts nekustamos īpašumus visā Latvijā.

Pārvaldes pārvaldībā uz 2017. gada 1. janvāri ir 578 nekustamie īpašumi, tajā skaitā 241 nekustamie īpašumi ar statusu "publiskais ūdens", kas piekrīt VARAM, pamatojoties uz Zemes pārvaldības likuma 15. panta pirmo daļu. Nekustamo īpašumu kopējā platība uz 2017. gada 1. janvāri sastāda vairāk nekā 201 900 ha (tajā skaitā meža zeme ar kopējo platību 88314 ha, no kuras 1 584 ha ir jaunaudzes), 123 ēkas, 247 inženierbūves ar kopējo platību 24330 m².

Pārvaldei saistošie nekustamā īpašuma pārvaldīšanas principi ir noteikti MK 2011. gada 6. decembra noteikumos Nr. 934 "Noteikumi par valsts nekustamā īpašuma pārvaldīšanas principiem un kārtību" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 934) un VARAM iekšējos normatīvos aktos saskaņā ar kuriem Pārvaldei jāveic noteiktas pārvaldīšanas darbības – apsaimniekošanas un nekustamā īpašuma uzlabošanas darbu (remonti, atjaunošana vai pārbūve) plānošana, organizēšana un kontrole, civiltiesisku līgumu slēgšana, tajā skaitā par valsts nekustamā īpašuma apgrūtināšanu ar lietu tiesībām, un valsts nekustamā īpašuma lietošanu (kas ietver arī nomu) atbilstoši normatīvo aktu prasībām un to izpildes kontrole.

Zemju uzmērīšana un īpašuma tiesību ierakstīšana zemesgrāmatā Civillikuma 994. pants noteic, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā. No Pārvaldes pārvaldībā nodotajiem nekustamajiem īpašumiem tikai 35% ir kadastrāli uzmērīti un ierakstīti zemesgrāmatā. Pārvaldes profesionālais limenis un veikspēja stratēģijas izstrādes brīdī ir pietiekama, lai turpmākajos trīs gados veiktu 65% zemju kadastrālo uzmērīšanu un nekustamo īpašumu ierakstīšanu zemesgrāmatā, ja izdotos piesaistīt papildu finanšu līdzekļus 1,4 milj. *euro* apmērā.

Meža apsaimniekošanas plānu izstrāde. Lai sekmētu efektīvāku meža apsaimniekošanu dabas aizsardzības mērķu sasniegšanai – īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un biotopu saglabāšanai, jāveic meža apsaimniekošanas plānu izstrāde, kas ietver meža inventarizācija un dabas vērtību inventarizāciju. Nepieciešama meža apsaimniekošanas plānu izstrāde, kas sastāda 50,5% no nekustamajiem īpašumiem, kuru satāvā ir meža zeme, ar kopējo valsts meža platību 26 023 ha.

Civiltiesisku līgumu slēgšana un nekustamo īpašumu apgrūtināšana ar lietu tiesībām (tajā skaitā nomu). 2017. gadā 1. janvārī stājās spēkā Civillikuma grozījumi, lietu tiesībās ieviešot jaunu tiesību institūtu "Apbūves tiesība". Uz tā pamata persona uz sveša zemes gabala var celt un lietot nedzīvojamu ēku vai inženierbūvi kā īpašnieks apbūves tiesības spēkā esamības laikā. Tā kā vairs nav iespējams veidot brīvprātīgu dalīto īpašumu, apbūves tiesība attiecībā uz tās piemērošanas jomu ir instruments, kas aizstāj līdz 2017. gadam pastāvējušo iespēju veidot brīvprātīgu dalīto īpašumu. Līdz šim Pārvalde praktizēja apbūves tiesību realizēt, slēdzot zemes nomas līgumu ar apbūves tiesībām. Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 33. pants paredz, ka līdz 2017. gada 1. janvārim noslēgtie līgumi par zemes nomu, kuros ir paredzētas nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēku (būvi) kā pastāvīgu īpašuma objektu un uz kuru pamata ir saņemta būvatļauja, paliek spēkā. Pamatojoties uz Civillikuma 1129.¹ panta pirmo daļu apbūves tiesība ir ar līgumu piešķirta mantojuma un atsavināma lietu tiesība. Tādējādi apbūves tiesības nodibināšanas tiesiskais pamats ir tiesisks darījums – līgums starp ieinteresētām pusēm. Apbūves tiesība kā lietu tiesība stājas spēkā un ir saistoša pusēm pēc apbūves tiesību ierakstīšanas zemesgrāmatā. Līdz ar to arī apbūves tiesību kontekstā ir svarīgi veikt valsts nekustamo īpašumu kadastrālo uzmērīšanu un ierakstīšanu zemesgrāmatā.

Nekustamā īpašuma nodoklis (turpmāk – NĪN). Izvērtējot no pašvaldībām saņemtos NĪN maksāšanas paziņojumus, secināms, ka Pārvaldei pietādīti nekustamo īpašumu faktiskajai izmantošanai neatbilstoši NĪN maksāšanas paziņojumi, jo Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas (turpmāk – Kadastra reģistrs) datus attiecīgais nekustamais īpašums nav identificējams kā ar NĪN neapliekamais objekts, vai pašvaldība ir noteikusi nepamatotu nekustamā īpašuma lietošanas mērķi.

Lai optimizētu NĪN apjomu un tas tiktu piemērots atbilstoši zemes faktiskajai izmantošanai un normatīvajiem aktiem, un veiktu Pārvaldes nekustamo īpašumu pārvaldīšanu, nodrošinot efektīvu un ekonomiski lietderīgu valsts nekustamā īpašuma izmantošanu, nepieciešamas šādas rīcības:

izstrādāt Pārvaldes NĪ pārvaldības un apsaimniekošanas koncepciju, lai nodrošinātu vienotu pieeju Pārvaldei nodoto nekustamo īpašumu pārvaldībā un atbilstoši nozares politikas mērķiem pilnveidotu pārvaldāmo nekustamo īpašumu sastāvu un attīstības virzienus nākotnē;

izstrādāt nekustamo īpašumu apsaimniekošanas pasākumu plānu atbilstoši Valsts nekustamā īpašuma pārvaldīšanas līgumam un MK 2011. gada 6. decembra ieteikumu Nr. 2 "Ieteikumi valsts nekustamā īpašuma vienotas pārvaldīšanas nodrošināšanai" prasībām;

nodrošināt Nekustamo īpašumu izvērtēšanas komisijas darbu, īstenojot vienotu pieeju nekustamo īpašumu pārvaldībai un apsaimniekošanai, tajā skaitā valsts pirkuma un izpirkuma tiesību īstenošanā Pārvaldes veicamo funkciju un uzdevumu izpildei. Nekustamā īpašuma objektus, kuri nav vajadzīgi Pārvaldes funkciju un uzdevumu veikšanai, virzīt VARAM lēmuma pieņemšanai par nodošanu citiem resoriem vai atsavināšanai;

izvērtēt nekustamo īpašumu lietošanas mērķi, veikt kadastra datu aktualizāciju un ierakstīšanu zemesgrāmatā ja tam tiks piešķirti finanšu līdzekļi;

veikt plānveida meža apsaimniekošanas plānu izstrādi (meža inventarizāciju un dabas vērtību inventarizāciju), ja tam tiks piešķirti finanšu līdzekļi;

veikt plānveida meža apsaimniekošanu un aizsardzību 88 314 ha meža zemes (no tām 59 866 ha ar aizliegtu mežsaimniecisko darbību, 9037 ha ar aizliegtu galveno cirti), tajā skaitā ugunsdrošības pasākumus – mineralizēto joslu kopšanu, kvartālstīgu, ceļu un robežstīgu tīrīšanu, īpašuma robežzīmju atjaunošanu, ceļu infrastruktūras uzturēšanu. Mežu apsaimniekošana veicama kompleksi – novērtējot koksnes un nekoksnes vērtības, dabas un ainaviskās vērtības, un uz iegūtās informācijas pamata, plānojot un īstenojot mežsaimnieciskās darbības, kas primāri vērstas uz īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un biotopu saglabāšanu, to kvalitātes uzlabošanu un platības palielināšanu – izvēloties un atbilstoši izvēlētajām prioritātēm veidojot mērķa biotopus;

izstrādāt iekšējo normatīvo aktu par nomas līgumu slēgšanu, to izpildes uzraudzību un kontroli, ietverot nosacījumu nomas līgumos deleģēt nomniekam tiesības slēgt līgumus par komunālo pakalpojumu nodrošināšanu, kas mazinātu Pārvaldes administratīvo slogu, kā arī nosakot kārtību nomas līgumu nosacījumu un nomas maksas izpildes kontrolei;

veikt nekustamo īpašumu uzskaiti un informācijas aktualizāciju, tajā skaitā pazemes aktīvu (zemes dziļi ieguve), zemes nomas līgumu, medību tiesību nomas līgumu, dzīvojamo telpu īres līgumu, nedzīvojamo telpu nomas līgumu. Atbilstoši MK noteikumu Nr. 934 prasībām veikt vienotu un sistematizētu informācijas apkopošanu un aktualizāciju VAS "Valsts nekustamie īpašumi" tīmekļa vietnē par Pārvaldes pārvaldībā esošajiem nekustamajiem īpašumiem;

lai mazinātu Pārvaldes administratīvo slogu medību tiesību nomas maksas aprēķināšanai, rast risinājumus procesa automatizēšanai un izstrādāt programmatūru vai to iegādāties;

lai mazinātu Pārvaldes administratīvo slogu nekustamo īpašumu nomas maksas aprēķināšanai, rast risinājumus procesa automatizēšanai ar VAS "Valsts nekustamie īpašumi" par viņu rīcībā esošās programmatūras nekustamo īpašumu pārvaldībai izmantošanu;

lai nodrošinātu nekustamo īpašumu datu aktualizāciju un reģistrāciju Kadastra reģistrā, kā arī nekustamo īpašumu uzmērīšanu un ierakstīšanu Zemesgrāmatā, Pārvaldei ir nepieciešams nekustamā īpašuma kadastra speciālists.

Normatīvajos aktos nav nodalīta Pārvaldes un pašvaldību kompetence Zemes pārvaldības likuma 15. panta pirmajā daļā noteikto iekšzemes publisko ūdeņu, kas atrodas dabas rezervātos, nacionālajos parkos un dabas liegumos, apsaimniekošanā.

Neviennozīmīgais normatīvais regulējums ierobežo Pārvaldes tiesības apsaimniekot minētos iekšzemes publiskos ūdeņus, kā arī rada neskaidrības privātpersonām par Pārvaldes un pašvaldību kompetenci publisko ūdenstilpju nomas jautājumos. Par darbībām ĪADT jāvēršas dažādās institūcijās, turklāt vairākumam zivju resursu apsaimniekošana saistās ar zivju resursu uzraudzību un dabas aizsardzību. Pārvaldei gan kā ĪADT pārvaldītājam, gan kā iekšzemes ūdeņu (publisko ūdeņu un VARAM īpašumā esošo ūdeņu) pārvaldītājam ir jābūt tiesībām lemt par ūdeņu apsaimniekošanas jautājumiem. Tas nodrošinās pamatotu, ilgtspējīgu un mērķtiecīgu dabas aizsardzības politikas īstenošanu ĪADT, kompleksi aptverot arī iekšzemes ūdeņus, kas vairumā gadījumu ir īpaši aizsargājami biotopi, vienlaikus nodrošinot arī efektīvu zivju resursu aizsardzību, jo, īstenojot ĪADT pārvaldītāja funkciju, Pārvalde veic arī zivju resursu uzraudzību un kontroli šajās teritorijās. Ja Pārvaldes pārvaldībā esošos ūdeņus iznomā Pārvalde, bet tiek saglabāts šī brīža regulējums, ka zvejas tiesības iznomā pašvaldība, veidojas "divvaldība". Atbilstoši Civillikuma 876. pantam, lietas valdījums ir īpašuma tiesībai atbilstoša vara pār lietu, tātad visi ar iekšzemes ūdeņu izmantošanu saistītie jautājumi jāpārvalda vienai institūcijai – pārvaldītājam. Ja normatīvajos aktos ir noteikts, ka konkrētie iekšzemes ūdeņi ir VARAM valdījums, tad nevienam citam vairs nav tiesības tos iznomāt, kā tikai tā valdītājam vai tā pilnvarotai personai (šajā gadījumā Pārvaldei).

Darbības virziena īstenošana sekmēs VPP2020 noteiktā politikas rezultāta (C4) sasniegšanu – nodrošināta aizsargājamo sugu un biotopu atjaunošana un atbilstoša apsaimniekošanu, sākot ar plānošanu un nepieciešamo atbalsta pasākumu veicināšanu [50].

Darbības virziena efektīvai īstenošanai ir jāuzlabo sadarbība un informācijas apmaiņa ar pašvaldībām, kuru teritorijās atrodas Pārvaldes pārvaldībā esošie nekustamie īpašumi.

Darbības virziena mērķis

Ilgspējīga, efektīva un ekonomiski lietderīga, uz labās prakses piemēru ieviešanu orientēta dabas aizsardzības politikas īstenošanai nepieciešamo valsts nekustamo īpašumu pārvaldība, izvēloties optimālas pārvaldīšanas metodes, kas veicina nekustamā īpašuma un dabas vērtību saglabāšanu un uzlabošanu.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības
2016
2017
2018
2019
1. VARAM valdījumā un Pārvaldes turējumā esošās valsts zemes uzmērītas un ierakstītas zemesgrāmatā
Uzmērītas un zemesgrāmatā ierakstītas zemes vienības (ha)
-
-
12 800 (ja tiks piešķirts finansē-jums)
12 800 (ja tiks piešķirts finansē-jums)

2. Izvērtēta lietderība Pārvaldes turējumā esošos nekustamos īpašumus saglabāt Pārvaldes funkciju un uzdevumu īstenošanai
Sagatavots lietderības izvērtējums [% no kopējā mērķa]
80
10
10
-
3. Izstrādāta un ieviesta Pārvaldes turējumā esošo valsts nekustamo īpašumu apsaimniekošanas kārtība
3.1. Izstrādāta valsts nekustamo īpašumu apsaimniekošanas kārtība [% no kopējā mērķa]
-
30
70
-
3.2. Ieviesta valsts nekustamo īpašumu apsaimniekošanas kārtība [% no kopējā mērķa]
-
-
30
70
4. Īstenoti meža apsaimniekošanas pasākumi Pārvaldes turējumā esošajos valsts mežos
4.1. Inventarizētas meža un dabas vērtības, izstrādāti meža apsaimniekošanas plāni (ha)
1177 (bez dabas vērtībām)
1200 (bez dabas vērtībām)
3000 (ja tiks piešķirts finansējums)
3300 (ja tiks piešķirts finansējums)

4.2. Uzturētas mineralizētās joslas (km)

170

170

170

170

4.3. Uzturētas kvartālstigas, robežstigas (km)

159

100

120

130

4.4. Uzturēti meža ceļi (km)

15

15

15

15

5. Pilnveidots normatīvais regulējums, lai nodrošinātu efektīvāku valsts nekustamā īpašuma pārvaldību

5.1. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi par grozījumiem Zvejniecības likumā [% no kopējā mērķa]

100

5.2. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi par grozījumiem MK 2009. gada 11. augusta noteikumos Nr. 918 "Noteikumi par ūdenstilpju un rūpnieciskās zvejas tiesību nomu un zvejas tiesību izmantošanas kārtību" [% no kopējā mērķa]
100
5.3. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi par grozījumiem MK 2014. gada 23. decembra noteikumos Nr. 796 "Noteikumi par rūpnieciskās zvejas limitiem un to izmantošanas kārtību iekšējos ūdeņos [% no kopējā mērķa]
20
80
5.4. Sagatavoti un iesniegti VARAM priekšlikumi par grozījumiem MK noteikumos par publisko ūdeņu nomu [% no kopējā mērķa]
80
20
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi rezultatīvo rādītāju sasniegšanai.
Iesaistītās puses: VARAM, VZD, VMD, zemesgrāmatas, pašvaldības, NVO.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, tajā skaitā ĪADT apmeklētāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, pašvaldības.

2.13. Darbības virziens: Līgatnes dabas taku apsaimniekošana

Esošās situācijas apraksts

Pārvalde apsaimnieko Līgatnes dabas takas, kas ir Latvijai nozīmīgs dabas tūrisma un dabas izglītības objekts. Līgatnes dabas takas ir vienīgais šāda veida objekts Latvijā un ar ilgu vēsturi, 2020. gadā Līgatnes dabas takām – 45. Tas joprojām ir viens no populārākajiem tūristu galamērķiem, un pēdējos gados apmeklētāju skaits atkal pieaug. Līgatnes dabas takas ir aktīva komunikācijas platforma, jo par tām pastāvīgi saglabājas sabiedrības un mediju interese. Tāpēc īpaša uzmanība ir jāpievērš regulārai sadarbībai ar medijiem un sabiedrības informēšanai par pozitīvām norisēm un attīstību Līgatnes dabas takās.

Lai sekmīgi īstenotu dabas interpretāciju Pārvaldes pamatfunkciju atbalstam un piesaistītu apmeklētājus, Līgatnes dabas takās ir jāpilnveido infrastruktūra, jāuztur mūsdienīgs DIC, jāveido jaunas ekspozīcijas un jāpapildina dzīvnieku kolekcija, jāuztur motivēta un profesionāla darbinieku komanda. Tāpat svarīga ir kvalitatīva tūrisma plūsmas regulēšana, pieejama un izsmeljoša informācija par Līgatnes dabas takām un regulāra sadarbība ar medijiem. Šajā un nākamajos Pārvaldes darbības plānošanas periodos Līgatnes dabas taku darbību ir paredzēts īstenot atbilstoši šai stratēģijai un Līgatnes dabas taku attīstības koncepcijai.

Daļa Līgatnes dabas taku zemes ir privātas, tāpēc jāmeklē iespējas šīs zemes atpirkt un nodot Pārvaldes valdījumā vai noslēgt ilgtermiņa zemes nomas līgumus ar zemju īpašniekiem. 2017. gadā Pārvalde prioritāro pasākumu ietvaros ir iesniegusi finansējuma pieprasījumu Līgatnes dabas taku teritorijā esošo privāto zemju atpirkšanai 2018. gadā.

Kopš 2014. gada Līgatnes dabas takās ir veikta dzīvnieku mītņu renovācija un pārbūve daļai no kolekcijā esošajiem dzīvniekiem. Lai veicinātu Līgatnes dabas taku apmeklējumu, ir jāpalielina dzīvnieku sugu skaits kolekcijā, piemēram, jāatjauno vilku turēšana. Jaunu dzīvnieku mītņu izveidei vai jau esošo pārbūvei ir nepieciešami regulāri finanšu ieguldījumi.

Dzīvnieku aizsardzības likums nosaka, ka cilvēces ētiskais pienākums ir nodrošināt visu dzīvnieku sugu labturību un aizsardzību un ka ir aizliegta cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem, tajā skaitā dzīvnieka atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī. Latvijā nav valsts institūciju, kas nodarbojas ar savvaļas dzīvnieku rehabilitāciju, un privātpersonu aktivitātes šajā jomā ir nepietiekamas. Cilvēkiem nav skaidrs, kā rīkoties, ja ir atrasts ievainots dzīvnieks, un uz kuriem to nogādāt. Pārvalde saņem iedzīvotāju zvanus ar jautājumiem, kā rīkoties ar ievainotiem dzīvniekiem un uz Līgatnes dabas takām iedzīvotāji nogādā dabā atrastus ievainotus dzīvniekus un dzīvnieku mazuļus, kuru vecāki gājuši bojā. Vēsturiski Līgatnes dabas takās ir izmitināti šādā veidā iegūti dzīvnieki, bet pašlaik nav piemērotu apstākļu, lai nodrošinātu to uzņemšanu. Tajā pašā laikā Līgatnes dabas takās pastāv labi priekšnosacījumi, lai izveidotu savvaļas dzīvnieku rehabilitācijas centru – ir gan teritorija, gan profesionāli dzīvnieku kopēji, gan sabiedrības interese par savvaļas dzīvnieku rehabilitācijas iespējām. 2017. gadā Pārvalde ir izstrādājusi savvaļas dzīvnieku rehabilitācijas centra koncepciju.

Lai nodrošinātu Līgatnes dabas taku veiksmīgu darbu, nepieciešama profesionālu un motivētu darbinieku komanda. Šobrīd Līgatnes dabas takās strādā pieredzējuši un profesionāli darbinieki. Kaut arī no 2017. gada darbinieku atalgojums ir palielināts, tomēr tas aizvien ir salīdzinoši zems. Lai nodrošinātu motivētu, pastāvīgu, profesionālu un augsti kvalificētu personālu, nepieciešams palielināt darba samaksu.

Līgatnes dabas takām piešķirtais finansējums ir pietiekams Līgatnes dabas taku pamatdarbības nodrošināšanai, bet ne jaunu dzīvnieku mītņu izveidei un Līgatnes dabas taku attīstībai. Lai Līgatnes dabas takas varētu attīstīties, ir nepieciešamas regulāras investīcijas - taku un dzīvnieku mītņu renovācijai, jaunu dzīvnieku mītņu un savvaļas dzīvnieku rehabilitācijas centra izveidošanai, kā arī darbinieku atalgojuma palielināšanai.

Līgatnes dabas takās atrodas DIC „Pauguri”. Šī DIC atrašanās Līgatnes dabas takās ir jāizmanto veidojot vienotu, izcilu tūrisma un dabas interpretācijas produktu, kas ir šīs stratēģijas darbības perioda uzdevums.

Darbības virziena mērķis

Attīstīt Līgatnes dabas takas un DIC „Pauguri” par vienotu, izcilu dabas izglītības un tūrisma centru un pozitīvu komunikācijas platformu, lai vairotu sabiedrības izpratni par cilvēka un dabas mijiedarbību, kā arī atbildību par dzīvnieku pieradināšanu.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības

2016
2017
2018
2019
1. Nodrošinātas dzīvnieku labturības prasības
ležogojumi, kuros veikti uzlabojumi [skaits]
3
3
3
3
2. Papildināta dzīvnieku kolekcija
Dzīvnieku sugas [skaits]
-
1
1
1
3. Nodrošināta apmeklētāju uzņemšana
Apmeklētāju skaits
45 000
47 000
50 000
50 000

4. Izstrādāta savvaļas dzīvnieku rehabilitācijas centra koncepcija

Izstrādāta savvaļas dzīvnieku rehabilitācijas centra koncepcija [% no kopējā mērķa]

-

100

-

-

5. Atpirkta vai ilgtermiņā iznomāta zeme

Atpirkta vai ilgtermiņā iznomāta zeme [% no rezultāta]

-

-

(ja tiks piešķirts finansējums)

(ja tiks piešķirts finansējums)

Uzdevumi darbības virziena īstenošanai:
Pasākumi un rīcības rezultatīvo rādītāju sasniegšanai.

Iesaistītās puses:
VARAM, Līgatnes novada pašvaldība, NVO, zemes īpašnieki.

Klienti un labuma guvēji:
Sabiedrība kopumā, tajā skaitā Līgatnes dabas taku apmeklētāji, Līgatnes novada pašvaldība, zemes īpašnieki, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, izglītības iestādes.

2.14. Darbības virziens: Projektu īstenošana Pārvaldes pamatdarbības jomā.

Esošās situācijas apraksts

Pārvalde katru gadu realizē no 15 līdz 25 dažāda finansējuma un apjoma projektus, lai piesaistītu finansējumu Pārvaldes funkciju un uzdevumu īstenošanai. Projektu realizēšana nozīmīgs atbalsts Pārvaldei. Tomēr vienlaicīgi projektu īstenošana rada papildu slodzi Pārvaldes administratīvajai kapacitātei, jo projektos tam nav paredzēti finanšu līdzekļi nepieciešamajā apmērā.

Lai nodrošinātu, dabas aizsardzības uzdevumu īstenošanu plašākā skatījumā, gatavojot projektu pieteikumus, tiek ņemts vērā nozares politikas dokumentos, Pārvaldes stratēģijā, Pārvaldes prioritātēs, darba plānā, dabas aizsardzības plānos, *LIFE* projekta "NAT-PROGRAMME" biotopu saglabāšanas vadlīnijās, *Natura 2000* teritoriju aizsardzības un apsaimniekošanas programmā un Prioritāro rīcību ietvarā, kā arī projektu aktivitāšu prioritātēs noteiktais, kā arī ciešāk jāsadarbojas ar Pārvaldes reģionālo administrāciju darbiniekiem, VARAM un ZM darbiniekiem un starptautiskām vides aizsardzības organizācijām. Īstenojot mērķtiecīgu, sinerģisku un vienotu pieeju tiks sekmēta projektu prioritāšu sasaiste ar prioritātēm – sugu un biotopu aizsardzības, saglabāšanas, atjaunošanas un ĪADT apsaimniekošanas pasākumu ieviešanā, radot kritērijus projektu aktivitāšu iniciēšanai, lai īstenotu būtiskus un aktuālus pasākumus dabas aizsardzībā. Lai projektos sasniegtu ilgtermiņus rezultātus, mērķtiecīgi ir jāveicina inovatīvu dabas aizsardzības pasākumu īstenošana. Ļoti svarīgi, īstenojot projektus, ir skaidrot sabiedrībai, kas ir dabas vērtības, tā panākot izpratni un caur šo izpratni katra iesaisti dabas vērtību saglabāšanā, uzturēšanā, atjaunošanā.

Pārvalde, sadarbojoties ar LVAf, izvērtē, vai iesniegto projektu mērķi un plānotās aktivitātes sekmē Pārvaldes funkciju un uzdevumu izpildi, un sniedz atzinumu par projektu lietderību. Šādus projektus piesaka un realizē komersanti un NVO.

Pārvaldei jānosaka projektu attīstības virzienu prioritātes, lai projekti tiek īstenoti mērķtiecīgi virzoties uz dabas aizsardzības uzdevumu īstenošanu plašākā skatījumā. Līdz ar to Pārvaldei ir jāpārskata un jāprecizē īstermiņa projektu aktivitāšu prioritātes un jānosaka vidustermiņa un ilgtermiņa projektu aktivitāšu prioritātes, jādarbojas proaktīvi, saskaņā ar citās Pārvaldes darbības jomās noteiktajām prioritātēm.

Lai projekta rezultāti būtu ilgtermiņi, ir nepieciešams papildu finansējums rezultātu uzturēšanai. Sākot ar 2014. gadu, Pārvalde ir saņēmusi finansējumu atsevišķu projektu īstenoto aktivitāšu un rezultātu uzturēšanai pēc projekta termiņa beigām, projektu finanšu instrumentos noteiktajā kārtībā sugu un biotopu atjaunošanas un aizsardzības pasākumiem, izbūvētās dabas tūrisma infrastruktūras uzturēšanai un apsaimniekošanai, kā arī informatīvai sistēmai "Dabas tūrisms", DDPS "Ozols". Līdz ar to, ieviešot dabas aizsardzības politiku, tiek nodrošināta arī rezultātu ilgtermiņa un lietderīgums. Arī turpmāk, katram projektam beidzoties, tiks pieprasīts papildu finansējums rezultātu uzturēšanai.

ES struktūrfondu plānošanas periodā 2014.-2020. gadam atbilstoši ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likumā noteiktajam Pārvalde realizē projektu, nodrošinot programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.4.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā" 5.4.2.1. pasākuma "Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un ekosistēmu aizsardzības priekšnoteikumi" īstenošanu. ES Kohēzijas fonda projekts "Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā", kurā Pārvalde ir galvenais un vienīgais partneris, tiks ieviests līdz 2020.gada 2. novembrim. Tas sekmēs VARAM stratēģijas darbības virziena "Nodrošināt dabas resursu ilgtermiņus un efektīvu pārvaldību, saglabājot bioloģisko daudzveidību, nodrošinot ekosistēmu pakalpojumu pieejamību un veicināt pāreju uz aprites ekonomiku" 3. sektora prioritātes īstenošanu – aktuālās informācijas par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatību sagatavošanu, ES nozīmes aizsargājamo sugu un biotopu izplatības karšu sagatavošanu [51].

2016. gada nogalē tika izsludināts Kohēzijas fonda projekts "Antropogēno slodzi mazinošas infrastruktūras izbūve un rekonstrukcija *Natura 2000* teritorijās". Projekta finanšu atbalsta saņēmēji ir pašvaldības. Šī pasākuma ietvaros Pārvalde sniedza atzinumus par pasākumu atbilstību dabas aizsardzības plānu mērķiem, kā arī izstrādāja metodiku, lai izvērtētu pasākuma efektivitāti un nākotnē varētu izvērtēt veikto pasākumu pienesumu gan dabas aizsardzībā, gan apmeklētāju piesaistē.

Pārvalde īsteno piecus projektus ES finanšu instrumenta *LIFE* programmas, kas atbalsta vides un klimata politiku, apakšprogrammās: *LIFE*, *LIFE+* daba un bioloģiskā daudzveidība, *LIFE+* vides politika un pārvaldība, *LIFE* klimata pārmaiņu mazināšana, kuru mērķis ir veicināt ES dabas un bioloģiskās daudzveidības politikas un tiesību aktu ieviešanu, sniegt atbalstu

komunikācijai un informācijas izplatīšanai vides jomā, veicināt labāku vides pārvaldību, paplašinot ieinteresēto pušu iesaistīšanos, kā arī veicināt siltumnīcefekta gāzu izmešu samazināšanu, sevišķi sekmējot attiecīgas politikas un likumu izstrādāšanu un īstenošanu, uzlabojot zināšanas, izstrādājot integrētas pieejas un izstrādājot un parādot inovatīvas tehnoloģijas, sistēmas, metodes un instrumentus.

Pārvalde ir sagatavojusi ES Kohēzijas fonda projekta pieteikuma sadaļu Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.4.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā" 5.4.2.2. pasākumā "Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības vides pārvaldībā veicināšana". Projekta "Valsts vides monitoringa programmu un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības veicināšana, pilnveidojot nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centru infrastruktūru" pieteikums ir apstiprināts 2017.gada novembrī un jāīsteno līdz 2022.gada 31.decembrim. Pārvalde savas aktivitātes projektā plāno ieviest 2020.gadā.

Pārvalde plāno piesaistīt finansējumu Eiropas teritoriālās sadarbības pārrobežu sadarbības programmās: Igaunijas-Latvijas (divas projektu koncepcijas ir iesniegtas Programmai vērtēšanai), Latvijas-Lietuvas, Centrālā Baltijas jūras reģiona (projekta pieteikums ir iesniegts Programmai vērtēšanai) un Eiropas Kaimiņattiecību instrumenta: Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas (projekta pieteikums ir iesniegts Programmai vērtēšanai), kurās projektu galvenie virzieni ir dabas izglītība, invazīvo svešzemju sugu ietekmes mazināšana, virszemes ekosistēmu atkarība no pazemes ūdeņiem, dabas aizsardzības plānu un metodiku izstrāde, sabiedrības informētības paaugstināšana, dažādu valstu pieredzes izvērtēšana un labās prakses pielietošana Latvijā dabas aizsardzības jomā.

Katru gadu Pārvalde ievieš Latvijas nacionālo fondu finansējuma projektus (Zivju fonds, LVAf).

Lai sekmētu VPP2020 rīcības virziena C4.1.[52] un darbības rezultāta (C4.1.) īstenošanu, nepieciešams aktivizēt finansējuma piesaisti ĪADT apsaimniekošanai (īpaši atbalstot inovatīvus dabas aizsardzības pasākumus)[53]. Pārvalde atbilstoši prioritātēm ĪADT un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu apsaimniekošanas jomā gatavos ES struktūrfondiem un investīciju fondiem 2014.-2020. gadam projekta pieteikumus, lai varētu īstenot vides un dabas aizsardzības, informācijas sabiedrības attīstības, valsts informācijas sistēmu attīstības pasākumus, infrastruktūras izveides *Natura 2000* teritorijās turpināšanu:

LIFE programmā 2014.-2020. gada plānošanas periodā dabas aizsardzības jomā;

pārrobežu sadarbības programmās, lai risinātu vides izglītības, ekspertu kapacitātes celšanas, invazīvo svešzemju sugu ietekmes mazināšanas, Pārvaldes plānu un metodiku sagatavošanas, informācijas tehnoloģiju pielietošanas dabas vērtību preventīvajā aizsardzībā jautājumus;

mūžizglītības programmās (*Erasmus, Nordic Baltic mobility* u.c.);

Latvijas nacionālajiem fondiem.

Darbības virziena mērķis

Īstenojot projektus dabas aizsardzības jomā, nodrošināt ES fondu, finanšu instrumentu un pārrobežu sadarbības programmu finansējuma piesaisti un izlietojumu atbilstoši projektu mērķiem, ieviešanas nosacījumiem un rezultatīvajiem rādītājiem, sekmējot Pārvaldes funkciju un uzdevumu izpildi un dabas aizsardzības pasākumu īstenošanu.

Politikas rezultāti

Rezultāts
Rezultatīvais rādītājs
Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības

2016
2017
2018
2019
1. Pārskatītas un precizētas vai noteiktas projektu aktivitāšu prioritātes 1, 3 un 5+ gadu periodam
Noteiktas un precizētas projektu aktivitāšu prioritātes [% no kopējā mērķa]
-
50
50
-
2. Nodrošināta ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda apstiprināto projektu īstenošana
Īstenoti projekti (Kohēzijas fonds) [skaits]
1
1
2
3

3. Nodrošināta projektu īstenošana ES finanšu instrumenta *LIFE* programmas apakšprogrammās: *LIFE*, *LIFE+* daba un bioloģiskā daudzveidība, *LIFE+* vides politika un pārvaldība, *LIFE* klimata pārmaiņu mazināšana

3.1. Īstenoti projekti, kur Pārvalde ir galvenais partneris [skaits]

5

4

6
(ja tiks apstiprināti 2 projekti)

7
(ja tiks apstiprināts 1 jaunais projekts)

3.2. Īstenoti projekti, kur Pārvalde ir partneris [skaits]

1

2
(ja tiks apstiprināts 1 jaunais projekts)

4
(ja tiks apstiprināti 2 projekti)

5
(ja tiks apstiprināts 1 jaunais projekts)

4. Nodrošināta projektu īstenošana pārrobežu sadarbības programmu un Eiropas Kaimiņattiecību instrumenta: Igaunijas - Latvija, Latvijas – Lietuvas, Centrālā Baltijas jūras reģiona, Latvijas – Lietuvas – Baltkrievijas ietvaros

4.1. Īstenoti projekti, kur Pārvalde ir galvenais partneris [skaits]

-

-

1
(ja tiks apstiprināts 1 jaunais projekts)

2
(ja tiks apstiprināts 1 jaunais projekts)

4.2. Īstenoti projekti, kur Pārvalde ir partneris [skaits]

-

-

5
(ja tiks apstiprināti jaunie projekti)

5
(ja tiks apstiprināti jaunie projekti)

5. Nodrošināta projektu īstenošana Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrumenta finansētajā programmā

Īstenoti projekti [skaits]

1

-

-

1

6. Nodrošināta Zivju fonda, LVAF finansēto projektu īstenošana
Īstenoti projekti [skaits]
12
14
15
15
Uzdevumi darbības virziena īstenošanai: Pasākumi un rīcības rezultātīvo rādītāju sasniegšanai.
Iesaistītās puses: VARAM, ZM, VRAA, LAD, LVAF, Centrālā finanšu un līgumu aģentūra, Zivju fonds, starptautisko finanšu programmu sekretariāti, pašvaldības, NVO.
Klienti un labuma guvēji: Sabiedrība kopumā, tajā skaitā zemju īpašnieki un lietotāji, ĪADT apmeklētāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, NVO, pašvaldības.

3. Pārvaldes sniegtie publiskie pakalpojumi

Pārvalde kā valsts pārvaldes iestāde sniedz publiskos pakalpojumus (valsts pārvaldes pakalpojumus) (turpmāk – pakalpojums), īstenojot Pārvaldes funkcijas un uzdevumus, kas dod guvumu vai ir obligāts atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Valsts pārvaldes iekārtas likums nosaka, ka valsts pārvalde savā darbībā pastāvīgi pārbauda un uzlabo sabiedrībai sniegto pakalpojumu kvalitāti. Tās pienākums ir vienkāršot un uzlabot procedūras privātpersonas labā, t.i., nodrošināt iedzīvotāju vajadzībām atbilstošu pakalpojumu izveidi un sniegšanu, t.sk. pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā klātienē un elektroniskajā vidē, būtiski samazinot administratīvo slogu, uzlabojot pakalpojumu pieejamību, veicinot valsts pārvaldes efektivitāti un caurskatāmību [54].

Pārvaldes sniegtie pakalpojumi:

- atļaujas vai saskaņojuma saņemšana darbību vai pasākumu veikšanai ĪADT un mikroliegumos;
- meža apsaimniekošanas plāna apstiprināšana ĪADT;
- zemes ierīcības projekta izstrādes nosacījumu izsniegšana un grafiskās daļas saskaņošana ĪADT;
- valsts pirmpirkuma tiesību uz zemi ĪADT izmantošana;
- atļaujas saņemšana īpaši aizsargājamās sugas dzīvotnes vai īpaši aizsargājamā biotopa atjaunošanai mežā;
- mikrolieguma izveidošana, teritorijas precizēšana vai mikrolieguma statusa atcelšana;
- atļaujas saņemšana īpaši aizsargājamo sugu vai nemedijamo sugu indivīdu iegūšanai vai traucēšanai;
- atļaujas saņemšana Latvijas dabai neraksturīgo savvaļas sugu ieviešanai (introdukcijai) vai populāciju atjaunošanai dabā

(reintrodukcijai);

atļaujas saņemšana zivju sugu pārvietošanai un jaunu sugu ieviešanai vai pavairošanai Latvijas ūdeņos;

atļauju un sertifikātu saņemšana ar starptautisko tirdzniecību apdraudēto savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņu uzglabāšanai, turēšanai nebrīvē un tirdzniecībai;

starptautiskās tirdzniecības apdraudēto savvaļas sugu īpatņu reģistrācija un marķēšana;

starptautiskās tirdzniecības apdraudēto dzīvnieku un augu audzētāju reģistrācija;

kaviāra ražotāja, fasētāja un pārfasētāja reģistrācija un sertifikācija;

atļaujas saņemšana zooloģiskā dārza izveidošanai un zooloģiskā dārza reģistrācija;

kompensācijas piešķiršana par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikrolielumos;

kompensācijas piešķiršana par zaudējumiem, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem;

sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšana;

DDPS "Ozols" izmantošana;

Līgatnes dabas taku apmeklējums.

Informācija par pakalpojumiem pieejama Pārvaldes tīmekļa vietnē, kā arī valsts pārvaldes pakalpojumu portāla latvija.lv pakalpojumu katalogā. DDPS "Ozols" izmantošana ir pieejama kā e-pakalpojums. Abās tīmekļa vietnēs savstarpēji saskaņojami pakalpojumu saraksts un apraksti, kā arī tie aktualizējami atbilstoši ārējos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un Pārvaldes funkcijām un uzdevumiem.

Pārvaldes pakalpojumus var pieprasīt un saņemt

klātienē – administratīvos pakalpojumus Pārvaldes birojos. Klientu ērtībai ir iespējams izvēlēties Pārvaldes biroju neatkarīgi no klienta dzīvesvietas vai nekustamā īpašuma atrašanās vietas;

neklātienē – elektroniski saskaņā ar normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu apriti. DDPS „Ozols” izmantošana ir pieejama tiešsaistes režīmā reģistrētiem lietotājiem un sabiedrībai - neregistrētiem lietotājiem “viesa” statusā;

ar pasta starpniecību.

Par atļauju saņemšanu, kas saistīta ar starptautisko tirdzniecību apdraudētajiem savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem, atbilstoši MK 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1019 "Noteikumi par 1973. gada Vašingtonas konvencijā par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām noteiktās atļaujas un sertifikāta izsniegšanas valsts nodevas apmēru, nodevas maksāšanas kārtību un atvieglojumiem" maksājama valsts nodeva.

Pārvaldes pakalpojumu saņēmēji – klienti ir zemes īpašnieki vai lietotāji, komersanti un saimnieciskās darbības veicēji, eksperti, valsts un pašvaldību institūcijas, NVO, sabiedrība kopumā.

Pārvalde pakalpojumus sniedz bezmaksas, izņemot par Līgatnes dabas taku apmeklējumu, kur noteikta maksa atbilstoši MK 2013. gada 16. jūlija noteikumiem Nr. 406 "Dabas aizsardzības pārvaldes publisko maksas pakalpojumu cenrādis".

2017. gada jūlijā spēkā stājušies Valsts pārvaldes iekārtas likumam pakārtotie MK noteikumi ("Valsts pārvaldes pakalpojumu uzskaites, sniegšanas un kvalitātes kontroles kārtība", "Valsts pārvaldes e-pakalpojumu noteikumi", "Valsts pārvaldes pakalpojumu portāla noteikumi"), un tiek sākota to īstenošana praksē. Minētie MK noteikumi nosaka pienākumus un uzdevumus valsts pārvaldes iestādēm pakalpojumu pārvaldības jomā, tajā skaitā pakalpojumu izpildes rādītājus un to mērījumu veikšanu, pakalpojumu rādītāju analīzi, pakalpojuma saņēmēju apmierinātības mērījumu, arī attiecībā uz e-pakalpojumiem. Lai nodrošinātu augstākminēto uzdevumu izpildi, finansējums pieejams daļēji esošā budžeta ietvaros, tādējādi, būs nepieciešams papildus finansējuma pieprasījums (jaunās politikas iniciatīvas)[55], jo Pārvaldei būs nepieciešama papildu kapacitāte un resursi to ieviešanai un izpildei.

4. Pārvaldes darbības spēju izvērtējums

4.1. Pārvaldes struktūra

Pārvaldes struktūru veido centrālās un teritoriālās struktūrvienības (2. pielikums). Ģenerāldirektoram tieši pakļautas Komunikācijas un dabas izglītības nodaļa kā arī Teritoriālās struktūrvienības:

Kurzemes reģionālā administrācija,
Latgales reģionālā administrācija,
Pierīgas reģionālā administrācija un
Vidzemes reģionālā administrācija, kuras sastāvā ir Līgatnes dabas takas.

Centrālās struktūrvienībās ir:

Ģenerāldirektora vietniekam dabas aizsardzības jomā pakļauti Dabas aizsardzības departaments ar Monitoringa un plānošanu nodaļu, Dabas datu nodaļu un CITES nodaļu, kā arī Stratēģiskās vadības un koordinācijas departaments.

Ģenerāldirektora vietniekam resursu pārvaldības jomā tieši pakļautas Finanšu un projektu nodaļa, Lietvedības un personāla nodaļa, kā arī Īpašumu pārvaldības nodaļa.

Pārvaldes centrālās struktūrvienības atbild par konkrētiem Pārvaldes uzdevumiem, kas attiecināmi uz Pārvaldes darbību kopumā, bet teritoriālās struktūrvienības atbild par konkrētiem Pārvaldes uzdevumiem to pārraudzībā nodotajā Latvijas teritorijā, tajā skaitā ĪADT, mikroliegumu, sugu un biotopu aizsardzību, saglabāšanu.

4.2. Pārvaldes iekšējās kontroles sistēma

Iekšējās kontroles sistēmu (turpmāk – IKS) tiešās pārvaldes iestādēs, tajā skaitā Pārvaldē, reglamentē MK 2012. gada 8. maija noteikumi Nr. 326 „Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmu tiešās pārvaldes iestādēs”.

Pārvaldes IKS veido procedūras, noteikumi un norādījumi, kuri sistemātiski nodrošina Pārvaldes mērķu sasniegšanu, efektīvu darbību, aktīvu aizsardzību, pārskatu ticamību, darbības atbilstību tiesību aktiem. IKS un tajā ietvertie pasākumi attiecas uz visiem Pārvaldes līmeņiem un procesiem. Par šo pasākumu kopuma efektivitāti atbild departamentu un reģionu direktori, to uzrauga Pārvaldes ģenerāldirektors.

Pārvaldes IKS nodrošina visu augstāk minēto nosacījumu izpildi un aptver visas Pārvaldes darbības jomas un līmeņus. Stratēģijas darbības perioda mērķis ir uzlabot IKS, panākot administratīvo procesu racionalizāciju, kā prioritāti izvirzot risku novērtēšanas un vadības jomu, un IKS uzraudzību.

Lai nodrošinātu visaptverošu un efektīvu funkcionējošu IKS, Pārvaldē 2016. gadā izveidots kvalitātes vadītāja amats un pieņemts kvalificēts un motivēts darbinieks, kurš sistemātiski veic kontroles aktivitātes atbilstoši iekšējās kontroles gada plānam, lai nodrošinātu procesu pēctecību un nosegtu galvenās riska jomas. Šobrīd daļēju IKS kontroli veic arī struktūrvienību vadītāji.

4.3. Pārvaldes atbalsta funkcijas un cilvēkresursi

Valsts pārvaldes cilvēkresursu politikas jomā veiktie pasākumi pēdējo gadu laikā galvenokārt ir bijuši vērsti uz valsts budžeta līdzekļu ietaupījumu, tādēļ ir samazināts nodarbināto skaits un darba samaksa, ierobežotas nodarbināto attīstības un izaugsmes iespējas. Neraugoties uz atsevišķiem pozitīviem ekonomiskās izaugsmes rādītājiem, minētās problēmas ir aktuālas arī šobrīd, tādēļ nākamajā darbības plānošanas periodā Pārvalde kā vienu no prioritātēm izvirza regulāru darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanu,

jauno darbinieku kolektīvi atbalstošu un mērķtiecīgu iesaisti iestādes darbā.

Publiskā sektora atalgojuma sistēma vides jomā nav bijusi konkurentsparīga, tāpēc Pārvaldei līdz šim ir bijis grūti piesaistīt vai noturēt spējīgus vidēja un augsta līmeņa speciālistus, kuri kvalitatīvi īsteno iestādes uzdevumus. Pārdomāta personālvadības politika un atgriezeniskās saites stiprināšana ir nozīmīgi instrumenti tam, lai Pārvalde darbotos kā efektīva organizācija, kurā katrs nodarbinātais jūtas piederīgs tai, novērtēts un motivēts. Pārvalde plāno izstrādāt personāla attīstības stratēģiju ar mērķi, izveidot motivējošu darba vidi, piesaistīt jaunus speciālistus un noturēt esošos.

Lai kvalitatīvi nodrošinātu visu Pārvaldes funkciju un uzdevumu izpildi atbilstoši Stratēģijā plānotajam, Pārvaldei ir nepieciešams personāla resursu palielinājums vismaz 7 amatu vietām, salīdzinot ar iepriekšējo periodu. Dabas aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas kontroles jomā (Stratēģijas 2.7. Darbības virziens), īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokļa novērtēšanā (Stratēģijas 2.3. Darbības virziens), sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēto ekspertu darbības uzraudzībā (Stratēģijas 2.9. Darbības virziens), mikroliegumu noteikšanā (Stratēģijas 2.11. Darbības virziens), sabiedrības izglītošanā (Stratēģijas 2.5. Darbības virziens) un CITES konvencijas ieviešanā (Stratēģijas 2.8. Darbības virziens). Tāpat joprojām ir nepietiekama Pārvaldes juridiskā atbalsta kapacitāte, lai nodrošinātu tiesiskumu un tā uzraudzību visos Pārvaldes darbības virzienos, tāpēc ir plānots palielināt juridiskā atbalsta kapacitāti, izveidojot vismaz divas jurista darba vietas.

Saskaņā ar Konceptiju par korupcijas risku samazināšanu valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās [56], pēc analogijas izmantojot šajā koncepcijā pielietoto minimālās adekvātās atalgojuma summas aprēķināšanas metodiku, Pārvalde ir identificējusi vairākas korupcijas riska jomas, galvenokārt saistītās ar administratīvo aktu izdošanu, publisko iepirkumu procedūras īstenošanu un rīcību ar valsts mantu un finanšu līdzekļiem, kurās Pārvaldes darbinieku atalgojums ir kritiski zems un nepietiekošs māsaimniecības pamatvajadzību nodrošināšanā. Lai novērstu identificētos korupcijas riskus, Pārvaldei nepieciešams papildu finansējums darbinieku atalgojuma palielināšanai.

Darbinieku pastāvīgā paaugstinātā noslogojuma dēļ Pārvalde ne vienmēr var nodrošināt darbinieku aizvietošanu prombūtnes, darbnespējas un atvaļinājumu laikā, Turklāt tika konstatēts nevienmērīgs slodžu sadalījums starp Pārvaldes darbiniekiem, tāpēc 2017. gadā veikts ārkārtas funkcionālais audits un uzsākta pienākumu pārdale.

4.4. Pārvaldes informācijas sistēmas un materiāltehniskais nodrošinājums

Pārvaldes materiāltehniskais nodrošinājums ir pastāvīgi jāpilnveido, lai nodrošinātu efektīvu Pārvaldes funkciju un uzdevumu izpildi. Tam Pārvaldei ir nepieciešami papildu finanšu līdzekļi. Pēc īpatsvara visnepieciešamākā materiāltehniskā nodrošinājuma daļa ir autotransports, IT nodrošinājums, GPS ierīces, attālās novērošanas ierīces, biroja tehnika, darbavietu aprīkojums, Pārvaldes inspektoru un ekspertu darba apģērbi un aprīkojums.

Lai pilnvērtīgi nodrošinātu Pārvaldes darbinieku (īpaši inspektoru) mobilitāti Pārvaldes funkciju un uzdevumu izpildei, Pārvaldē 2016. un 2017. gadā tika iegādātas jaunas automašīnas. Tas nodrošina daļēju autoparka atjaunošanu. Arī turpmāk Pārvaldes autoparks ir jāpapildina vidēji ar 6 – 7 transporta līdzekļiem gadā, lai vecākais transporta līdzeklis netiktu ekspluatēts ilgāk par 10 gadiem, jo līdz ar nolietojumu pieaug remonta izmaksas. Nolietošanās un relatīvi augstās remonta izmaksas ir saistītas ar automašīnu ekspluatāciju darba pienākumu izpildē meža un lauka apstākļos.

Pārvaldes inspektori un eksperti amata pienākumu izpildei ir jānodrošina ar jaunām globālās pozicionēšanas sistēmas ierīcēm, automātiskajām fotokamerām, binokļiem un motorlaivām. Ņemot vērā, ka Pārvaldes inspektoru un ekspertu amata pienākumi ir saistīti ar regulāru atrašanos dabā, viņi ir jānodrošina ar āra apstākļiem (vasarā un ziemā) piemērotu apģērbi, dienesta formas tērpi. Līgatnes dabas taku darbinieki jānodrošina ar speciālu darba apģērbi un darba aprīkojumu darbam ar dzīvniekiem.

Pārvaldes intranet tīkla infrastruktūra neļauj lietot modernus pārvaldības rīkus, ir jāuzlabo datu pārraides ātrums, jāuzstāda mūsdienu prasībām atbilstošas tīkla iekārtas, kuras atbalsta attālinātas vadības iespējas, jāpilnveido serveru telpas tehnisko aprīkojumu drošības nolūkos.

Ar VARAM 2013. gada 27. jūnija rīkojumu Nr. 244 "Par informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pārvaldības organizācijas izveidi" visā VARAM resorā tika veikts IKT resursu pārvaldības centralizācijas process un no 2014. gada 1. septembra IKT pakalpojumu pārvaldību Pārvaldē nodrošina VRAA. IKT centralizācijas procesā Pārvalde nodeva VRAA vienu, ar IKT saistīto, amata vietu un VRAA organizē IKT ārpakalpojuma sniegšanu Pārvaldei. Vienlaikus, lai nodrošinātu turpmāko sadarbību ar VRAA, tajā skaitā par nepieciešamajām iegādēm, kā arī lai nodrošinātu Pārvaldes kompetencē saglabāto IKT uzdevumu īstenošanu, Pārvaldes esošās kapacitātes ietvaros, nepaliekot darbinieku skaitu, bet pārdalot amata pienākumus un ierobežojot to apjomu, Pārvaldei nācās izveidot un uzturēt amatu IKT jomā.

Iepriekš minētājā VARAM rīkojumā par IKT resursu pārvaldības centralizāciju nav konkrēti atrunāti VRAA un attiecīgo VARAM resora institūciju, tajā skaitā Pārvaldes, sadarbības un savstarpējās atbildības aspekti. Piemēram, VRAA slēdz divpusējus līgumus ar IKT pakalpojumu sniedzējiem, bet Pārvalde šo līgumu noslēgšanā nav iesaistīta un nevar nodrošināt adekvātu fizisko personas datu aizsardzību un citu normatīvajos aktos noteikto informācijas sistēmu drošības prasību ievērošanu no IKT pakalpojuma sniedzēju puses. Šie ir būtiski faktori, kas rada risku. Lai to mazinātu un novērstu, ir jākonkretizē VRAA un Pārvaldes kompetence un sadarbības kārtība centralizētā IKT procesā un jānoslēdz trīspusēja vienošanās starp VRAA, Pārvaldi un IKT pakalpojuma sniedzēju.

4.5. Pārvaldes darbību veicinošie un kavējošie faktori

Pārvaldes darbinieki ar savu ilggadējo profesionālo pieredzi un zināšanām ir iestādes vērtība, kas jāstiprina, attīstot ilgtspējīgu personāla pārvaldību. Vairāki Pārvaldes darbinieki ir augsti kvalificēti un starptautiski atzīti nozares profesionāļi.

Pārvalde aktīvi iesaistās dabas aizsardzības jomas normatīvo aktu un politikas plānošanas dokumentu izstrādē, lai ar savu profesionālo pieredzi un zināšanām uzlabotu tiesisko vidi, kas ir pamats efektīvai un uz mērķi orientētai dabas aizsardzības politikas īstenošanai. Skaidri formulēta un viegli piemērojama tiesiskā regulējuma noteikšana ir būtiska gan privātpersonām dabas aizsardzības normatīvo aktu izpratnei, gan Pārvaldei kā valsts pārvaldes iestādei, kura darbojas normatīvo aktu ietvaros.

Pārvalde ir noteikusi īpaši aizsargājamās sugas un biotopus, kuriem prioritāri izstrādāt un atjaunot to aizsardzības plānus. Šajā darbības plānošanas periodā atbilstoši prioritātēm paredzēts organizēt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības plānu aktualizēšanu un izstrādi, tostarp piesaistot ES „LIFE” *programmas* u.c. projektu finansējumu.

Pārvalde ir noteikusi prioritātes ĪADT un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpētei un atbilstoši šīm prioritātēm veido sadarbību ar zinātniskajiem institūtiem, NVO, kuras veic pētījumus un piesaista finanšu līdzekļus šādiem pētījumiem. Pārvalde ir izveidojusi sekmīgu sadarbību ar zinātnisko institūtu "Silava", Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātnisko institūtu "BIOR", Nacionālo botānisko dārzu, Vides risinājumu institūtu u.c. 2017. gadā Pārvalde uzsāka intensīvāku sadarbību ar Latvijas Universitāti un tās institūtiem.

Pārvalde ir stiprinājusi darbību virzienos, kas saistīti ar ekonomiskās izaugsmes sabalansētu sekmēšanu ĪADT, piemēram, veicinot ilgtspējīga dabas tūrisma principu ieviešanu ĶNP un citās ĪADT, popularizējot ekosistēmu pakalpojumu pieejas izmantošanu un ĪADT kā iespēju veselības tūrisma un aktīvās atpūtas nodrošināšanai. Pozitīvs piemērs ir Kohēzijas fonda projekts antropogēno slodzi mazināšanas infrastruktūras izveidei ĪADT, kur infrastruktūrā tika integrēti veselības maršruti, konsultējot un sadarbojoties ar vairākām pašvaldībām.

Pārvalde dabas izglītības jomā ir izveidojusi un uztur piecus interaktīvus DIC, kas ir nozīmīgs solis sabiedrības izpratnes dabas aizsardzības jautājumos veicināšanā.

Pārvaldes darbību kavējošais faktors un vājums ir personāla kapacitātes un ilglaicīga prognozējama finansējuma nepietiekamība, tajā skaitā īpaši aizsargājamo sugu un biotopu uzturēšanas, atjaunošanas un aizsardzības pasākumiem. Lai to mazinātu, Pārvalde izmanto vadītāju un darbinieku profesionalitāti un iniciatīvu, patstāvīgi piesaistot gan projektu finanšu līdzekļus vairāk nekā 55 %

apmērā attiecībā pret valsts pamatbudžetu, gan atbilstošu personālu – 30 darba vietas vidēji gadā. Tomēr, lai nodrošinātu Pārvaldes funkciju izpildi ilgtermiņā, nepieciešams plānot VPP2020 atbilstošs pamatbudžeta finansējums.

Neskatoties uz to, ka Latvija ir tikai 3. zemākajā vietā ES pēc *Natura 2000* teritoriju platības valstī, kas principā neatbilst ilgtermiņa politikas virsmēķim par Latviju kā „zaļāko valsti”, vēl arvien nepietiekamais resursu apjoms dabas aizsardzības politikas ieviešanai norāda uz dabas aizsardzības zemo prioritāti valstī, kas jāmaina, veicot mērķtiecīgu un proaktīvu komunikāciju ar sabiedrību un lēmumu pieņēmējiem.

4.6. Plānotās izmaiņas Pārvaldes administratīvajā darbībā

VARAM 2016. un 2017. gadā īstenotā funkcionālā audita rezultātos ir atzīts, ka Pārvaldes funkcijas un uzdevumi ir pietiekami apjomīgi un atšķirīgi, lai Pārvaldi attīstītu kā patstāvīgu valsts tiešās pārvaldes iestādi, kas īsteno dabas aizsardzības nozares politiku Latvijā.

Balstoties uz audita rezultātiem, Pārvalde ir pārskatījusi iestādes struktūru, optimizējot struktūrvienību funkciju un uzdevumu izpildi, tostarp novirzot atbalsta funkciju kapacitāti par labu pamatdarbības funkciju un uzdevumu veikšanai.

PIELIKUMI

1. pielikums: *Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018-2030

Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018-2030 ir publicēta Dabas aizsardzības pārvaldes tīmekļa vietnē: https://www.daba.gov.lv/public/lat/par_mums/darbibas_strategija/.

2. pielikums: Pārvaldes struktūra

□

 [Lejupielādei >>> \(PDF 1,12 MB\)](#)

Pārvaldes dati, 2017. gads

VPP2020, 12.3. Dabas aizsardzība, Rīcības virziens mērķa sasniegšanai C2.3. (68. lpp.)

VPP2020, 11.3. Dabas aizsardzība, Politikas rezultāts C2 (43. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.1. Darbības virziens (9.-10. lpp.)

VPP2020, 1.3. Esošās situācijas raksturojums vides aizsardzības politikā (14. lpp.)

VPP2020, 1.3. Esošās situācijas raksturojums vides aizsardzības politikā (14. lpp.)

MK 2015. gada 10. marta noteikumi Nr. 126 "Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem"

VARAM 2016. gada 19. jūnija rīkojums Nr. 166 "Par dabas aizsardzības plānu izvērtēšanas komisiju"

VPP2020 4.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi (26. lpp.)

VPP2020 1.3. Esošās situācijas raksturojums vides aizsardzības politikā (14. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (14. lpp.); ES *LIFE* programmas projekts "Ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu novērtējuma pieejas pielietojums dabas daudzveidības aizsardzībā un pārvaldībā", <http://ekosistemas.daba.gov.lv/public/lat/>

VPP2020, 11.3. Dabas aizsardzība, Rezultatīvais rādītājs C1.1. (43. lpp.)

VPP2020, 1.3. Esošās situācijas raksturojums vides aizsardzības politikā (17. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (13. lpp.)

VPP2020, 12.3. Dabas aizsardzība, Rīcības virziens mērķa sasniegšanai C2.1. (68. lpp.)

VPP2020, 11.3. Dabas aizsardzība, Politikas rezultāts C2.1. (43. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (13. lpp.)

VPP2020, 1.3. Esošās situācijas raksturojums vides aizsardzības politikā (17. lpp.)

VPP2020, 11.3. Dabas aizsardzība, rezultāts C1.3. (43. lpp.)

Zemes politikas plāna 2016.–2020. gadam projekts (4., 20. lpp.)

Pārvaldes projekts *LIFE* 11NAT/LV/000371 NAT-PROGRAMME "*Natura 2000* teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma"

VPP2020, 12.3. Dabas aizsardzība, Rīcības virziens mērķa sasniegšanai C1.2. (67. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (14. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (15. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (15. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (16. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (13. lpp.)

VPP2020, 1.3. Esošās situācijas raksturojums vides aizsardzības politikā (14. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (14. lpp.)

VPP2020, 11.9. Vides monitorings, Politikas rezultāts M4 (56. lpp.)

VPP2020, 11.9. Vides monitorings, Politikas rezultāts M4 (56. lpp.)

VPP2020, 11.9. Vides monitorings, Darbības rezultāts M4 (57. lpp.)

VARAM darbības stratēģija 2017-2019., darbības virziens 1.4.2., uzdevums darbības virziena īstenošanai Nr.1, 17.lpp

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (13. lpp.)

Ar MK 2014. gada 3. jūlija rīkojumu Nr. 326 apstiprinātās „Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam” (30., 42., 43. lpp.)

VPP2020, 4.1. Politikas mērķis (25. lpp.)

VPP2020, 2.1. Politikas mērķis (20. lpp.)

VPP2020, 2.2. Problēmas, kuru risināšanai ir nepieciešams īstenot valdības politiku, 2., 4. punkts (20. lpp.)

VPP2020, 2.2. Problēmas, kuru risināšanai ir nepieciešams īstenot valdības politiku, 2. punkts (20. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. nodaļa, 15. lpp.

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/ENV-12-018_LR_Final1.pdf (27. lpp.)

VPP2020, 2.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi, 4. punkts (21.-22. lpp.)

VPP2020, 12.1. Horizontālie jautājumi, sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai, Rīcības virziens A5.11. (64. lpp.)

Uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas pasākumu plāns (apstiprināts ar MK 2017. gada 15. marta rīkojumu Nr. 125), 3. Uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas pasākumi, Rīcības virziens 3.11.1. (67.-70. lpp.)

VPP2020, 1.3. Esošās situācijas raksturojums vides aizsardzības politikā (15. lpp.)

VPP2020, 2.2. Problēmas, kuru risināšanai ir nepieciešams īstenot valdības politiku, 9. punkts (21. lpp.)

VPP2020, 12.1. Horizontālie jautājumi, sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai, Rīcības virziens A5.1. (63. lpp.)

VPP2020, C4.2. darbības rezultāts (44. lpp.)

Pārvaldes dati no DDPS "Ozols"

VPP2020, 11.3. Dabas aizsardzība, Politikas rezultāts C4 (44. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.2. Darbības virziens (17. lpp.)

VPP2020, 12.3. Dabas aizsardzība, Rīcības virziens mērķa sasniegšanai C4.1. (69. lpp.)

VPP2020, 11.3. Dabas aizsardzība, Darbības rezultāts C4.1. (44. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.4. Darbības virziens (26. lpp.)

VARAM stratēģija, 1.4.4. Darbības virziens (27. lpp.)

Atbalstīta ar MK 2012. gada 13. februāra rīkojumu Nr. 72 „Par Konceptiju par korupcijas risku samazināšanu valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās”

<https://www.daba.gov.lv/lv/darbibas-strategija>